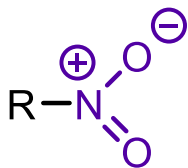

22_Souhrn a opakování

2nd semestr

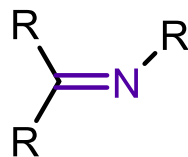
Vybrané dusíkaté deriváty

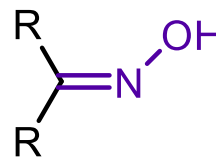
nitroalkan

nitrosoalkan

imin

oxim

alkylhydrazin

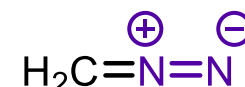
alkylhydroxylamin

diazoniová sul

azolátka

diazomethan

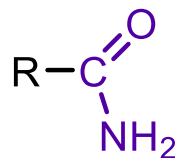
azidolátka

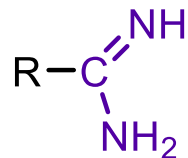
nitril

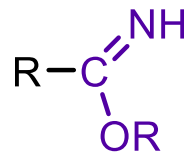
isonitril

amid

amidin

imidát

kyanát

isokyanát

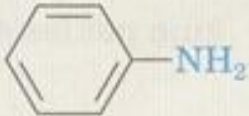
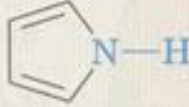
Bazicita aminů

$$K_b = \frac{[\text{RNH}_3^+][\text{OH}^-]}{[\text{RNH}_2]} \quad \text{p}K_b = -\log K_b$$

slabší báze: nižší $\text{p}K_a$ amoniového iontu
silnější báze: vyšší $\text{p}K_a$ amoniového iontu

TABULKA 24.1 Bazicita některých běžných aminů

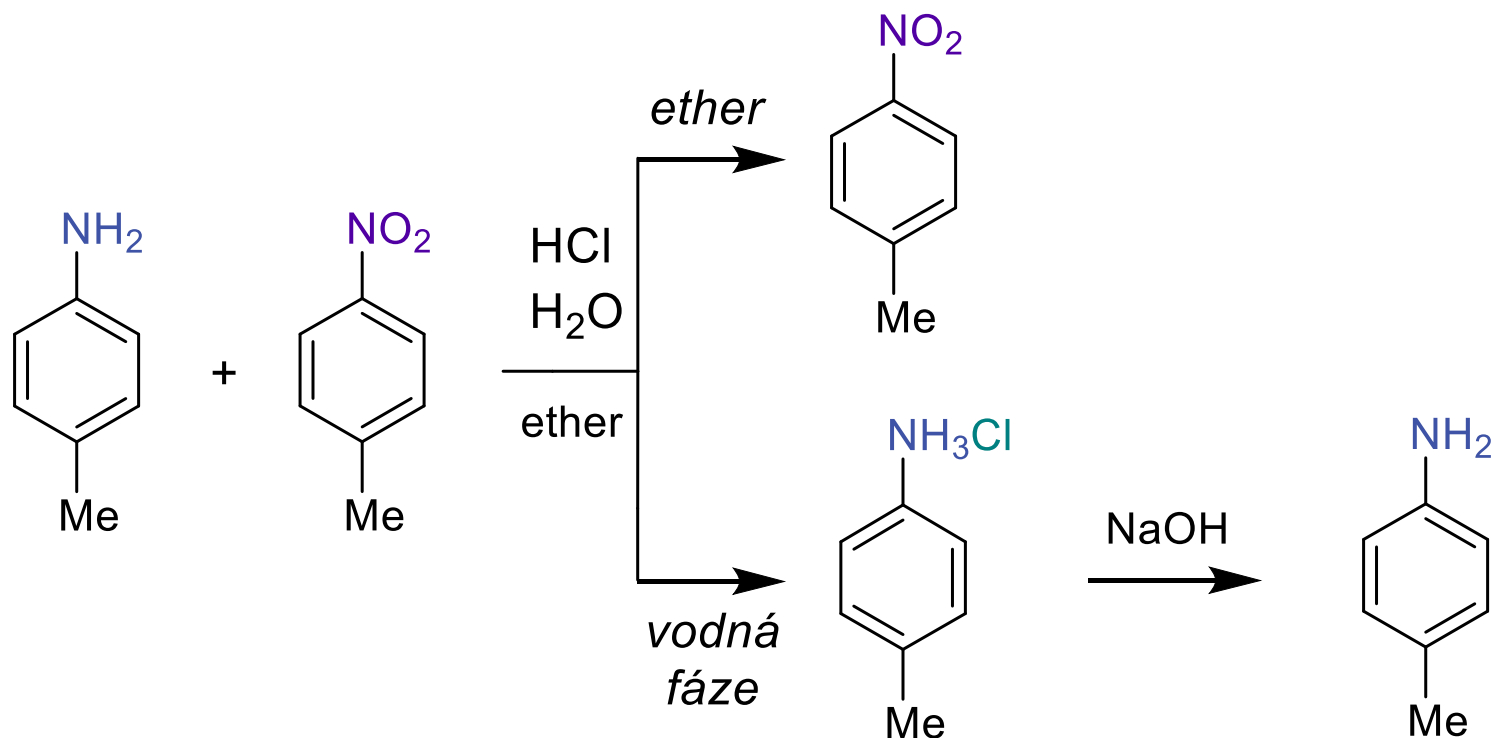
Název	Struktura	$\text{p}K_a$ amoniového iontu
amoniak	NH_3	9,26
primární alkylamin		
ethylamin	$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{NH}_2$	10,81
methylamin	CH_3NH_2	10,66
sekundární alkylamin		
pyrrolidin		11,27
dimethylamin	$(\text{CH}_3)_2\text{NH}$	10,73
diethylamin	$(\text{CH}_3\text{CH}_2)_2\text{NH}$	10,49
terciární alkylamin		
triethylamin	$(\text{CH}_3\text{CH}_2)_3\text{N}$	11,01
trimethylamin	$(\text{CH}_3)_3\text{N}$	9,81
arylamin		
anilin		4,63
heterocyklický amin		
pyridin		5,25
pyrrol		0,4

Reakce aminů se silnými kyselinami

Reakcí silných kyselin s aminy vznikají alkylamoniové soli.

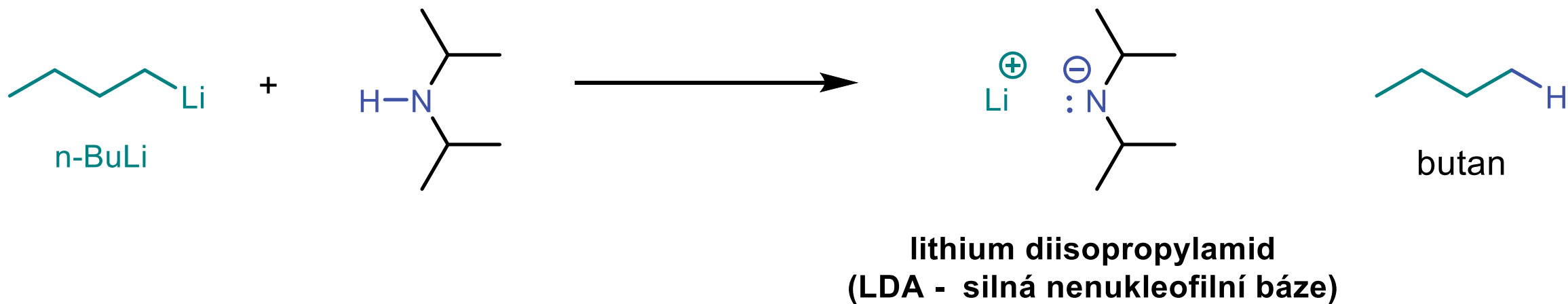

Tvorba amonných solí se s výhodou používá na dělení a čištění aminů od neutrálních nebo látek nerozpustných v kyselém prostředí.

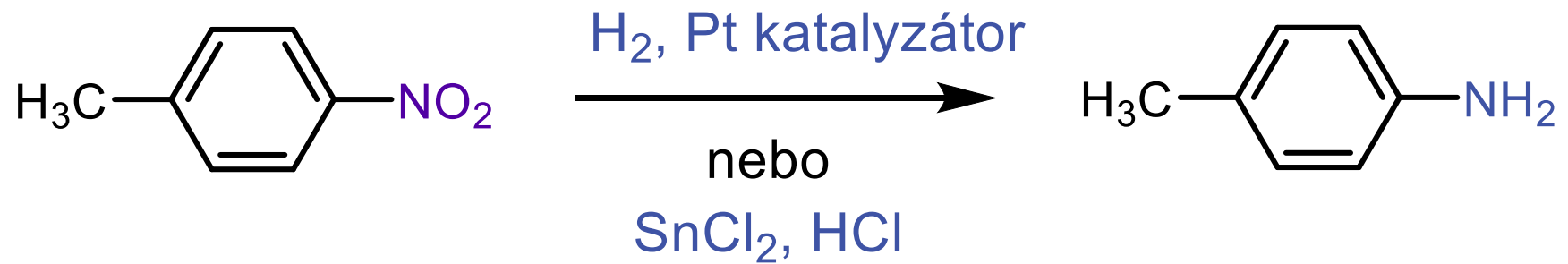
Kyselost aminů

V přítomnosti silných bází mohou primární a sekundární aminy vystupovat jako **slabé kyseliny** a být deprotonovány na **amidy**

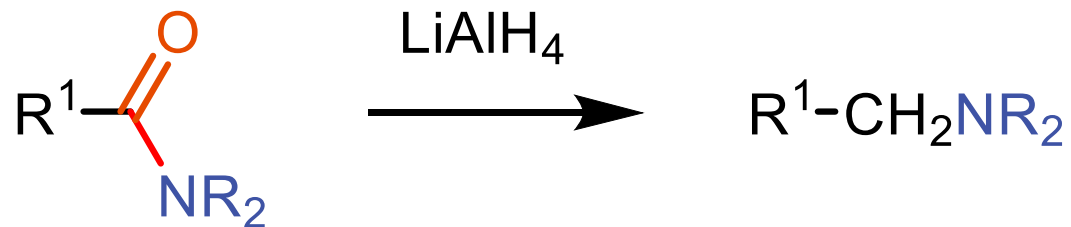

Redukce různých funkčních skupin obsahujících atom dusíku

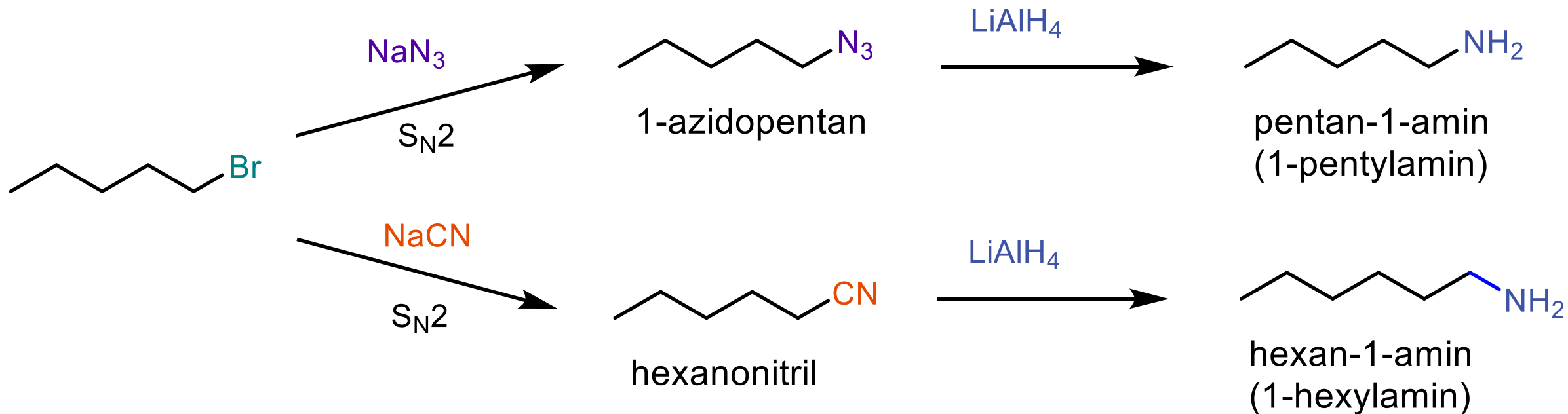
redukce nitrosloučenin

redukce amidů

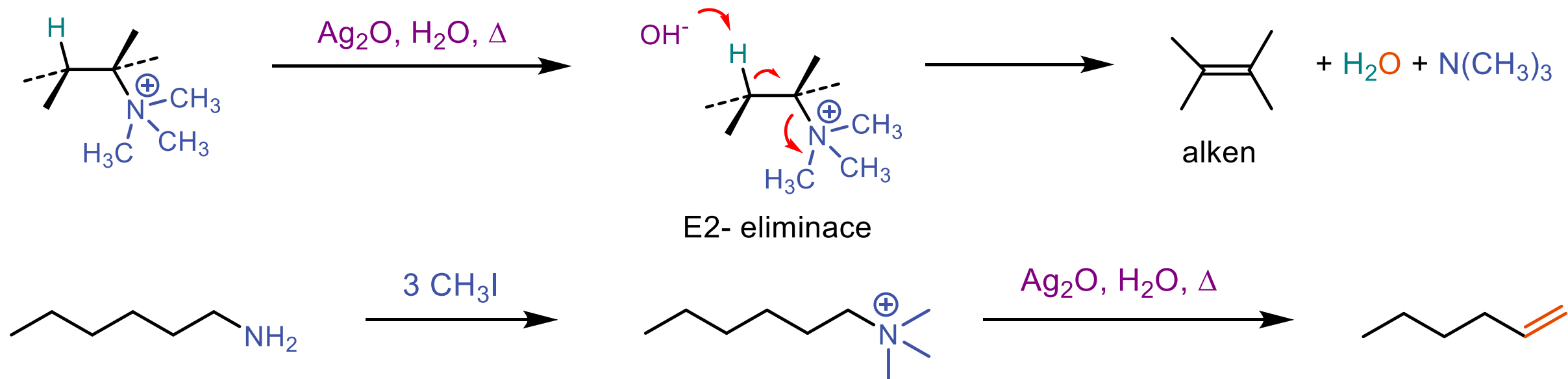

Azidová syntéza – vede k aminů o stejném počtu uhlíků

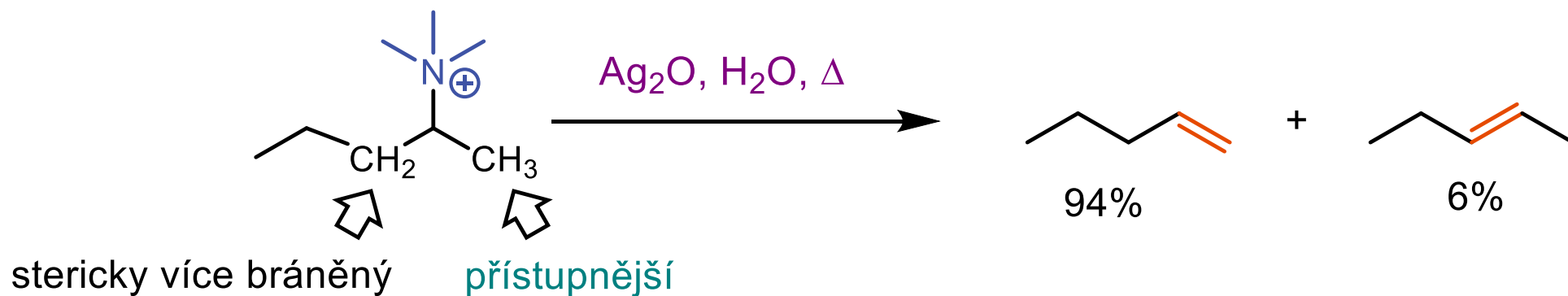

Kyanidová syntéza – vede k aminům o jeden uhlík delších

Kvartérní amoniové soli - Hofmannova eliminace

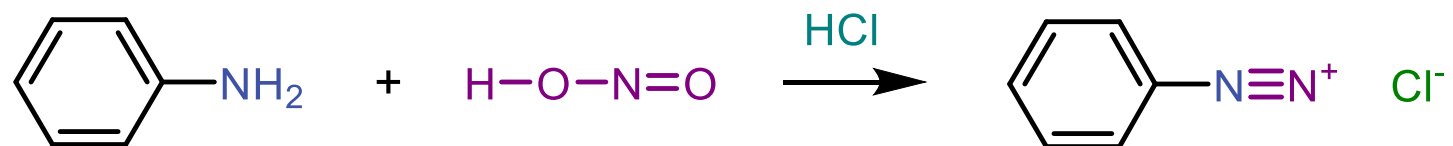

Z důvodů sterického bránění probíhá Hofmannova eliminace **proti** Zajcevovu pravidlu (vznikají méně substituované alkeny)

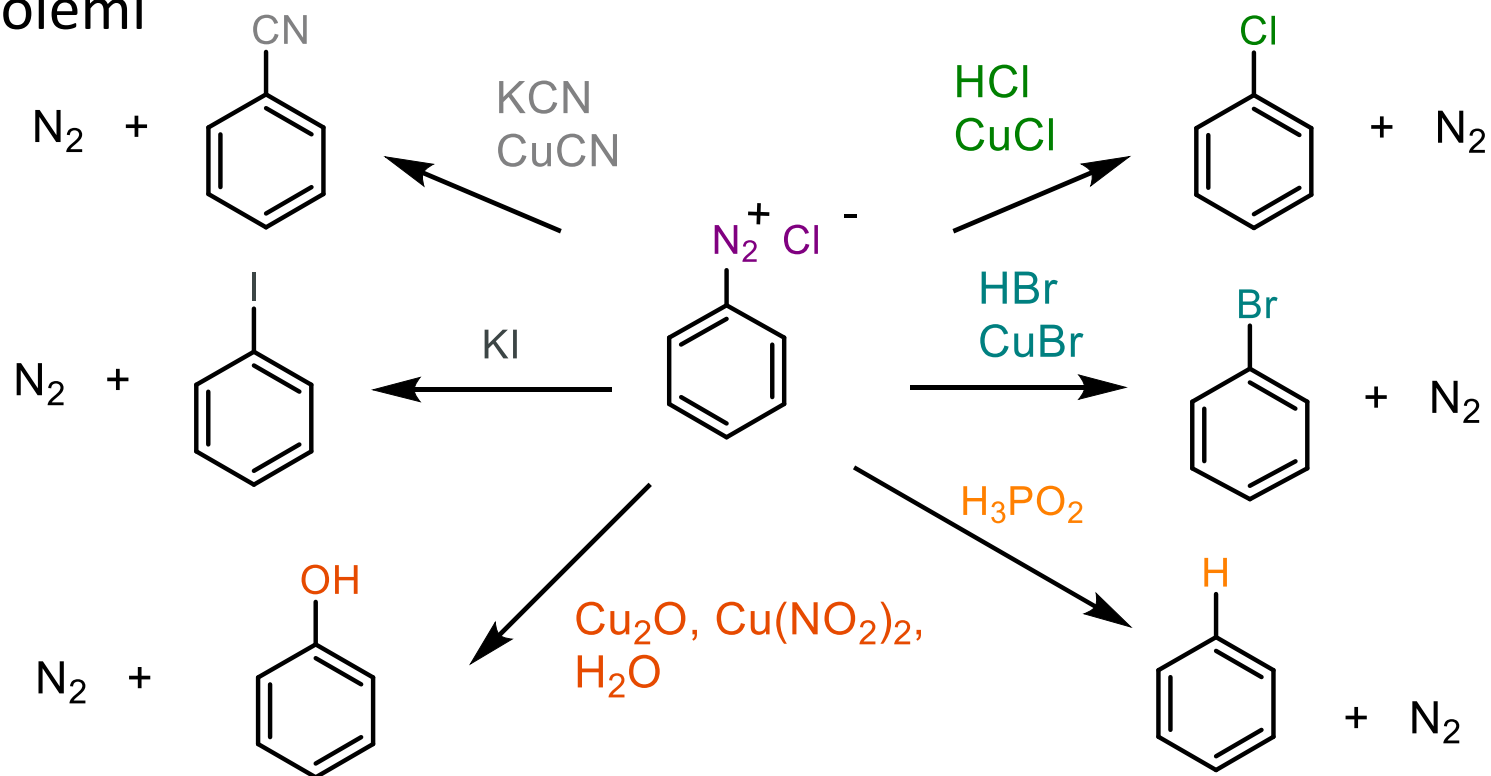

Diazoniové soli

Primární aromatické aminy reagují s kyselinou dusitou při 0 °C za vzniku **aryldiazoniových solí**.

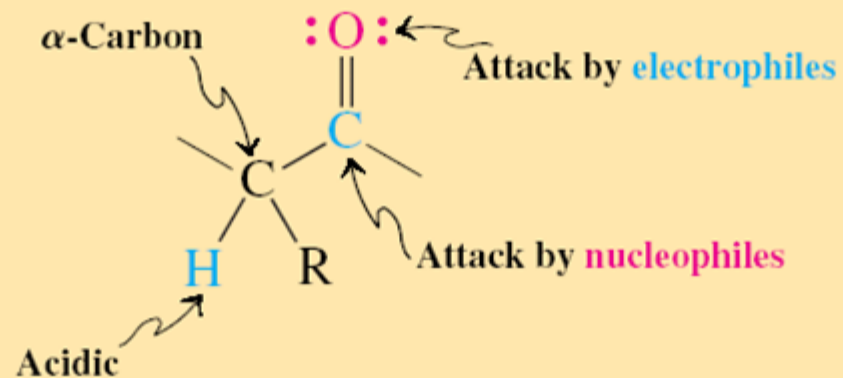

Sandmeyerova reakce - Diazoniovou skupinu je možné nahradit celou řadou nukleofilů v reakci s měďnými solemi

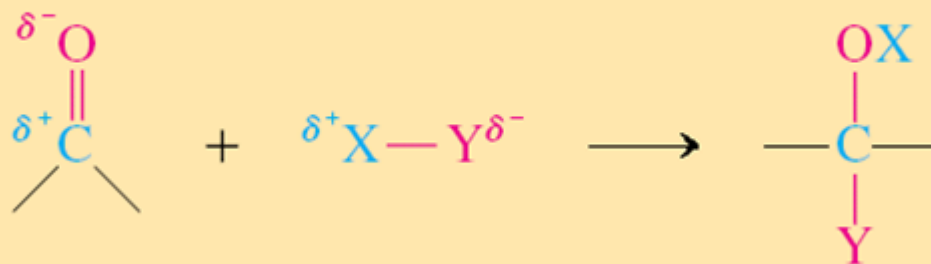

Aldehydy a Ketony

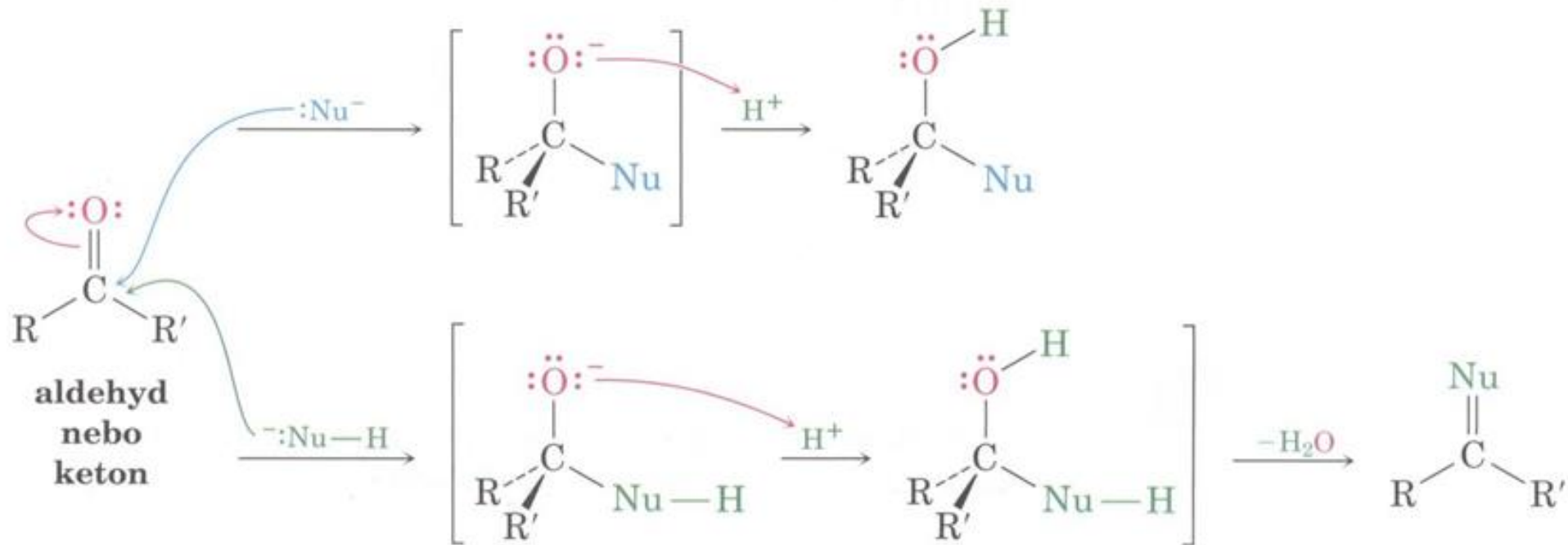
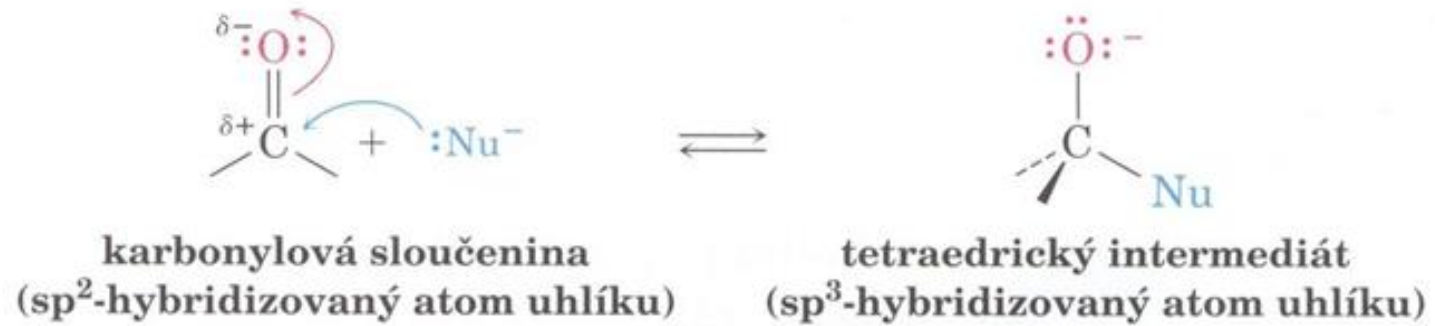
Regions of Reactivity in Aldehydes and Ketones

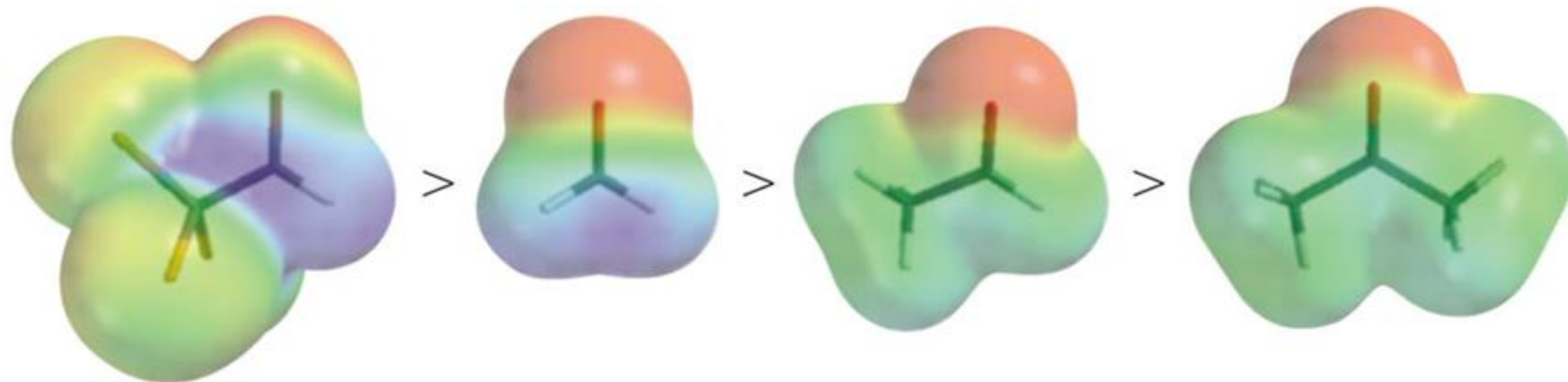
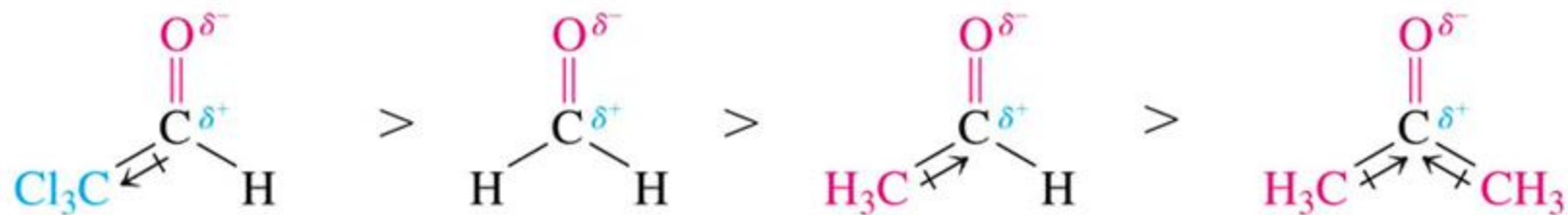
Ionic Additions to the Carbonyl Group

Reaktivita aldehydů a ketonů – nukleofilní adice

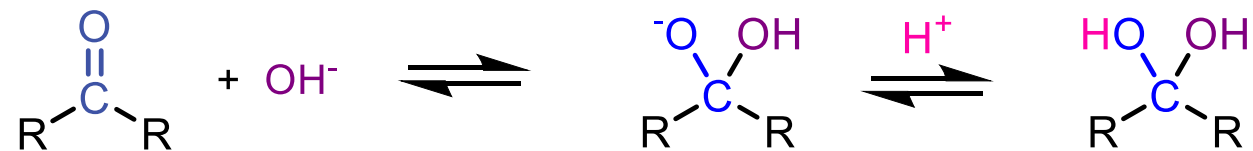
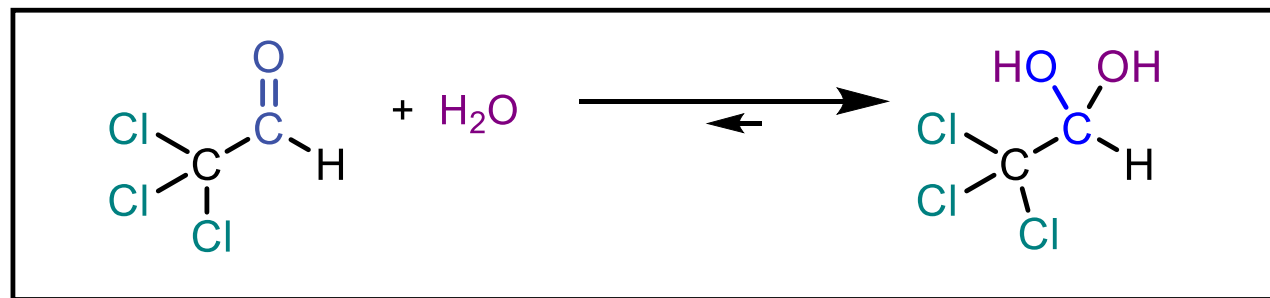
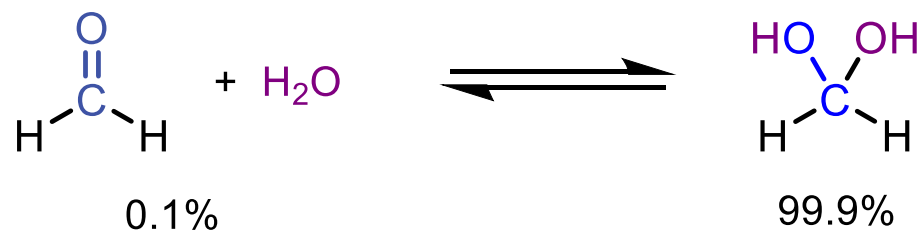
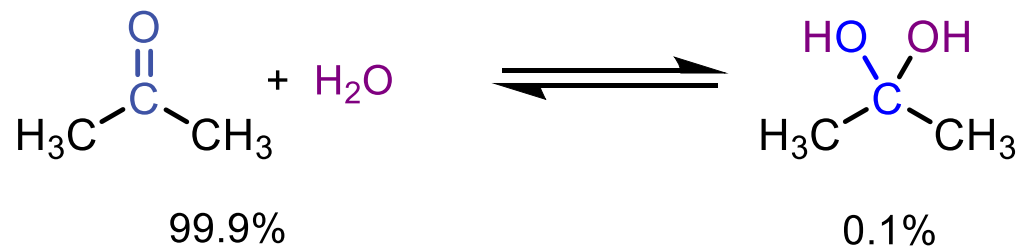
Relative Reactivities of Carbonyl Groups: Aldehydes Are More Reactive than Ketones

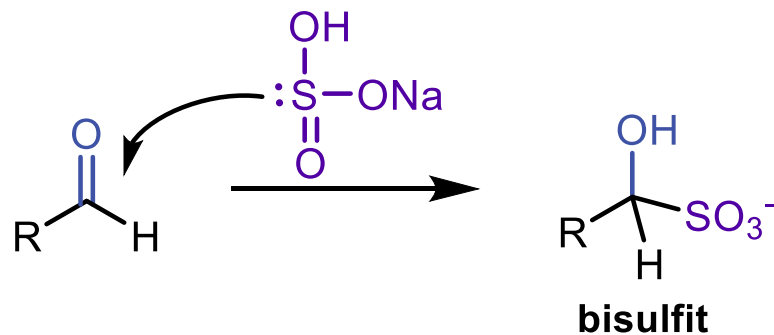
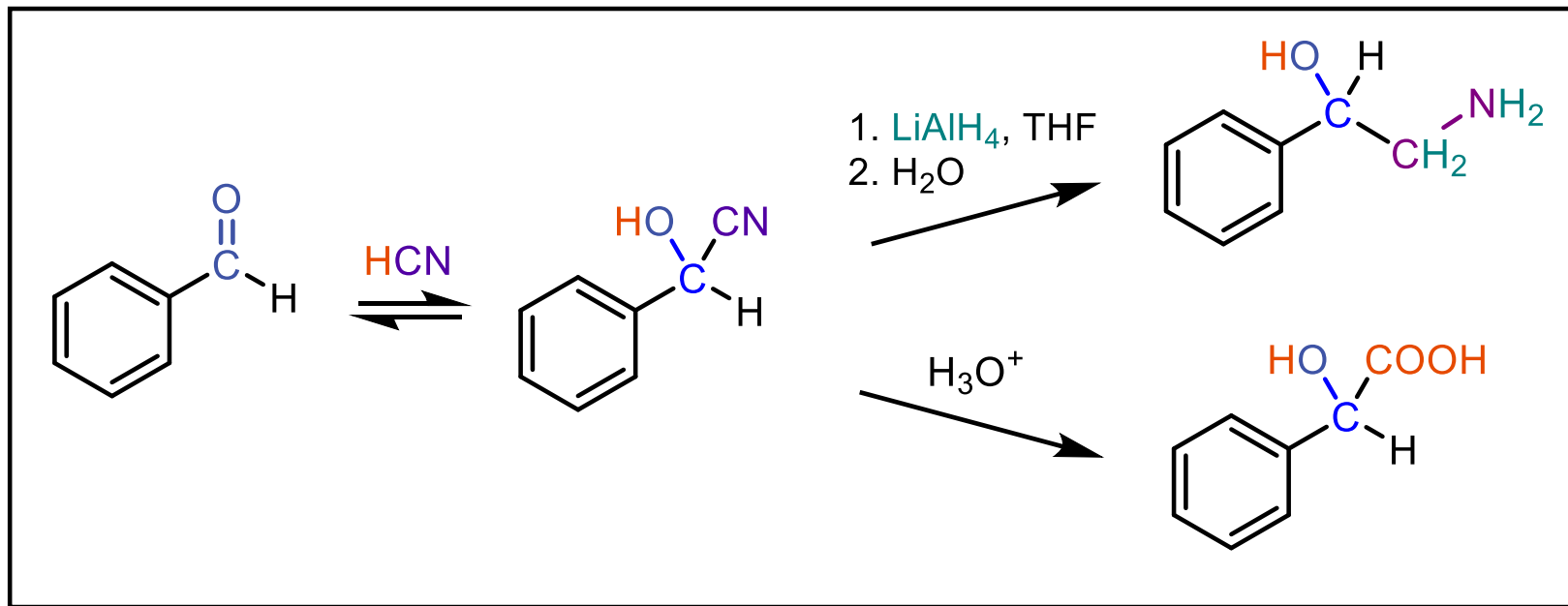
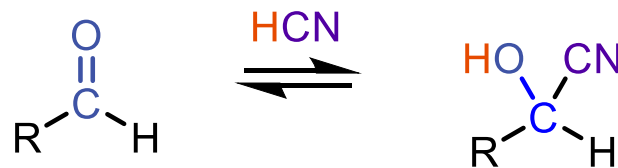
Electron-withdrawing CCl_3 group
generates additional positive
charge at carbonyl carbon

Electron-donating CH_3 groups
reduce positive charge at carbonyl carbon

Adice vody

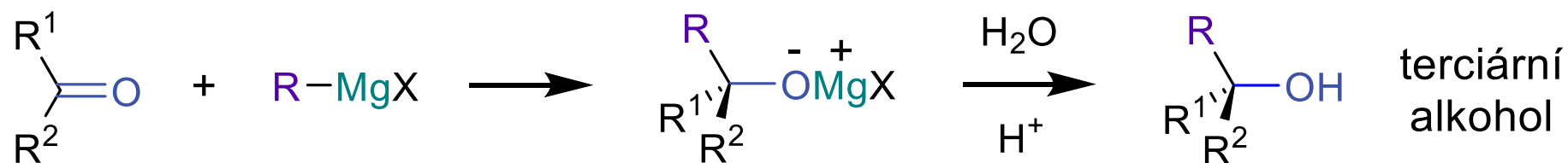
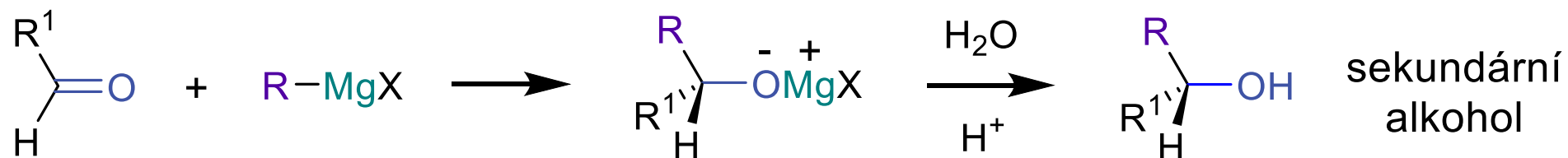
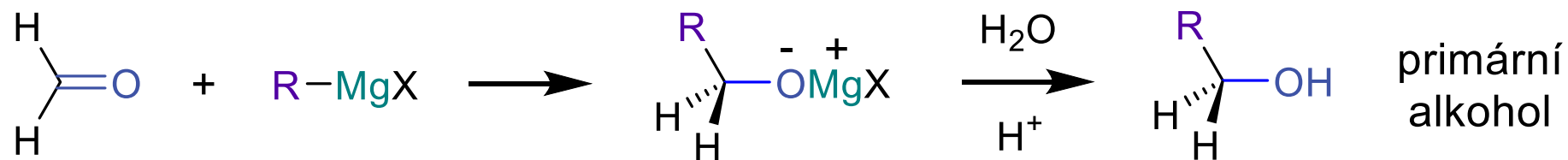
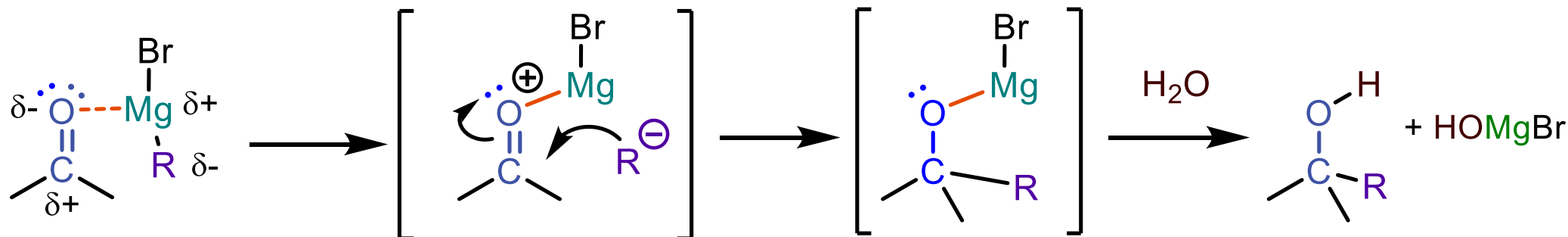

Adice kyanovodíku - kyanhydriny

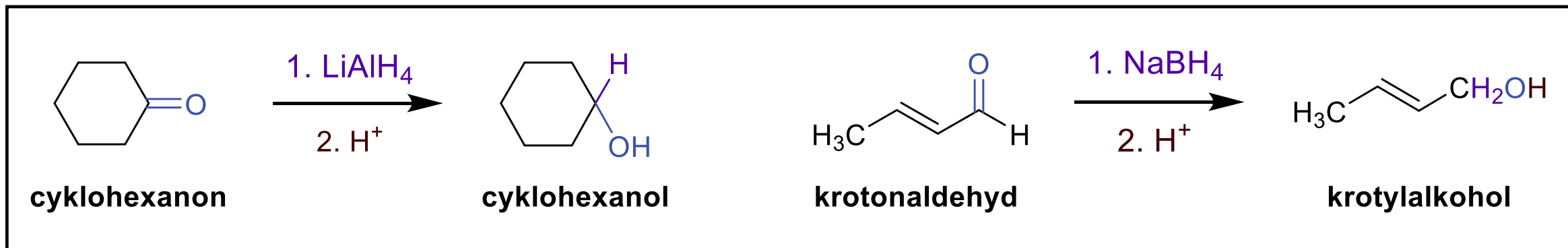
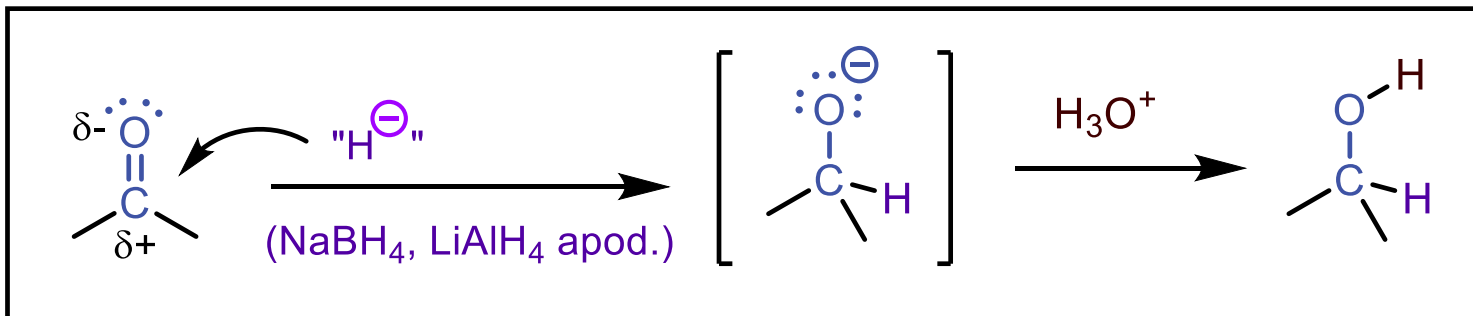

adice hydrogensířičitanu sodného
vznik bisulfitů

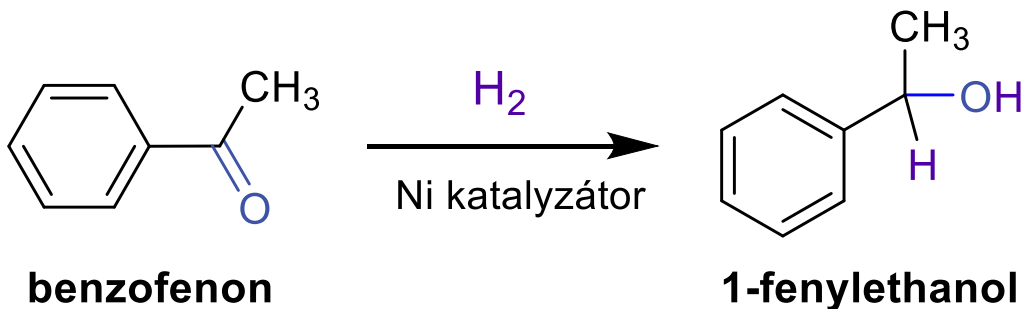
Adice Grignardových činidel

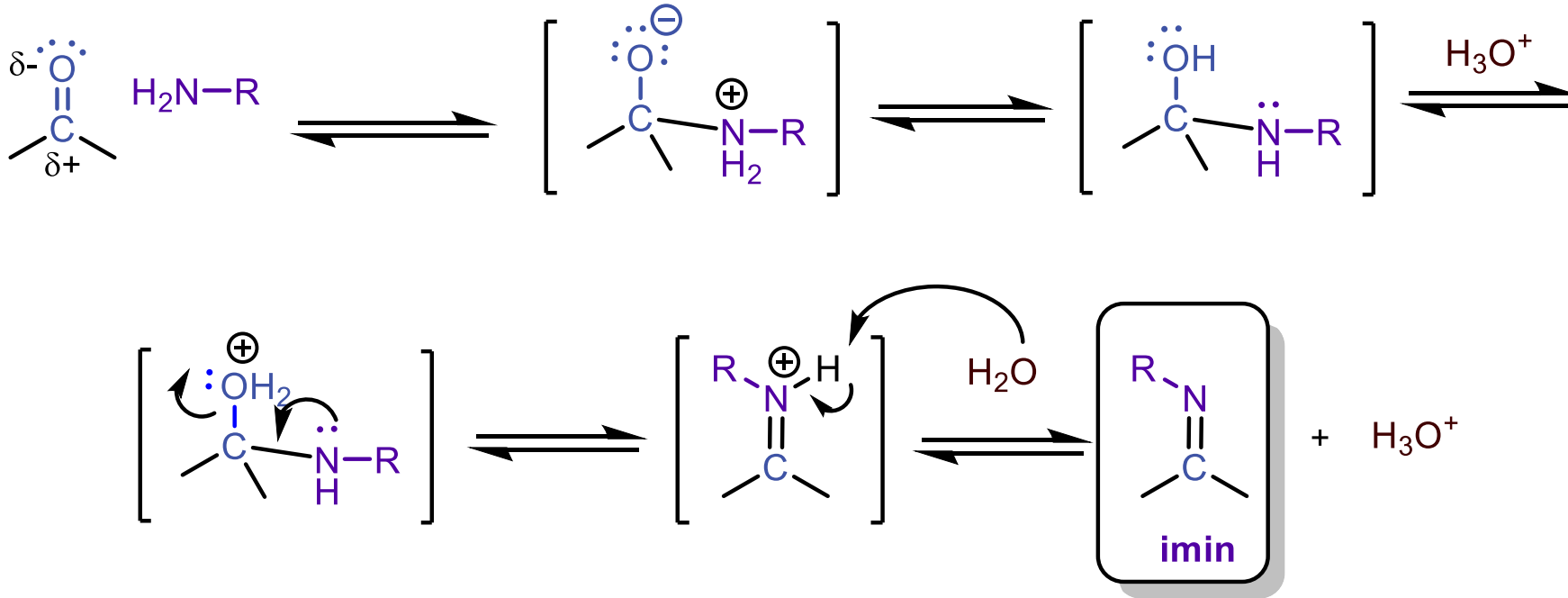
Adice „hydridového aniontu“ - redukce

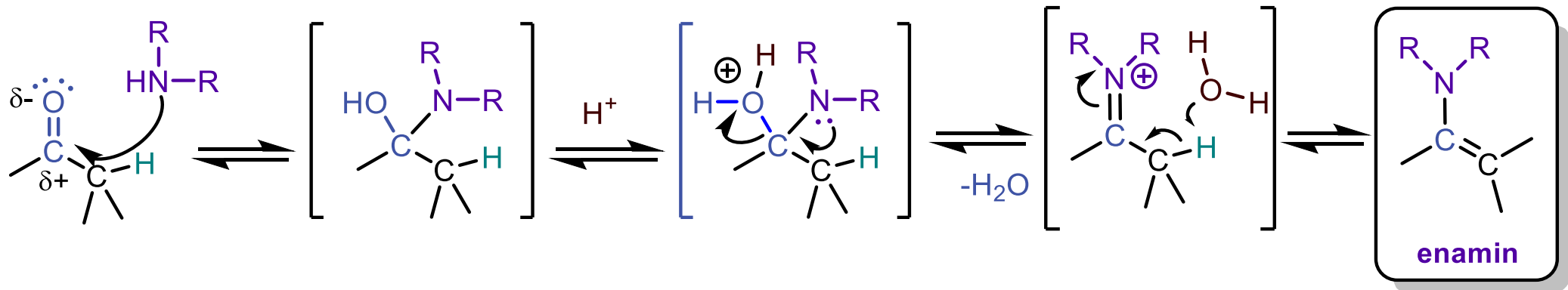
adice vodíku
katalytická hydrogenace

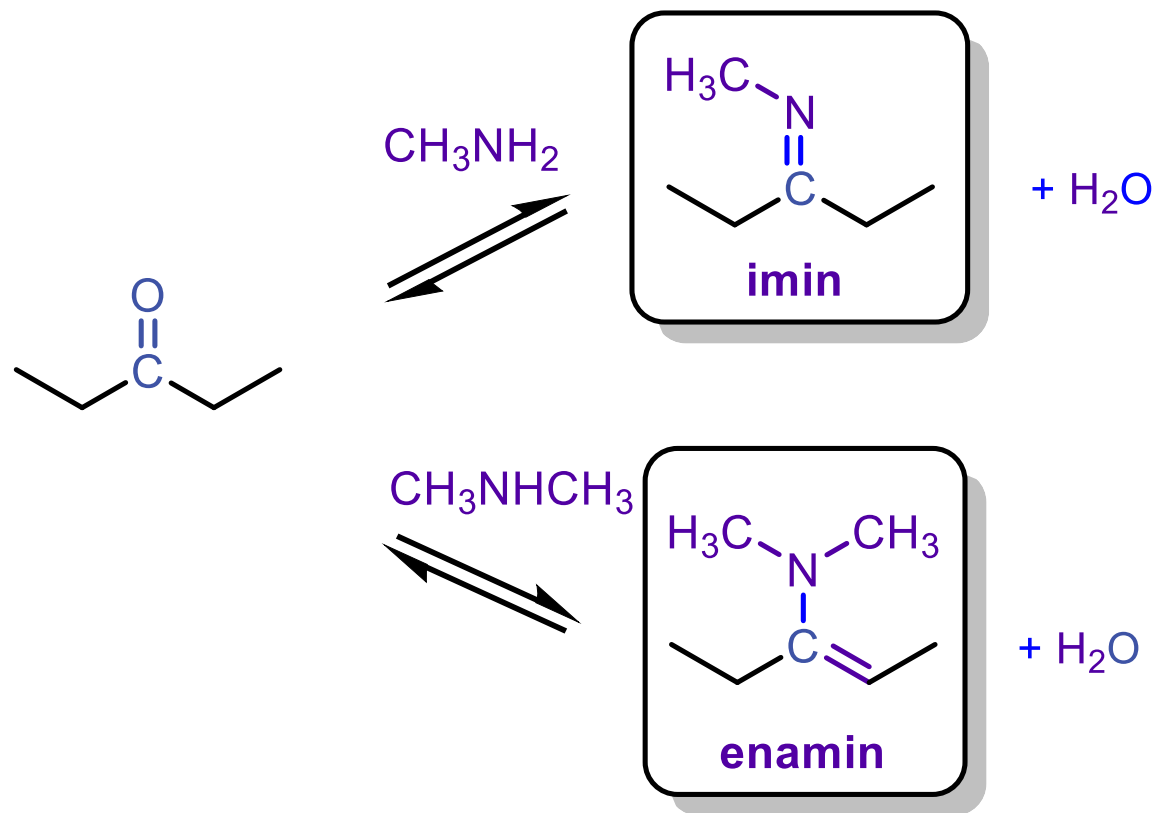
Adice **primárních aminů** – **iminy** (Schiffovy báze)

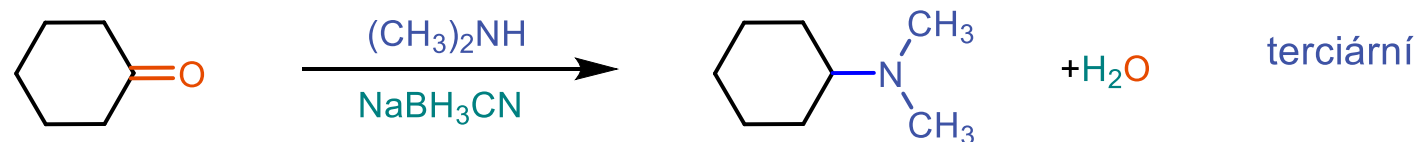
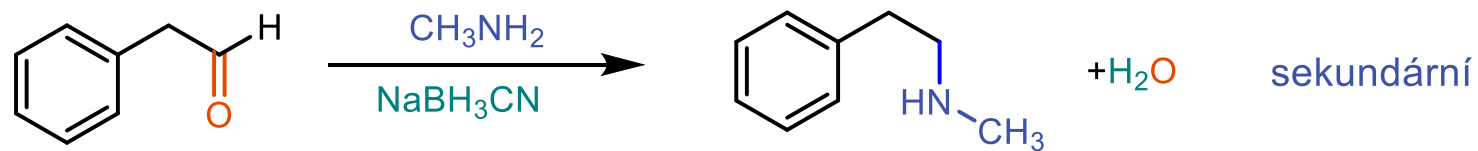
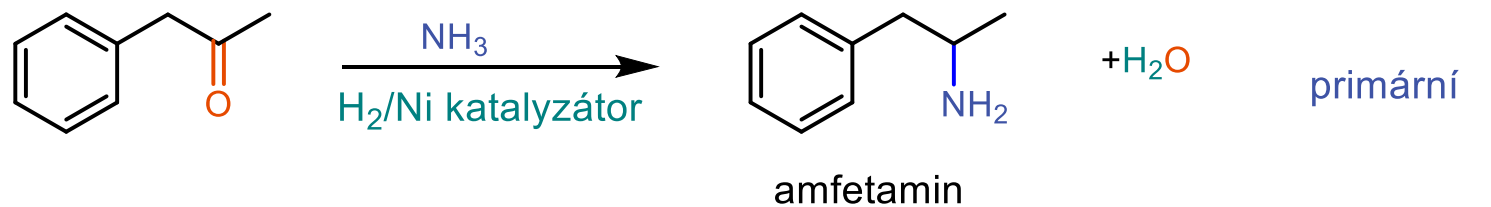
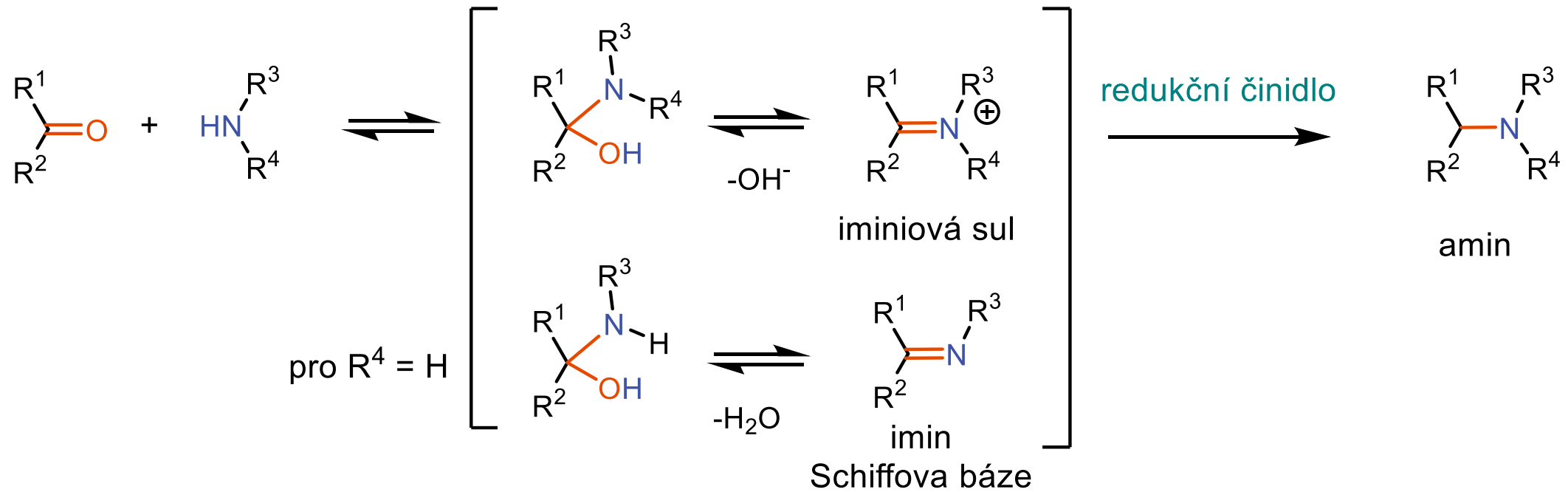
Adice **sekundárních aminů** – **enaminy**

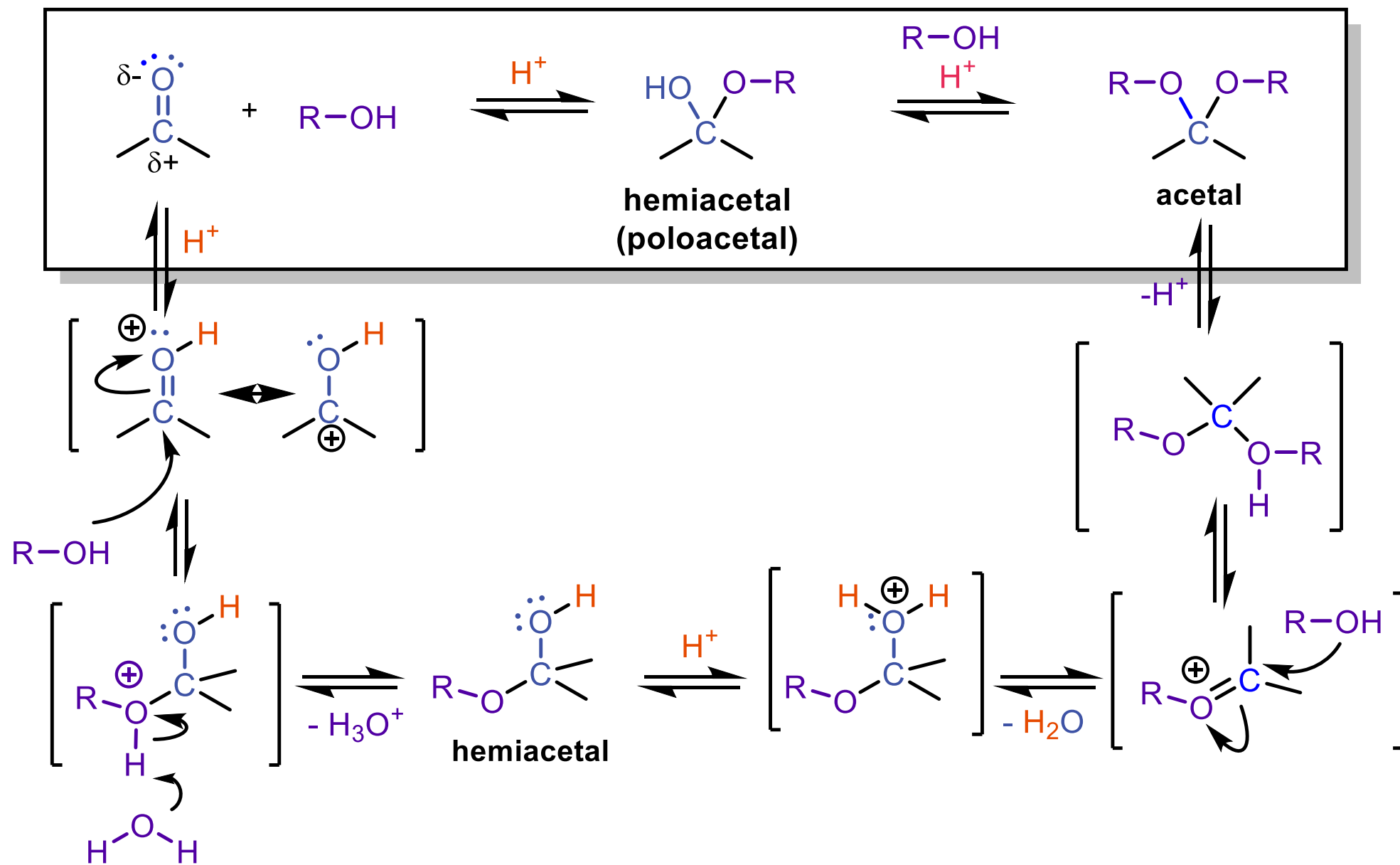
Adice aminů – tvorba iminů nebo enaminů

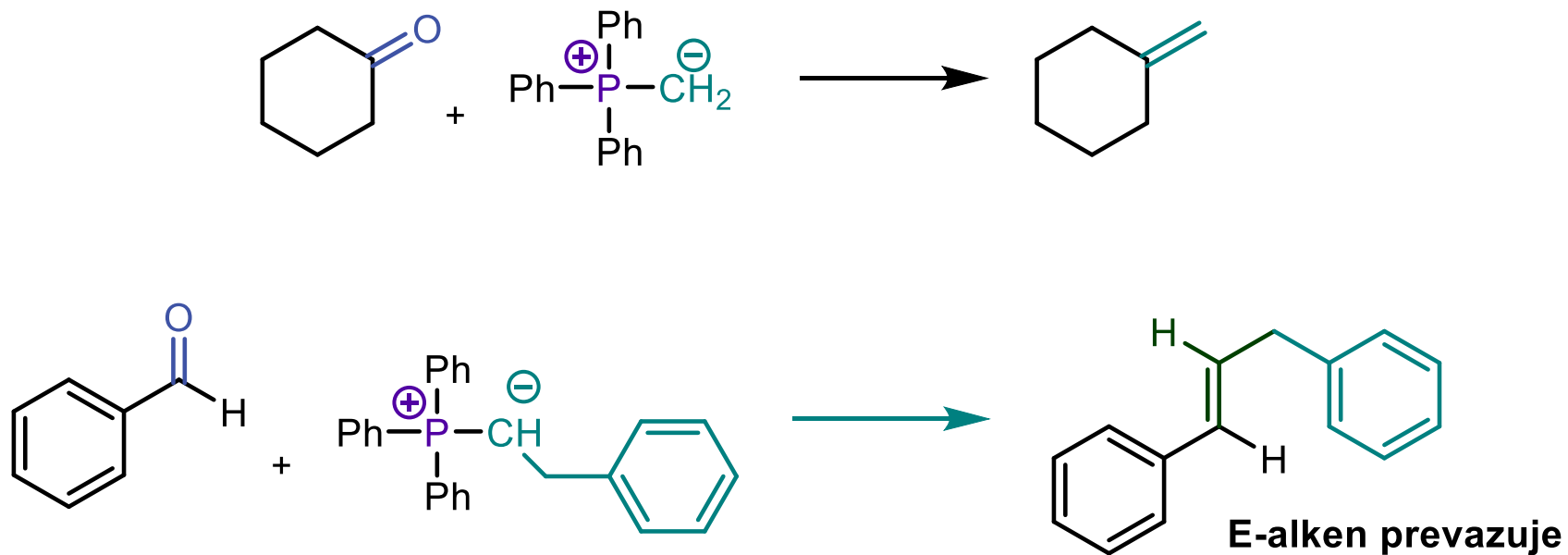
Příprava primárních, sekundárních a terciárních aminů **reduktivní aminací**

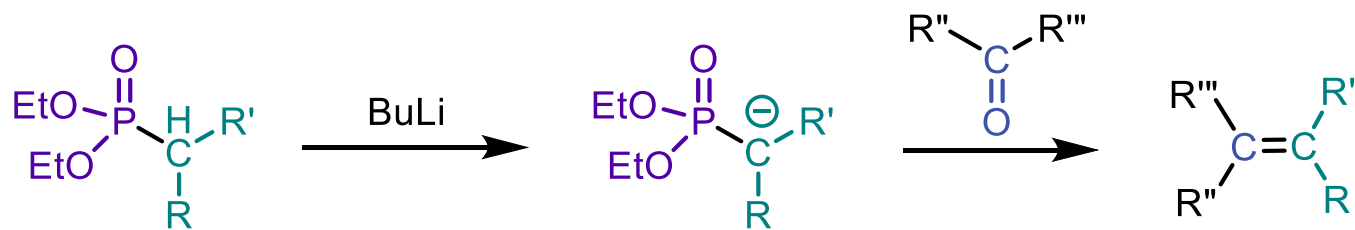
Adice alcoolů – acetaly a hemiacetaly

Adice fosforových ylidů – Wittigova reakce

Horner-Emmonsova (Horner-Wittigova, Wadsworth-Emonsova) reakce

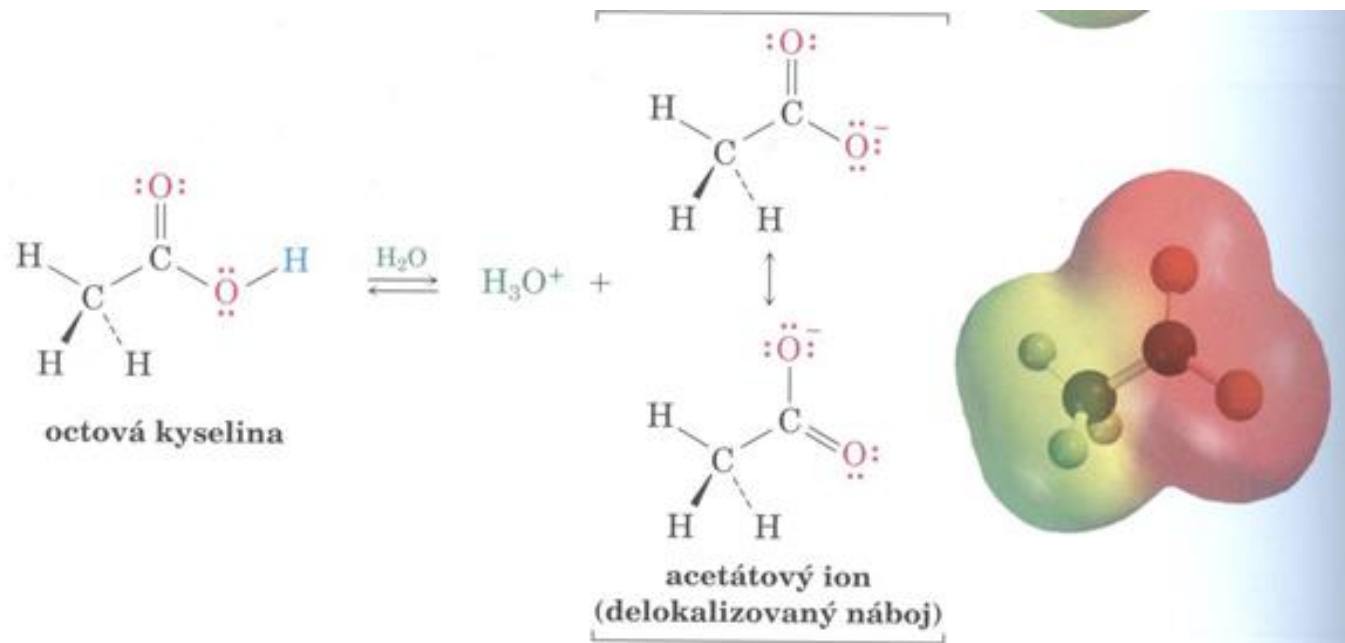

Karboxylové kyseliny

Karboxylové kyseliny disociují ve vodě za vzniku karboxylového anionu a protonu.

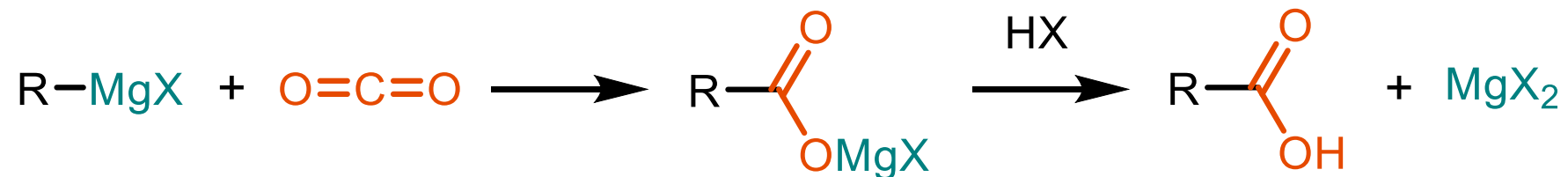

$$K_a = \frac{[\text{RCOO}^-][\text{H}_3\text{O}^+]}{[\text{RCOOH}]} \quad \text{a} \quad \text{p}K_a = -\log K_a$$

Reakce Grignardových činidel s CO₂

Grignardova činidla se adují na karbonylovou skupinu oxidu uhličitého za vzniku kyselin.

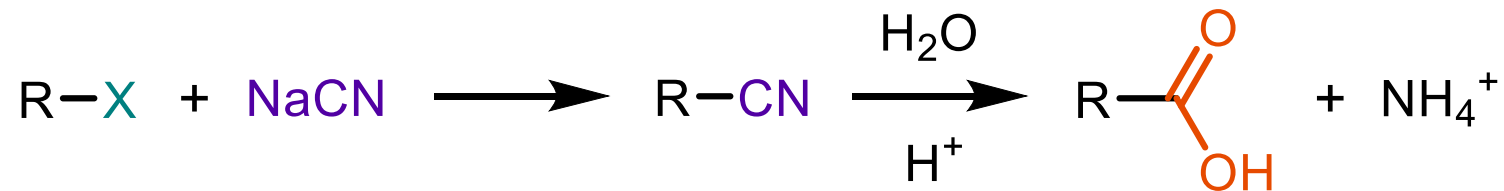
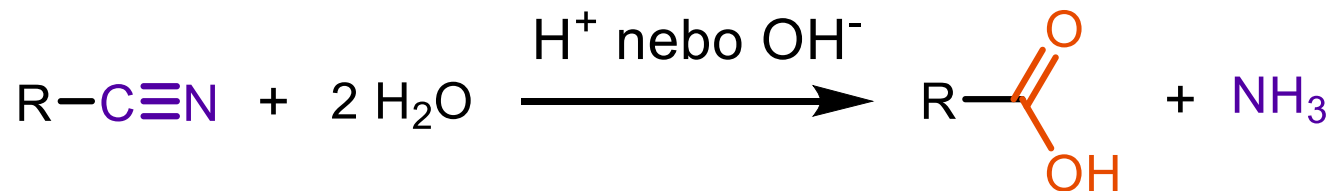

Reakce dává vysoké výtěžky a hodí se pro přípravu jak alifatických, tak aromatických karboxylových kyselin.

V tomto případě je dobré si všimnout, že na rozdíl od předešlých metod, **dochází k prodloužení uhlíkatého řetězce o jeden atom uhlíku**, než bylo v mateřském alkyl nebo arylhalogenidu.

Hydrolyza nitrilů

Nitrily mohou být hydrolyzovány na karboxylové kyseliny buď v kyselém nebo bazickém prostředí.

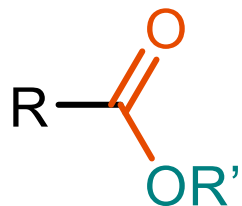

Názvosloví nitrilů vychází z názvosloví odpovídajících mateřských uhlovodíků. K názvu mateřského uhlovodíku se přidá přípona *-nitril* (například, butan, butannitrile atd).

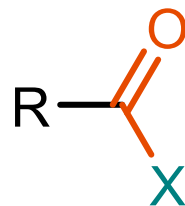
Funkční deriváty karboxylových kyselin

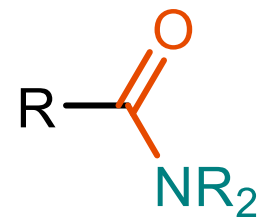
nitril

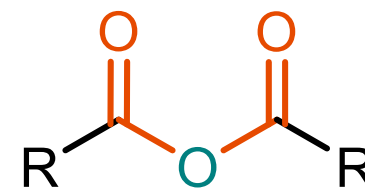
ester

$\text{X} = \text{Cl, Br, I}$
acylhalogenid

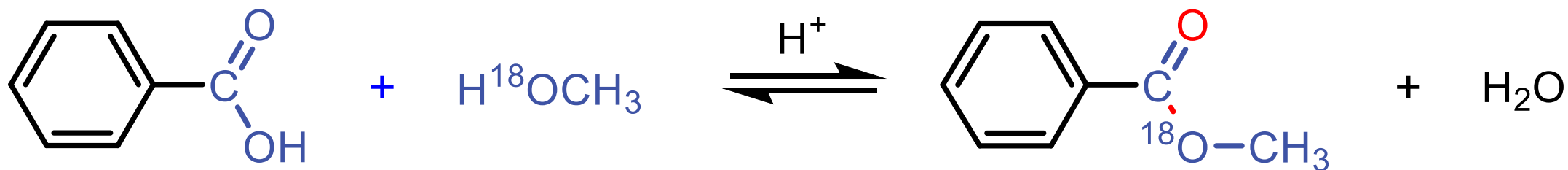
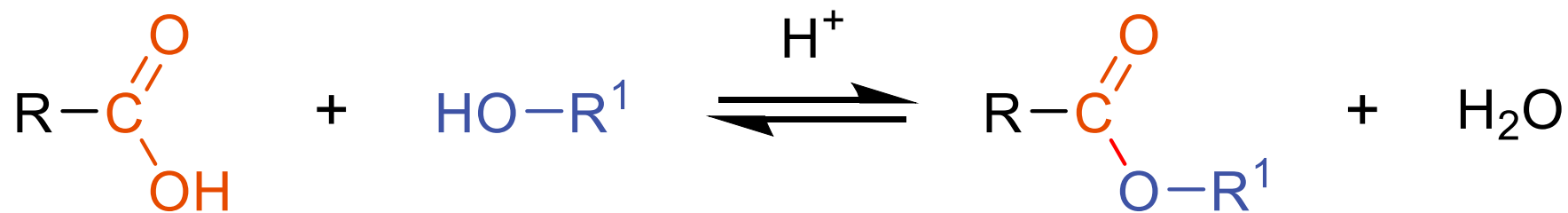
amid

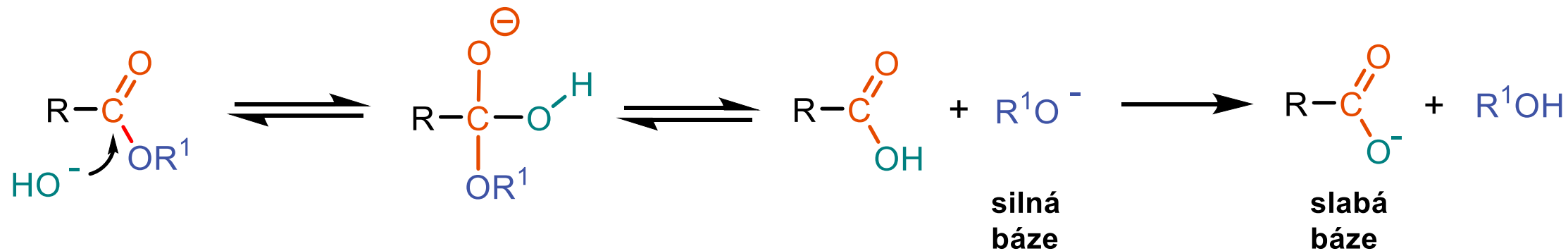
anhydrid

Syntéza esterů

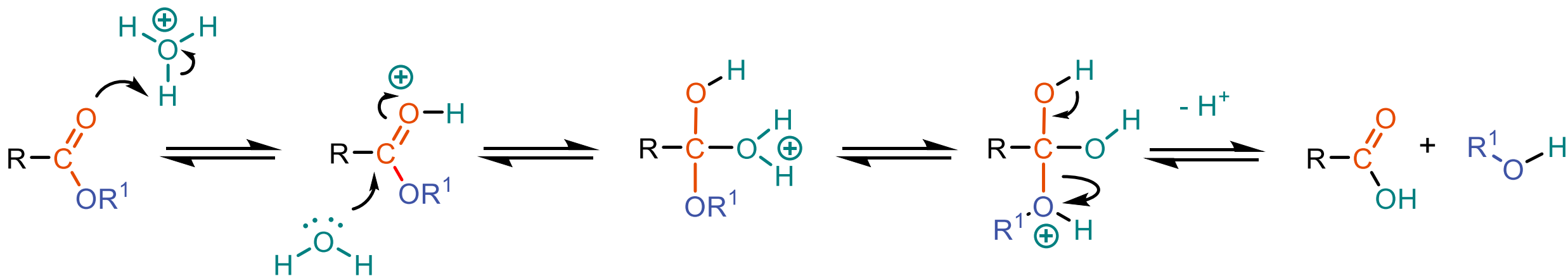
Nejběžnější příprava esterů je založena na reakci karboxylových kyselin s alkoholy v přítomnosti kyselých katalyzátorů (HCl, H₂SO₄, CH₃C₆H₄SO₃H, atd.)

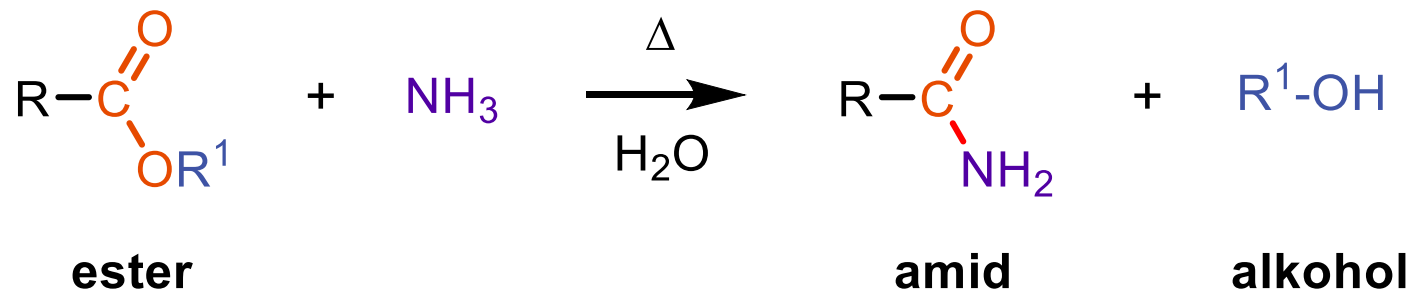
Bazická hydrolýza esterů

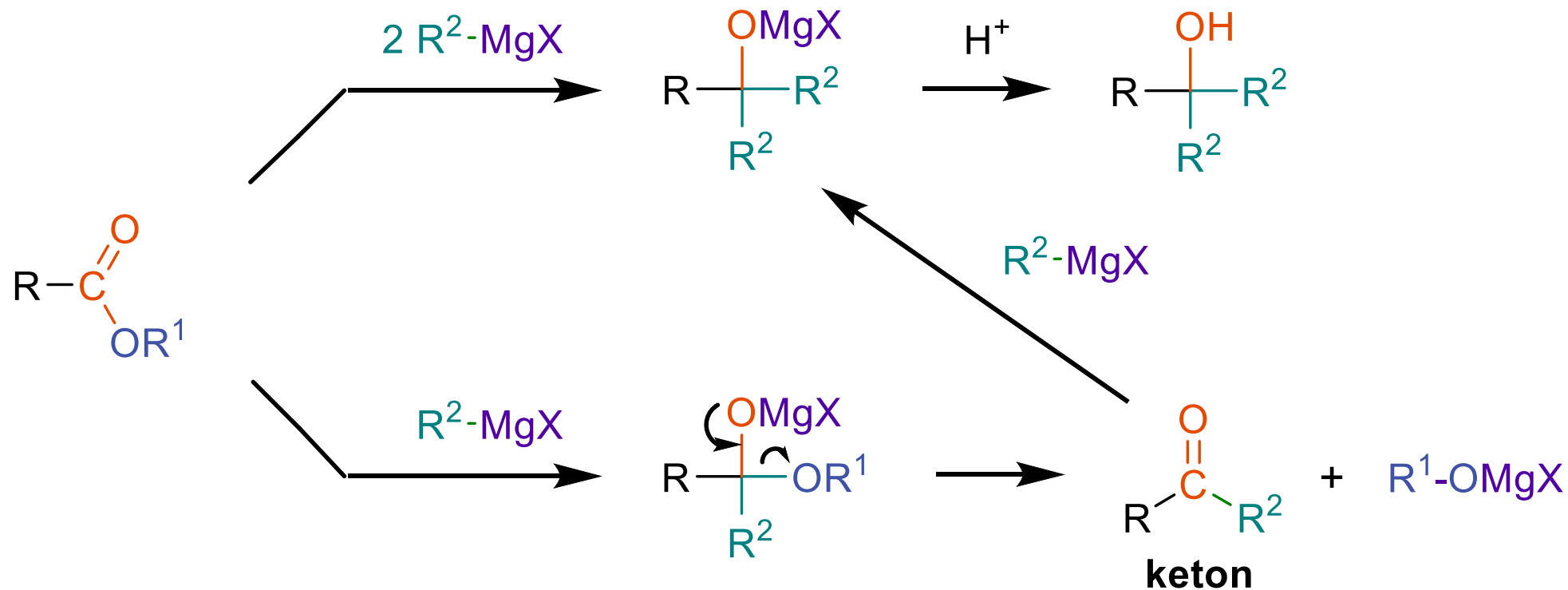
Kyselá hydrolýza esterů

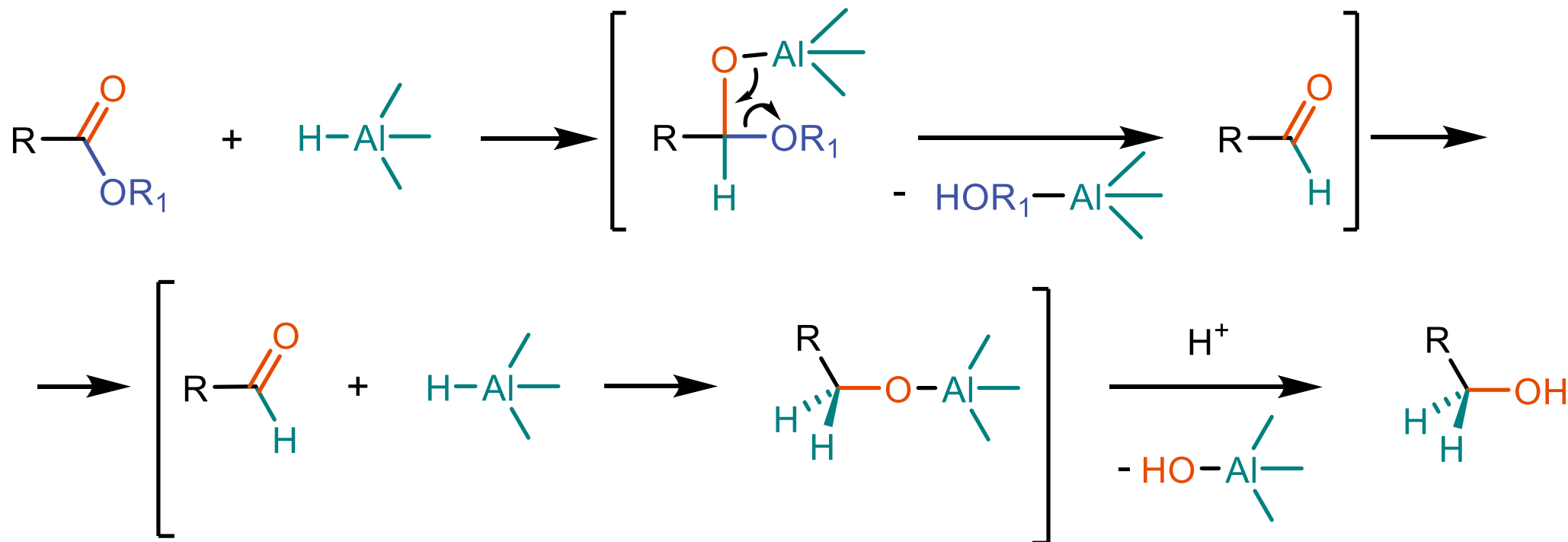
Aminolýza esterů - Aminolýza esterů **čpavkem** nebo **primárními a sekundárními aminy** je podobná saponifikaci a poskytuje amidy.

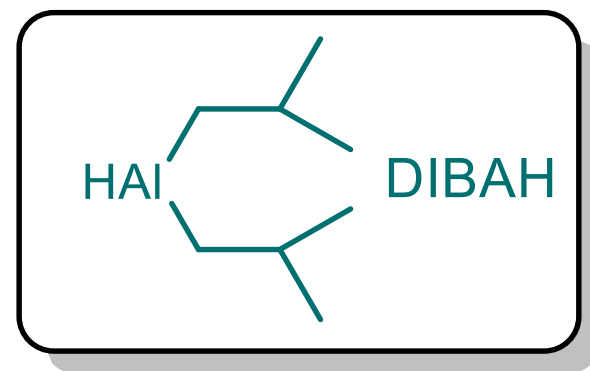
Reakce esterů s Grignardovými činidly - Reakce esterů karboxylových kyselin s Grignardovými nebo organolithnými činidly může probíhat v závislosti na molárním poměru obou reaktantů.

Redukce esterů - Estery se redukují na alkoholy nejlépe pomocí tzv. komplexních hydridů jako LiAlH_4 (tetrahydridohlinitan lithný).

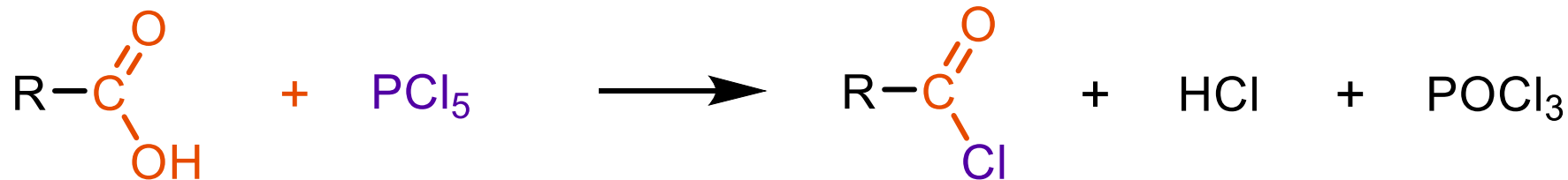
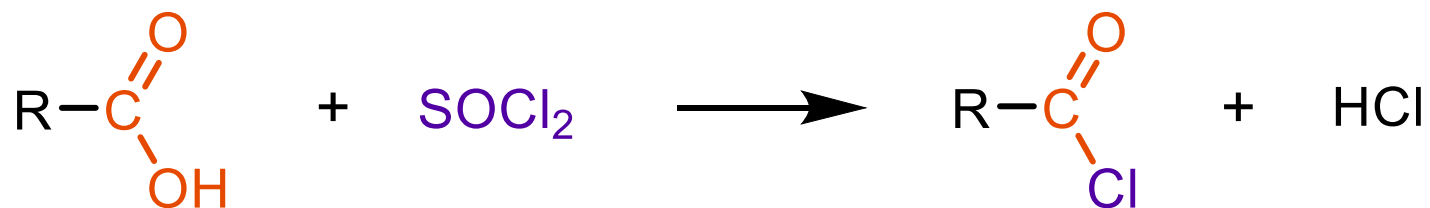

Zastavit redukci ve stadiu aldehydu lze jen s použitím méně reaktivního hydridu (**DIBAH**) za nízké teploty

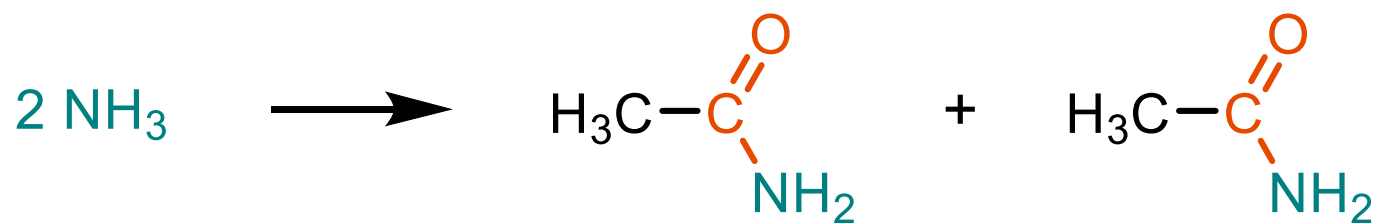
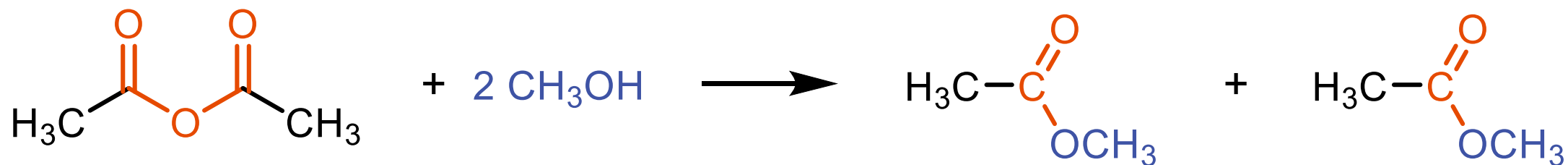
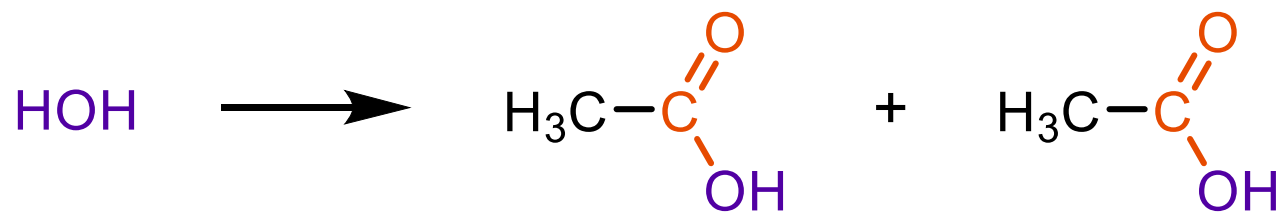

Acylohalogenidy

Acylohalogenidy patří mezi nejreaktivnější deriváty karboxylových kyselin, což je dáno velkou elektronegativitou atomu chloru, který silně přitahuje elektrony a tím činí atom uhlíku náchylný k nukleofilní substituci.

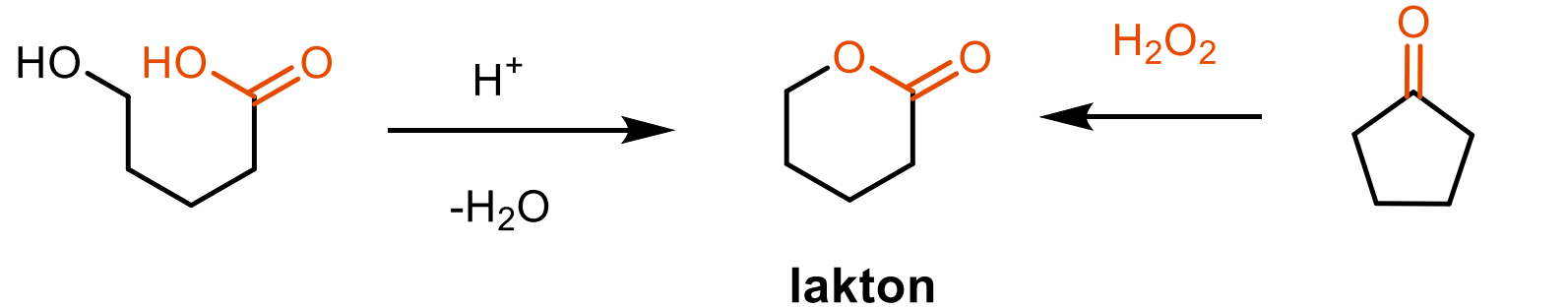

Anhydridy jsou vůči nukleofilům reaktivnější než estery, ale méně reaktivní acylhalogenidy.

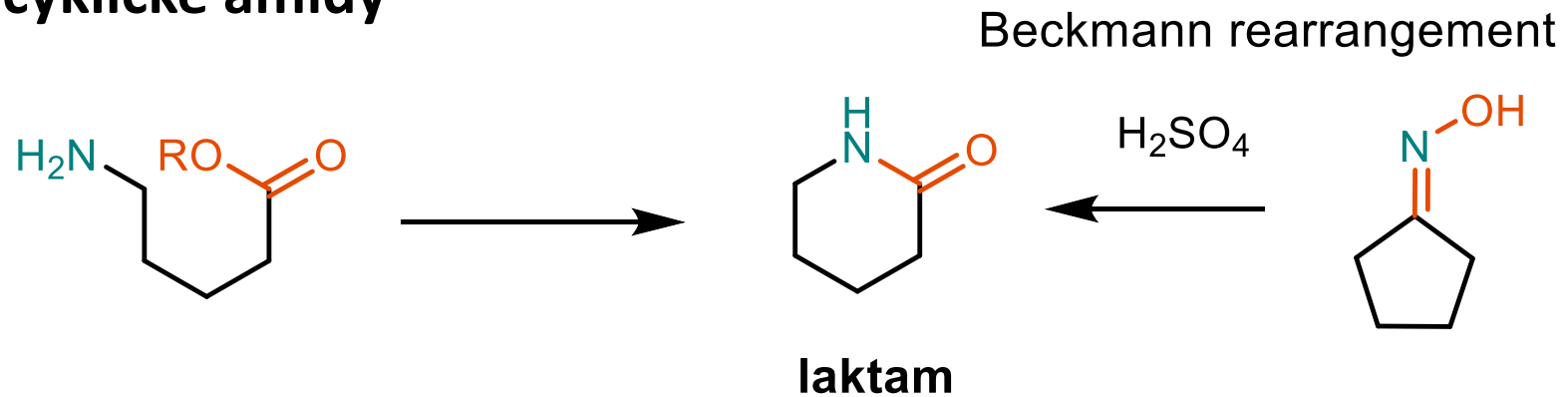

Cyklické funkční deriváty karboxylových kyselin

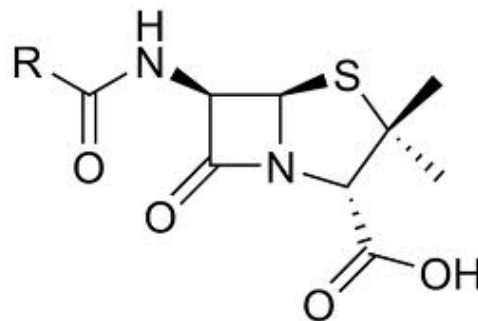
Laktony – cyklické estery

Laktamy – cyklické amidy

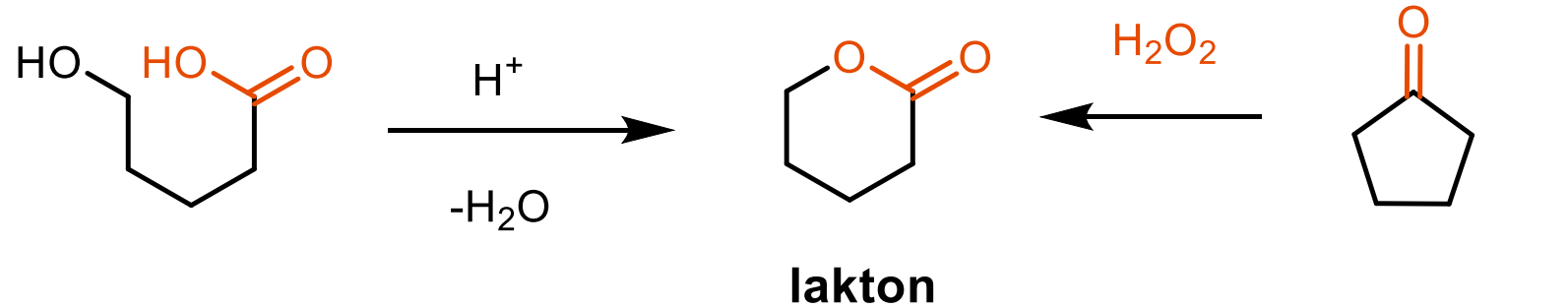

β -Laktamy – penicilinová antibiotika

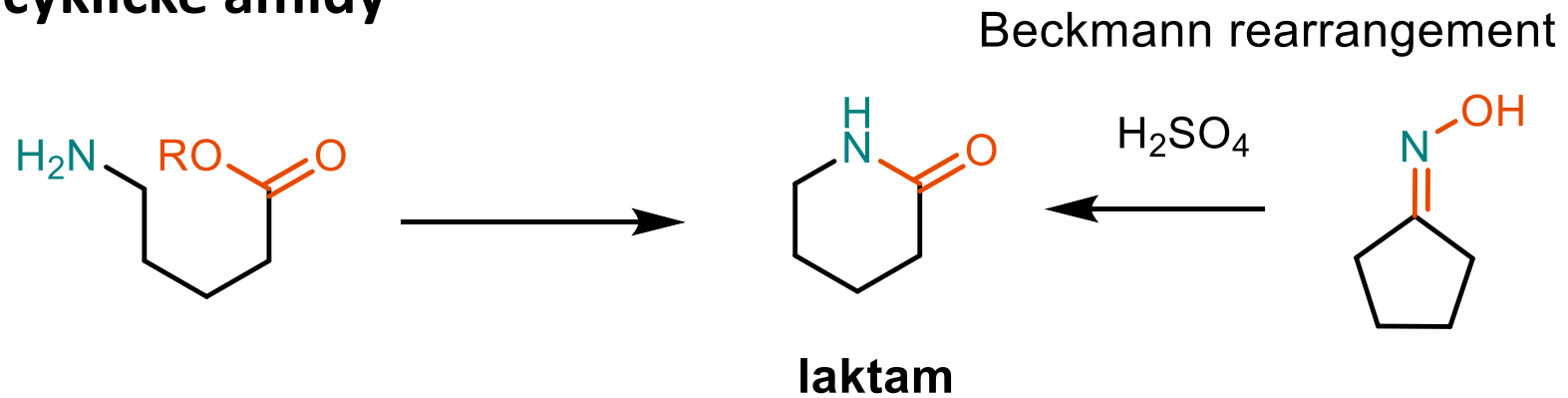

Cyklické funkční deriváty karboxylových kyselin

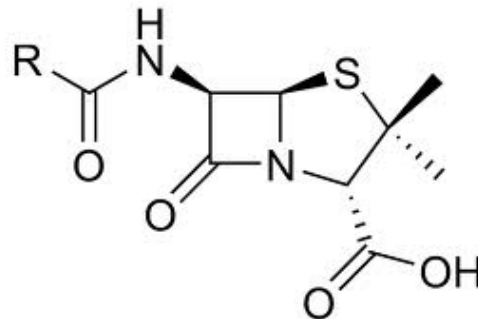
Laktony – cyklické estery

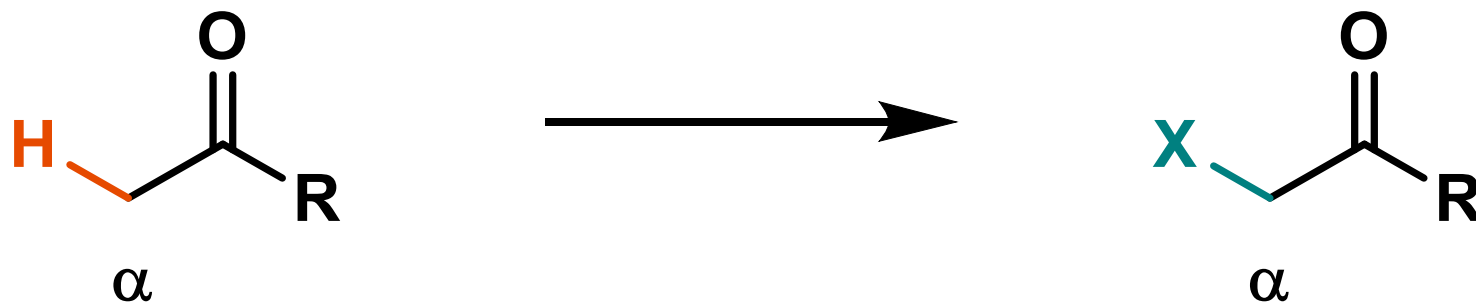
Laktamy – cyklické amidy

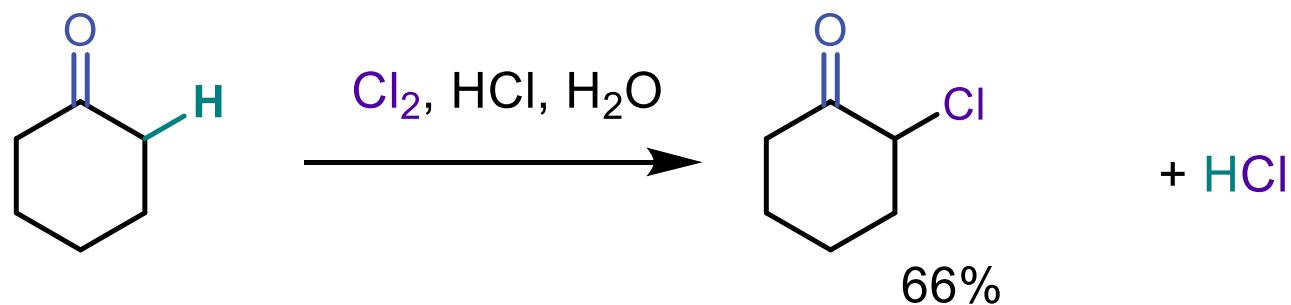
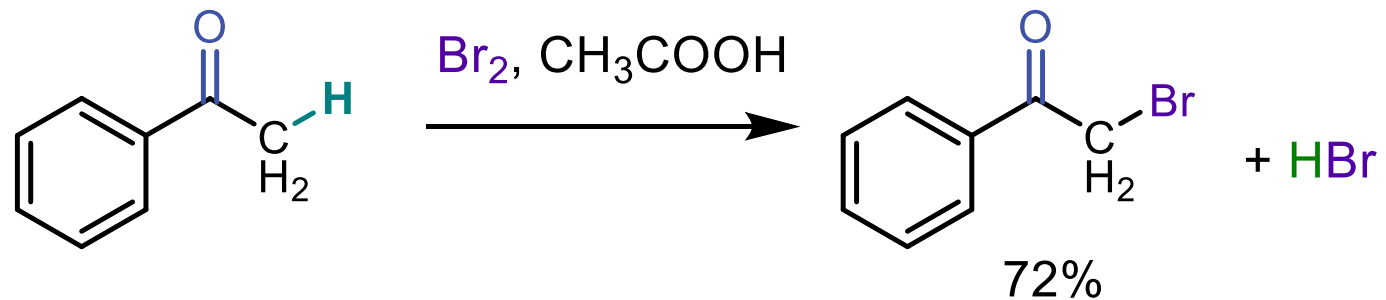
β -Laktamy – penicilinová antibiotika

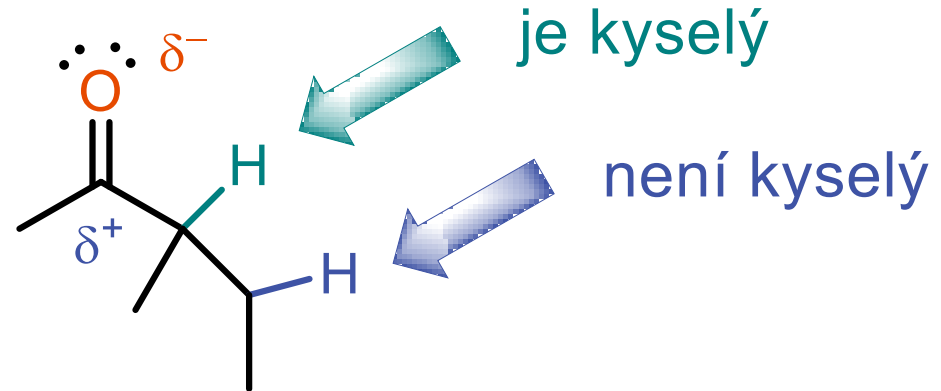
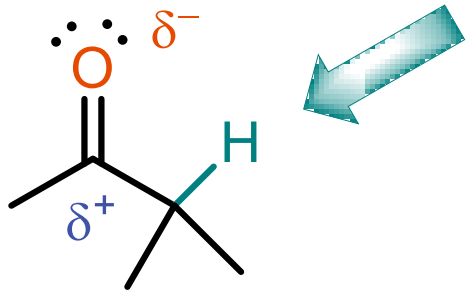
Substituční reakce v α -poloze ke karbonylu

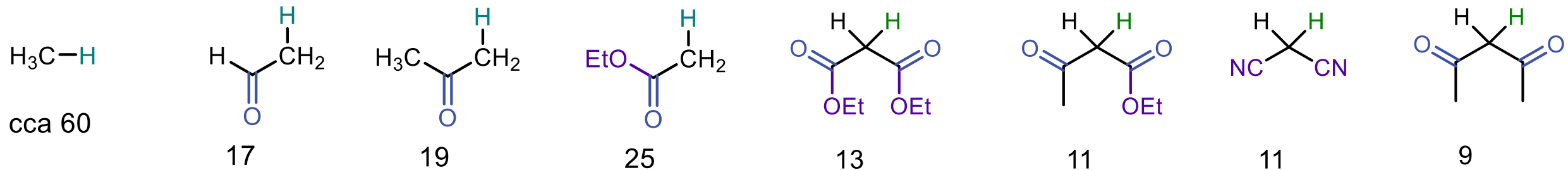
Kysele katalyzované substituce v α -poloze

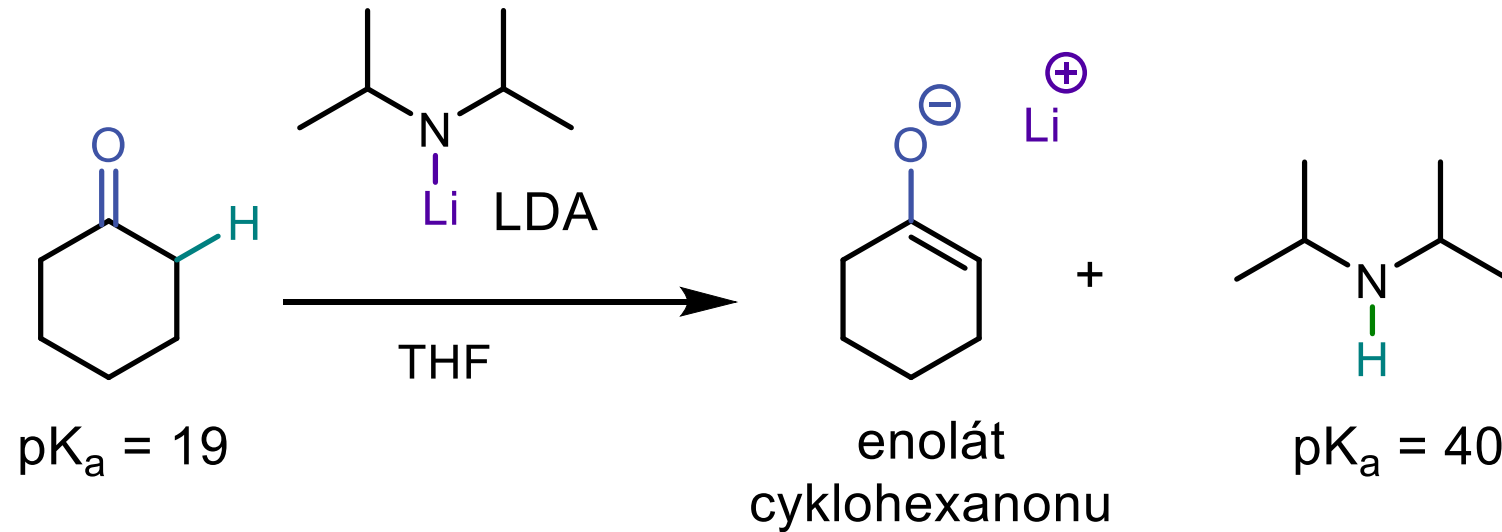
Vodíky v α -poloze ke karbonylu jsou kyselé

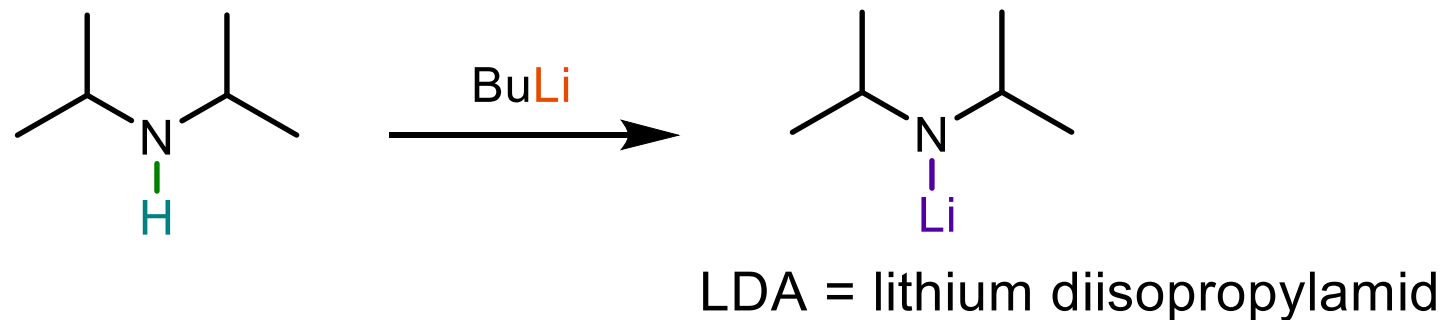
Hodnoty pK_a

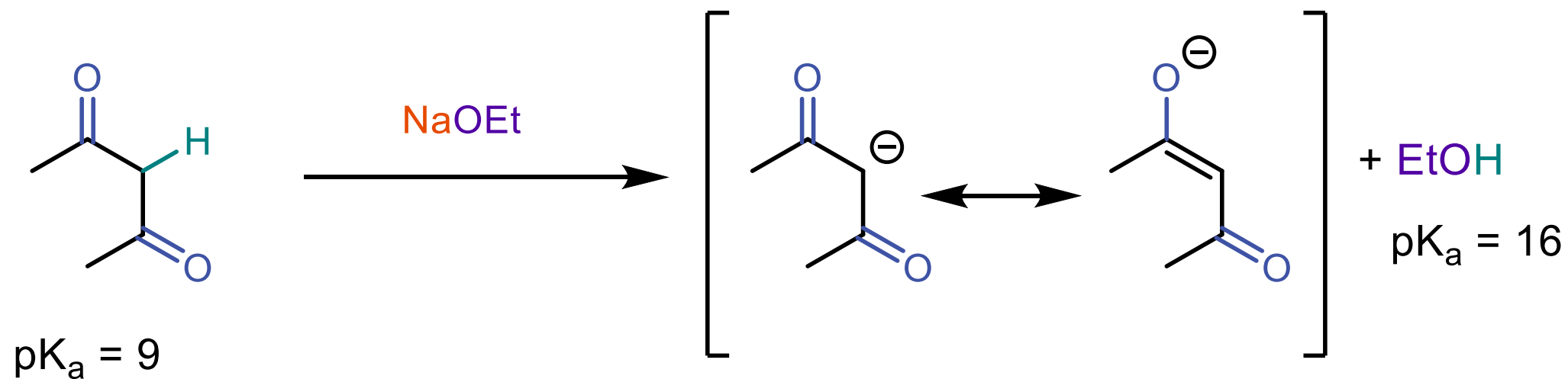
Pro deprotonaci ketonů nebo esterů je nutné použít velmi silné (nenukleofilní) báze

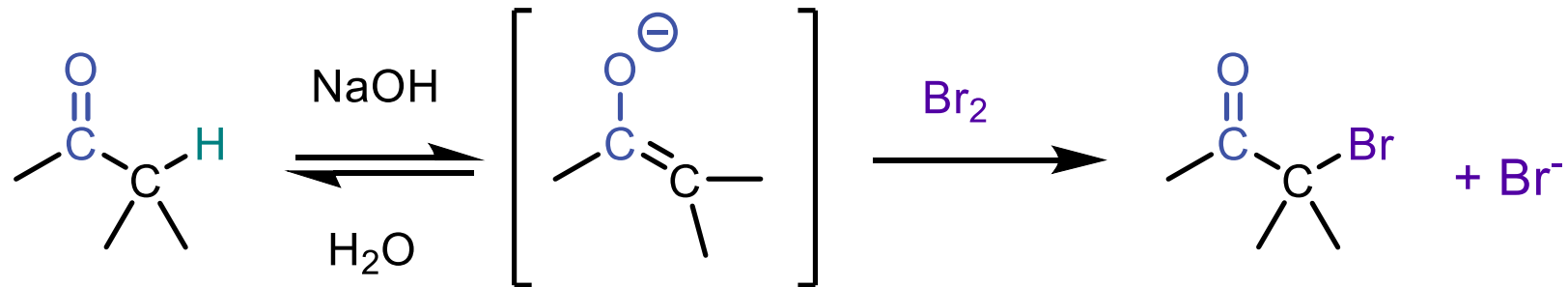
LDA je silná (nenukleofilní) báze obecně vhodná pro deprotonace karbonylových sloučenin

Pro deprotonaci dikarbonylových sloučenin lze použít slabší báze (např. NaOEt)

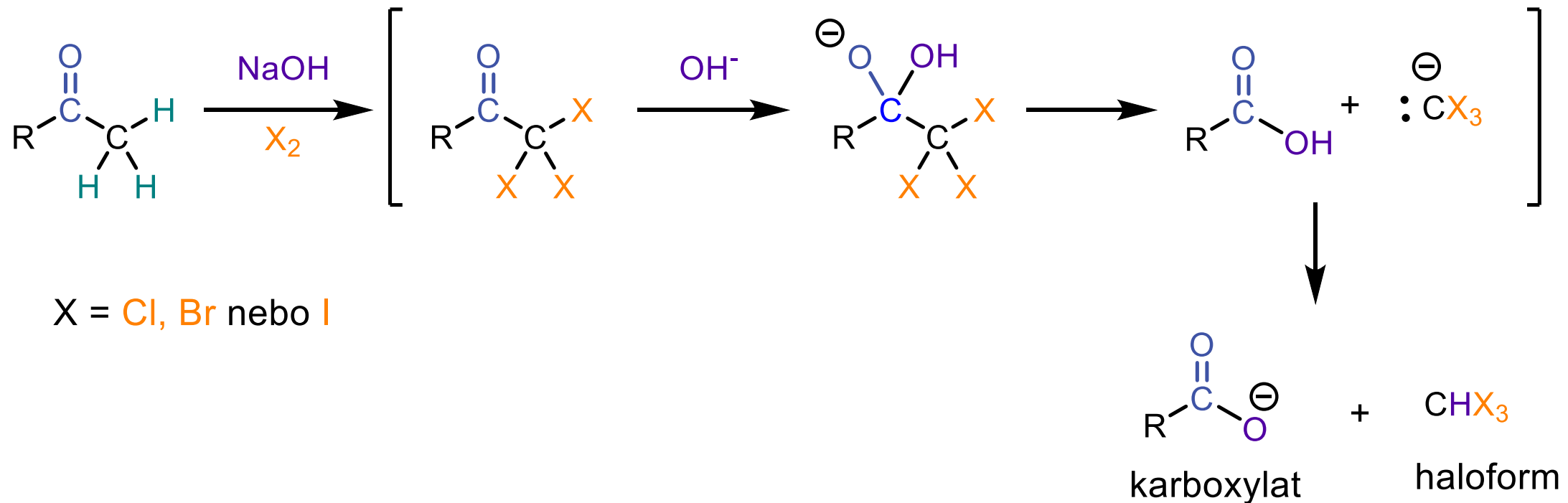

Halogenace v bazickém prostředí probíhá přes enolát

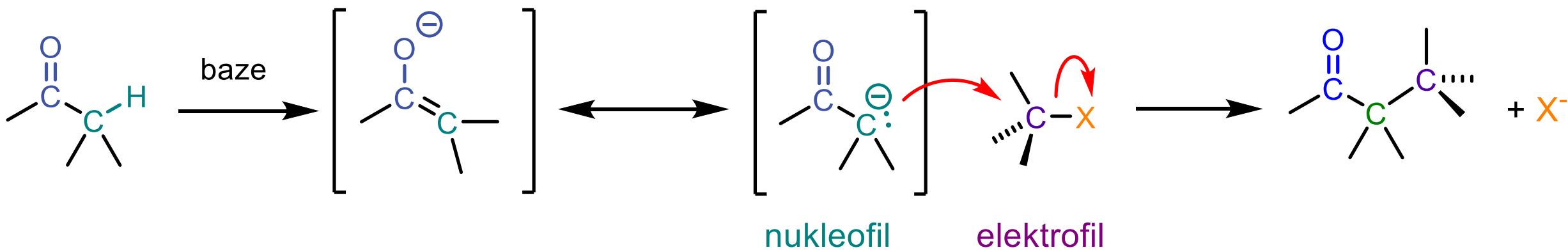

- reakci je ovšem obtížné zastavit a probíhá do vyšších stupňů

Haloformová reakce

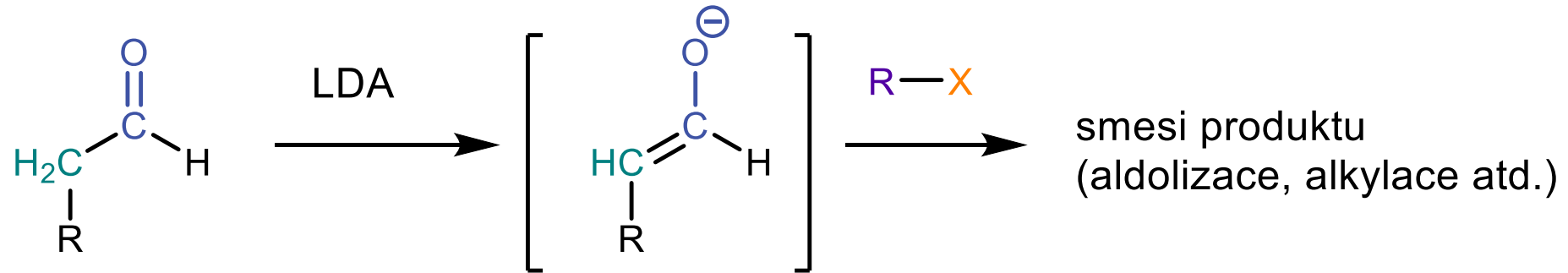
Alkylace enolátů - C-alkylace

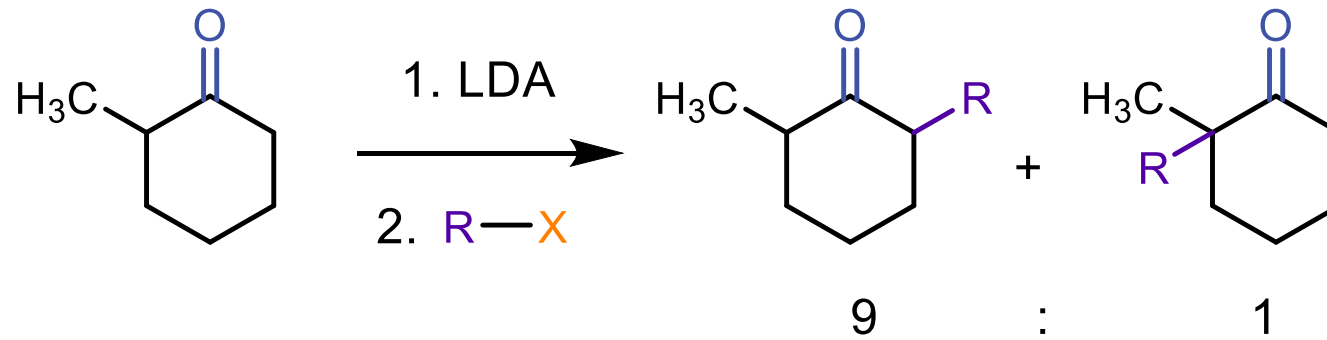
Alkylační činidla (elektrofily)

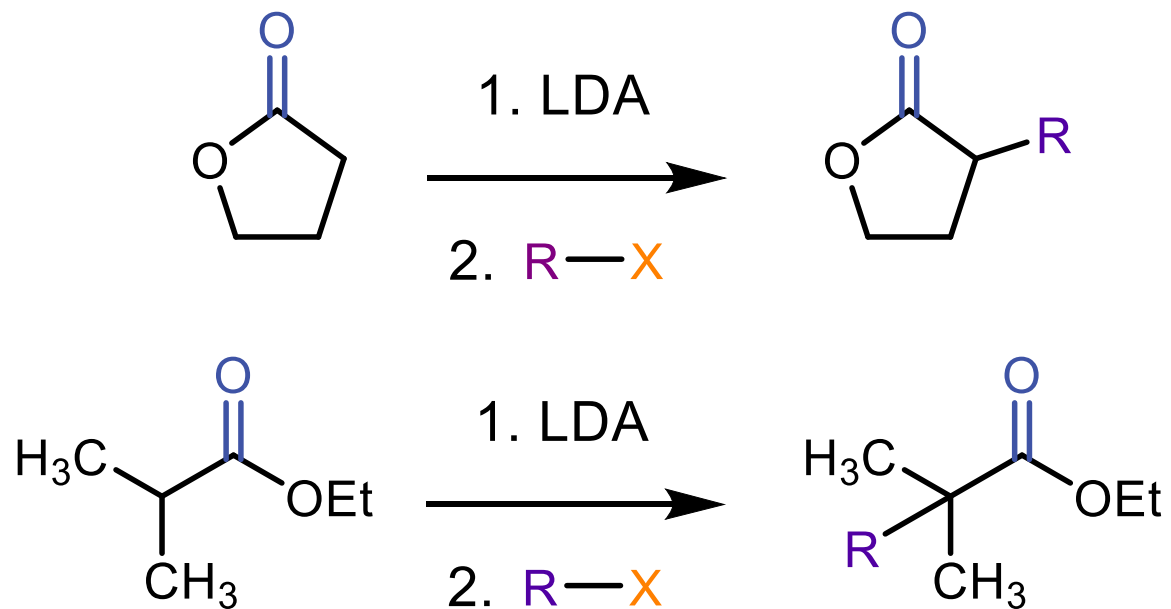
U aldehydů se alkylace enolátů nepoužívají, protože převažují aldolizace enolátů a vznikají směsi produktů

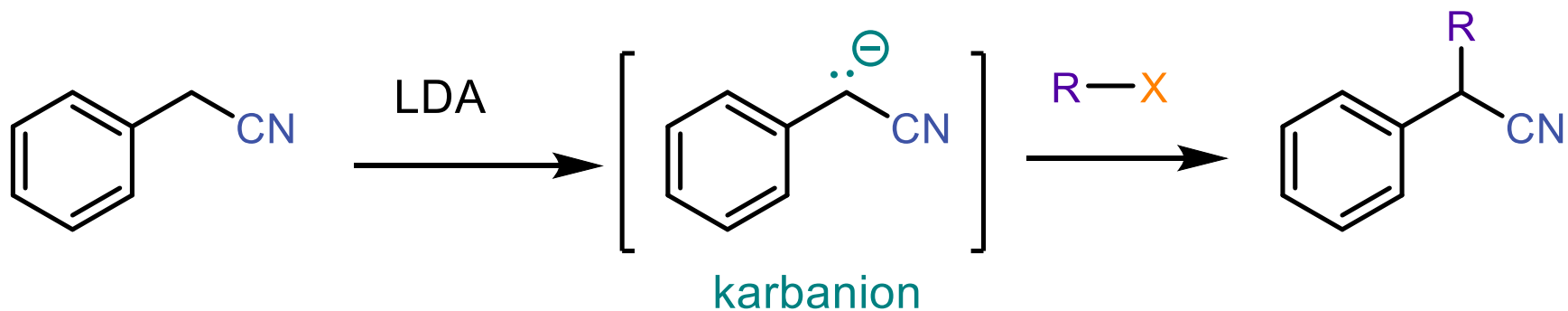
U ketonů alkylace enolátů lze použít, ale často vznikají směsi alkylačních produktů

U laktonů a esterů je alkylace enolátů synteticky využitelná, ale pořád nutno použít velmi silné báze (LDA)

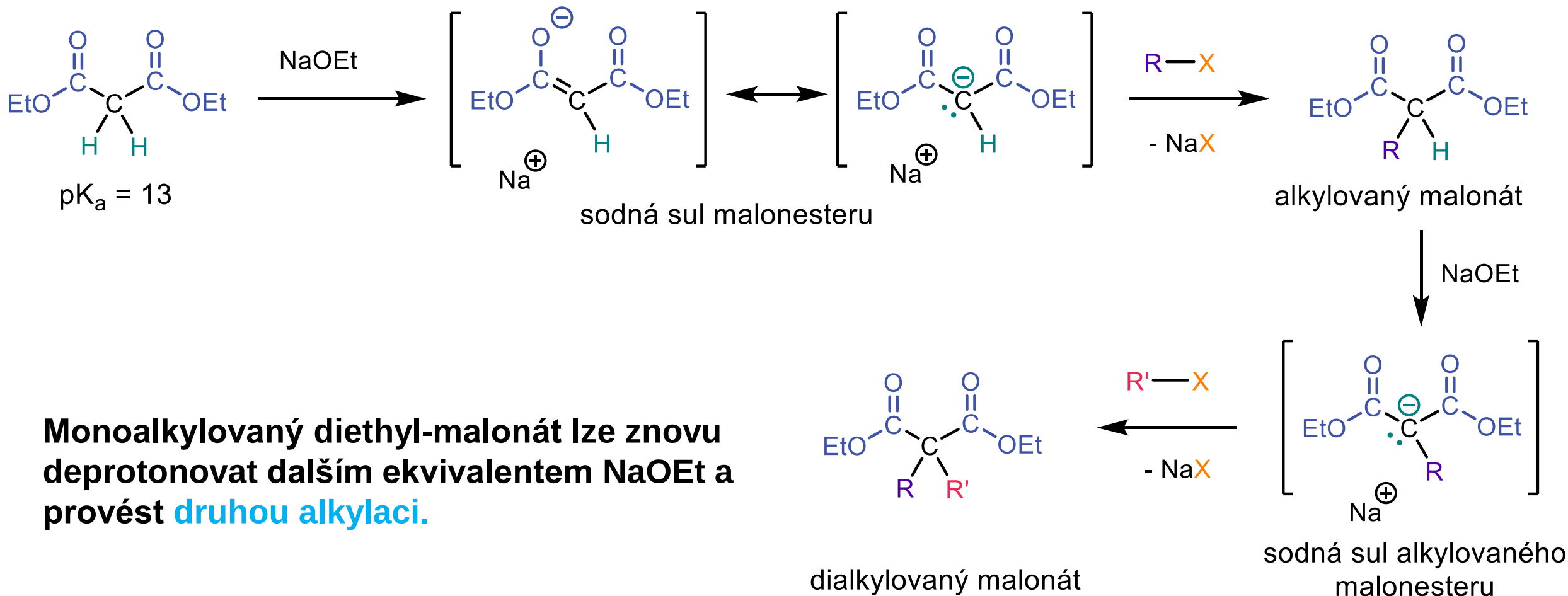
Také z nitrilů lze LDA vygenerovat karbanion, který podléhá alkylosti

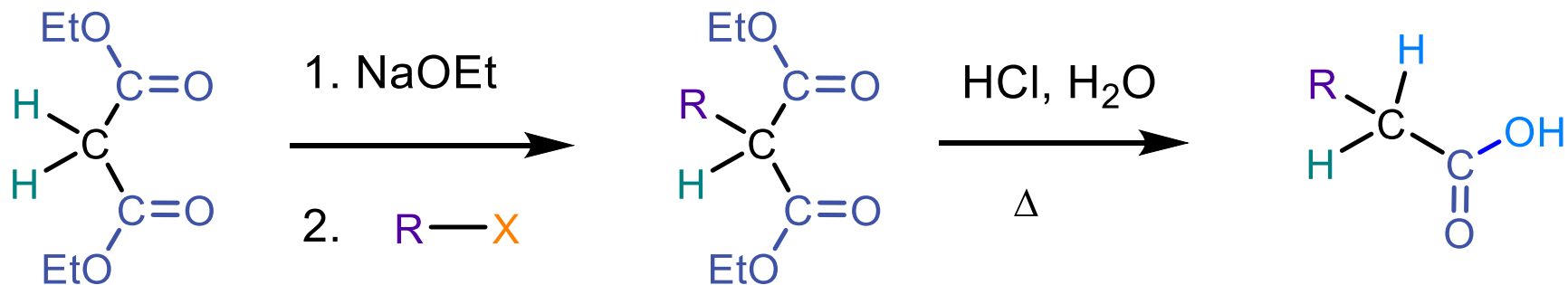
Alkylace enolátů – soli C-kyselin

Diethyl-malonát je silnější kyselina, takže jej lze deprotonovat slabšími bázemi, např. NaOEt.

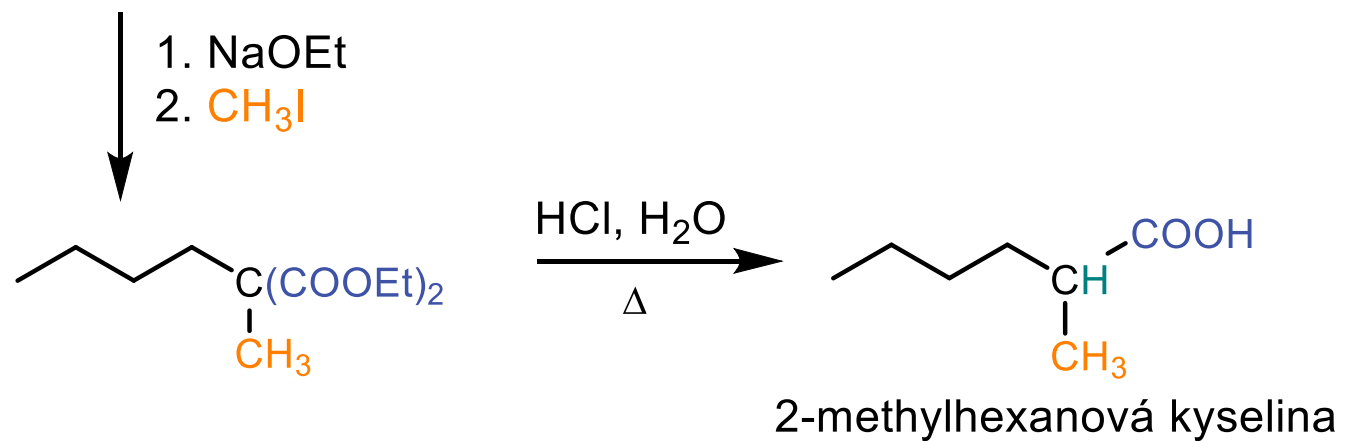
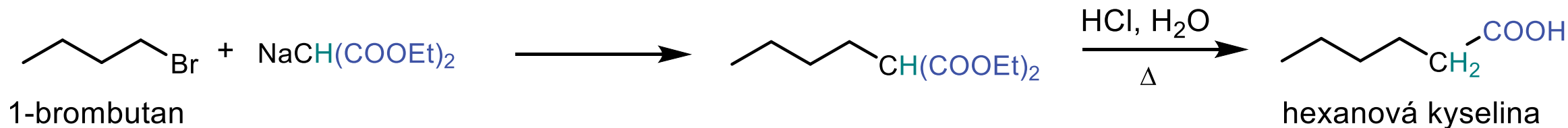
Alkylace probíhá velmi čistě.

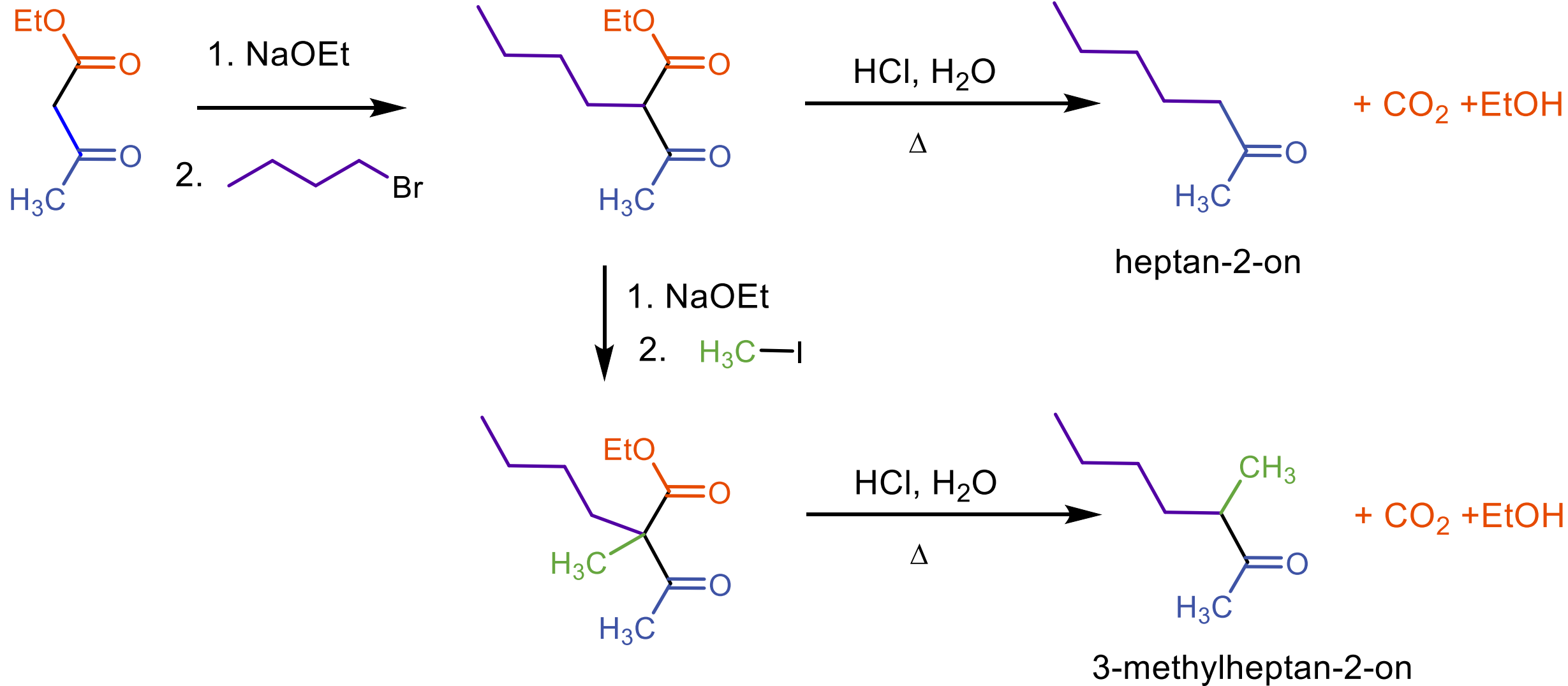
Malonesterová syntéza

karboxylová kyselina
delsí o 2 uhlíky

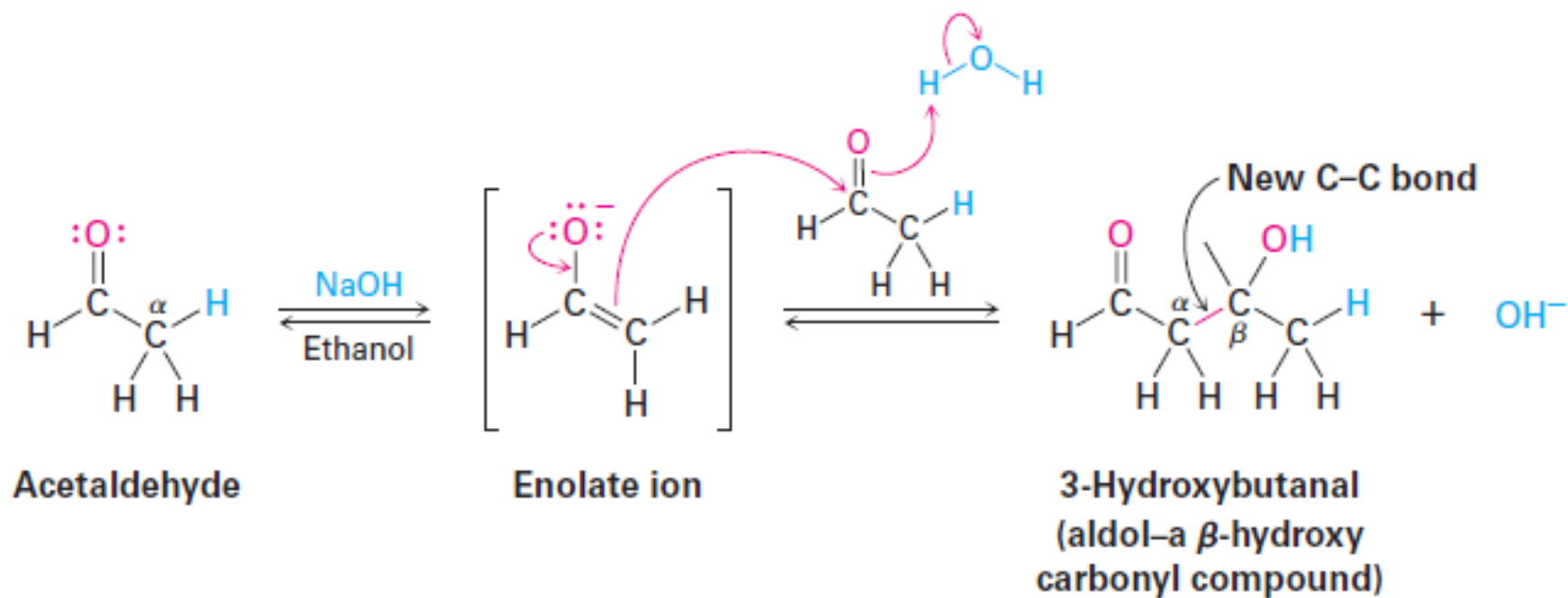

Acetoacetátová syntéza

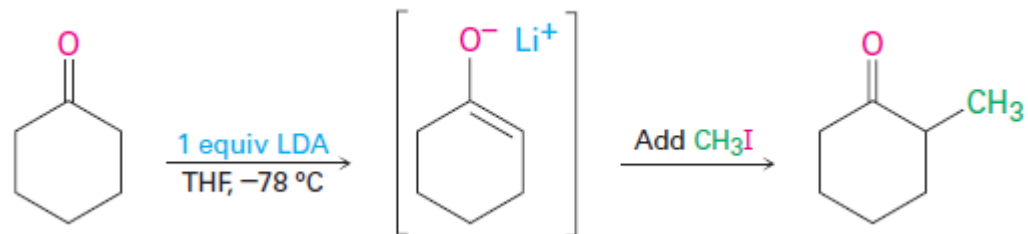
Aldolizace a Michaelovy adice

Aldolová reakce

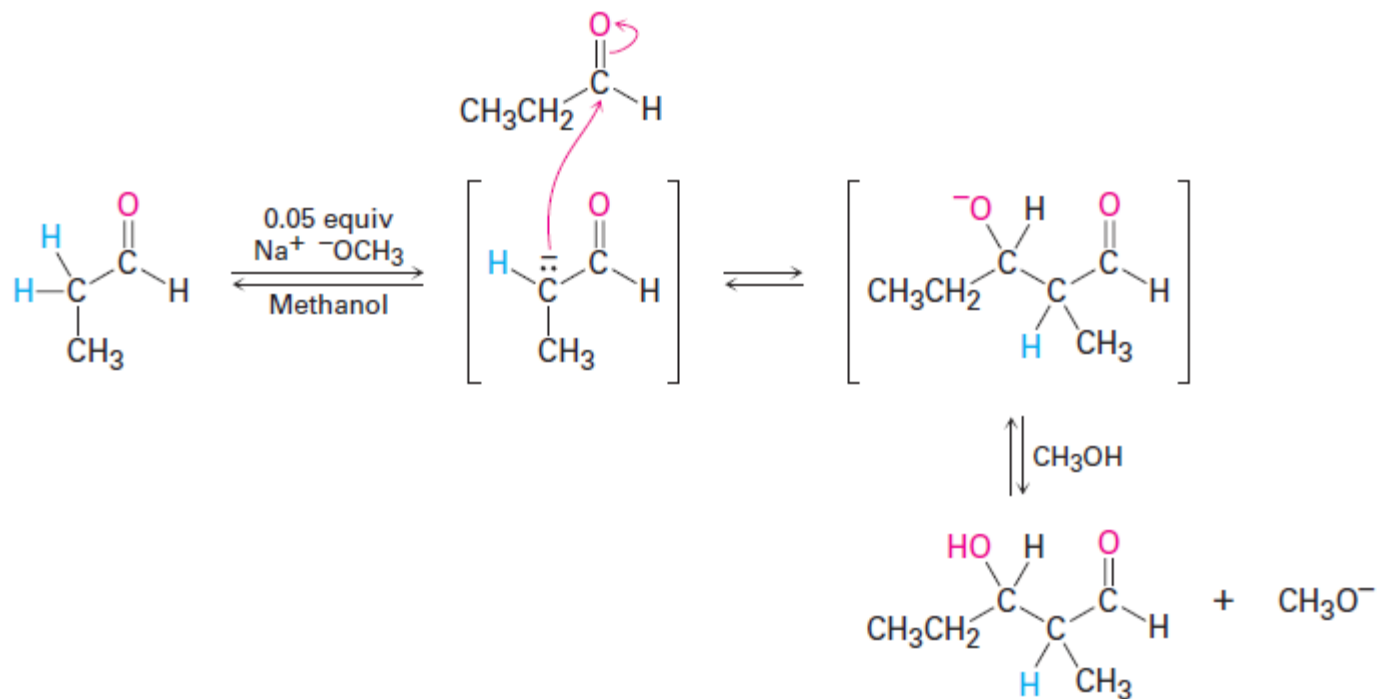

α -substitute vs aldolová reakce

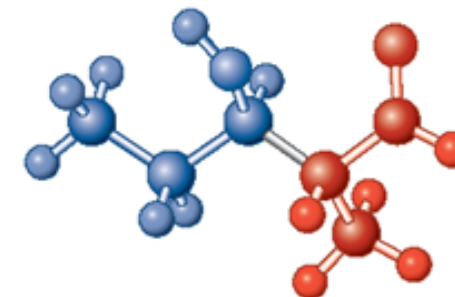
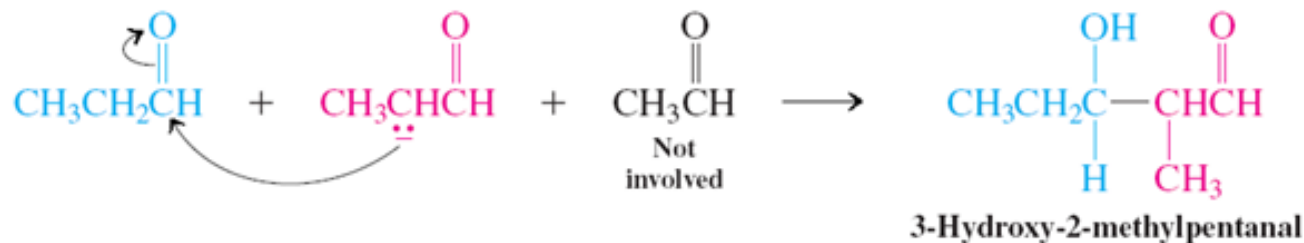
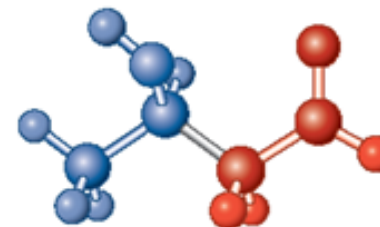
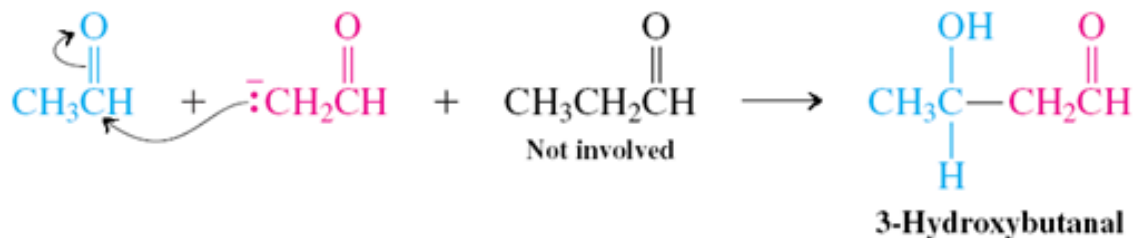
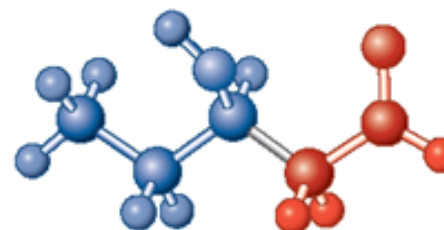
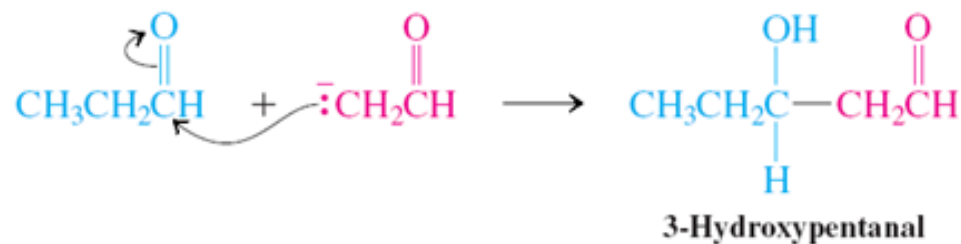
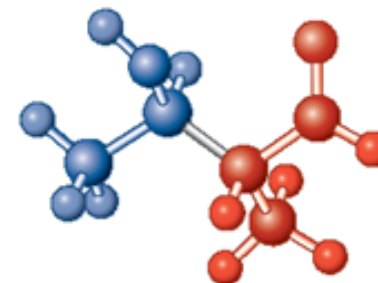
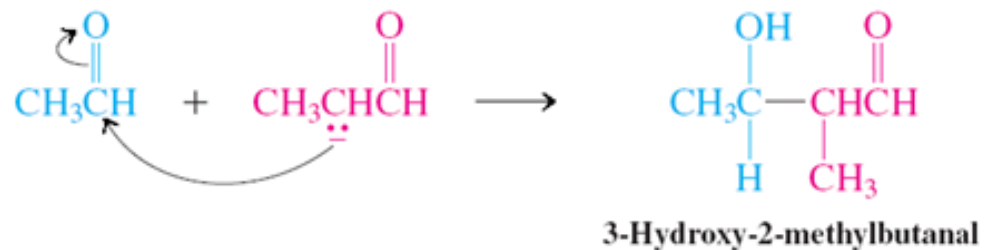
α -substitute

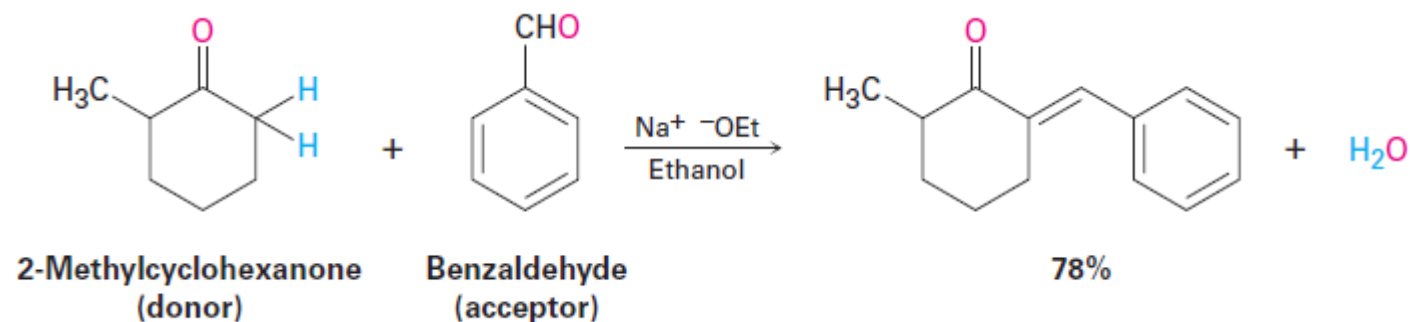
aldolová reakce

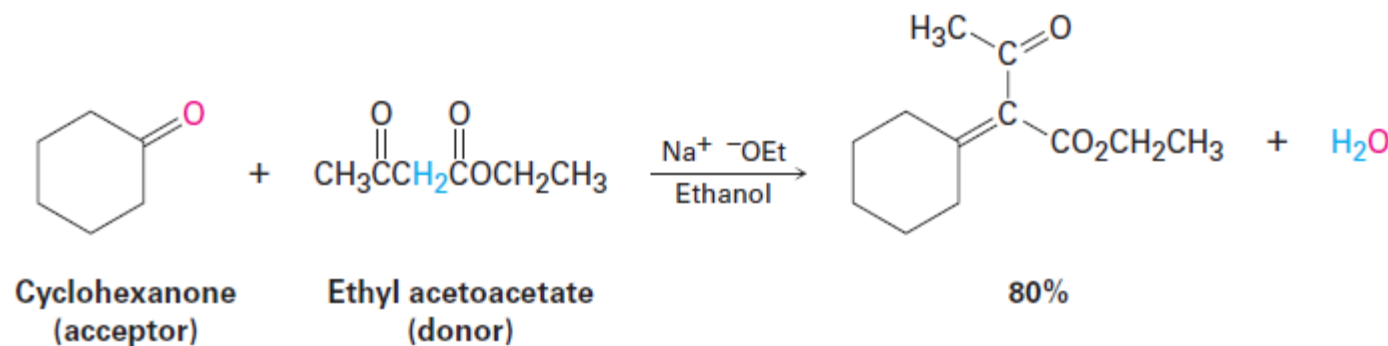
Neselektivní smíšená aldolizace acetaldehydu a propanalu (všechny tyto reakce probíhají paralelně a výsledkem je směs produktů)

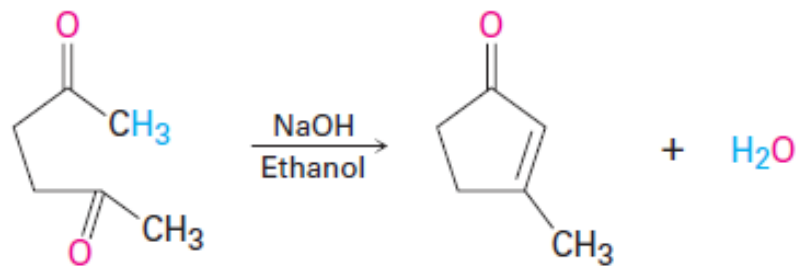
Řešení: a) jeden z reakčních partnerů nemůže enolizovat

Řešení: b) jeden z reakčních má výrazněji kyselé α -protony (C-kyselina)

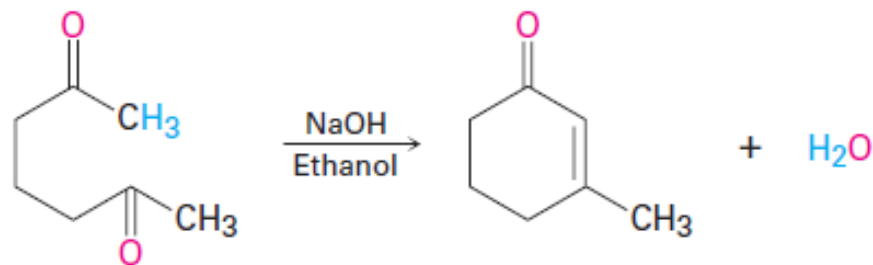

Intramolekulární aldolová reakce

2,5-Hexanedione
(a 1,4-diketone)

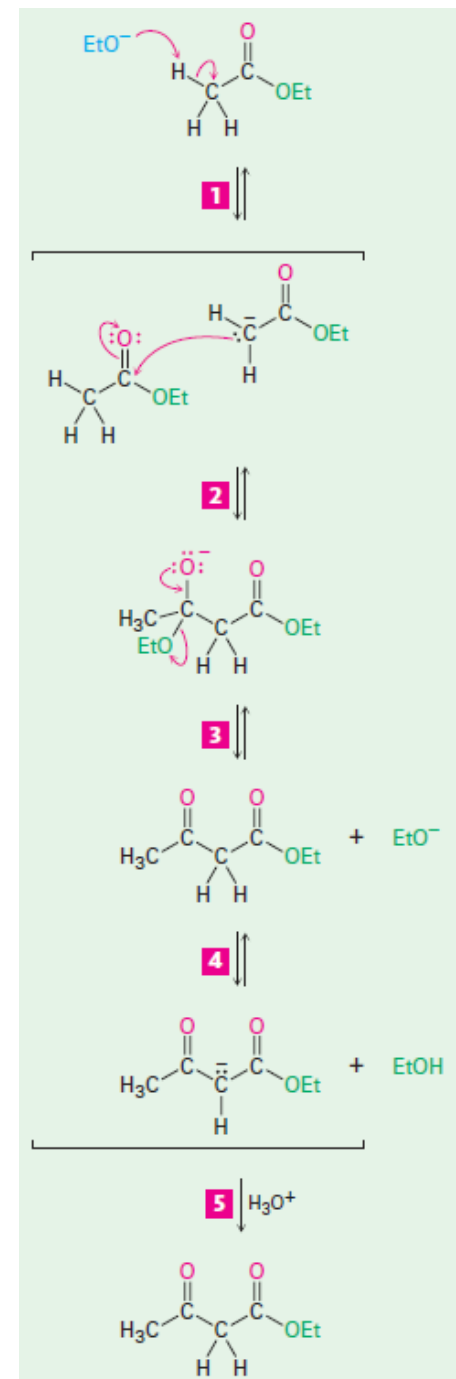
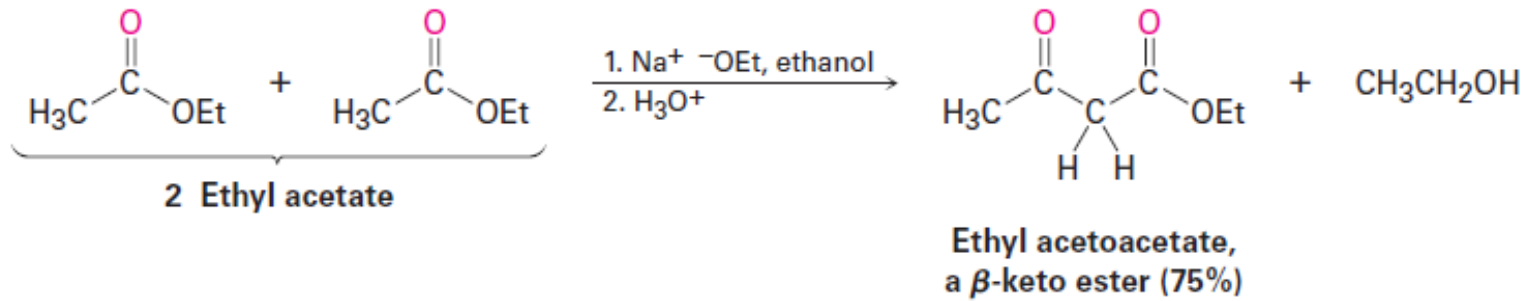
3-Methyl-2-cyclopentenone

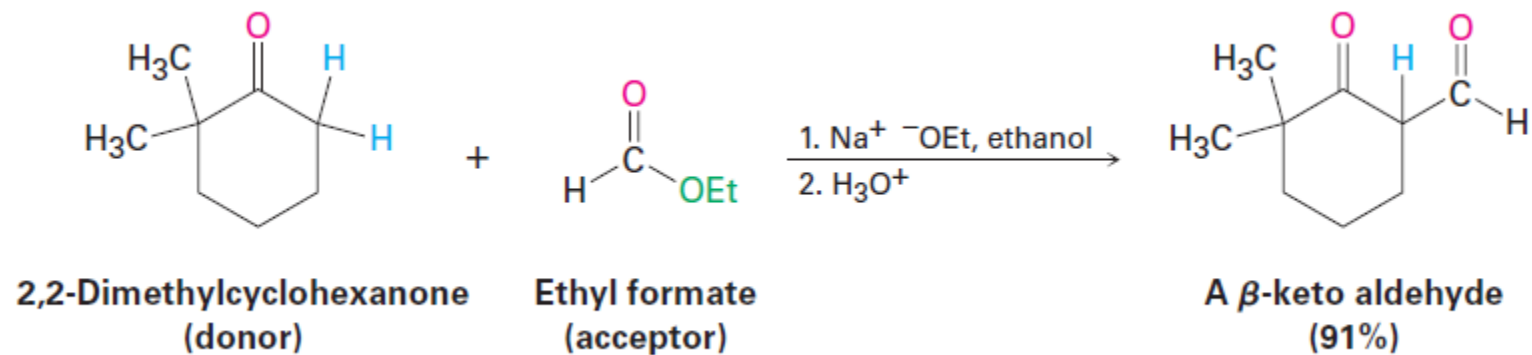
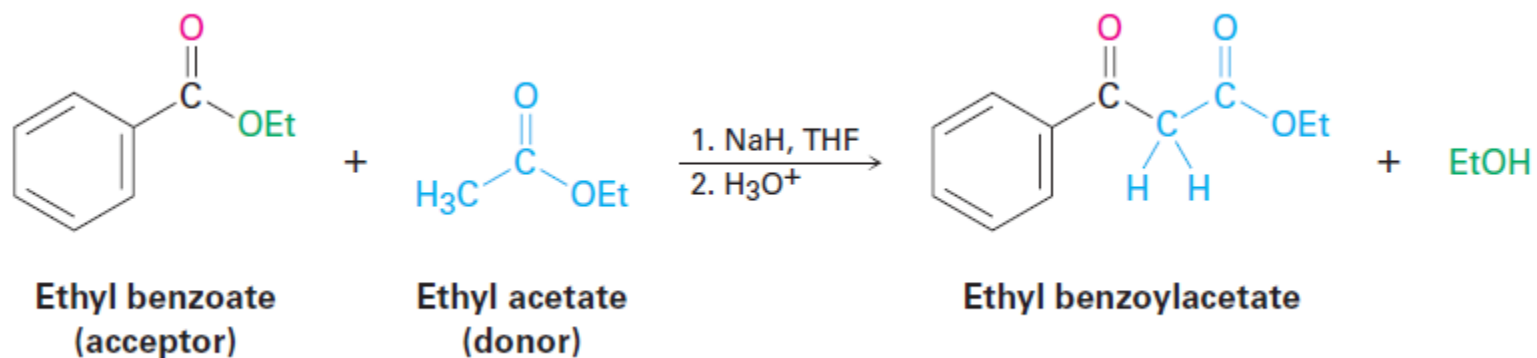
2,6-Heptanedione
(a 1,5-diketone)

3-Methyl-2-cyclohexenone

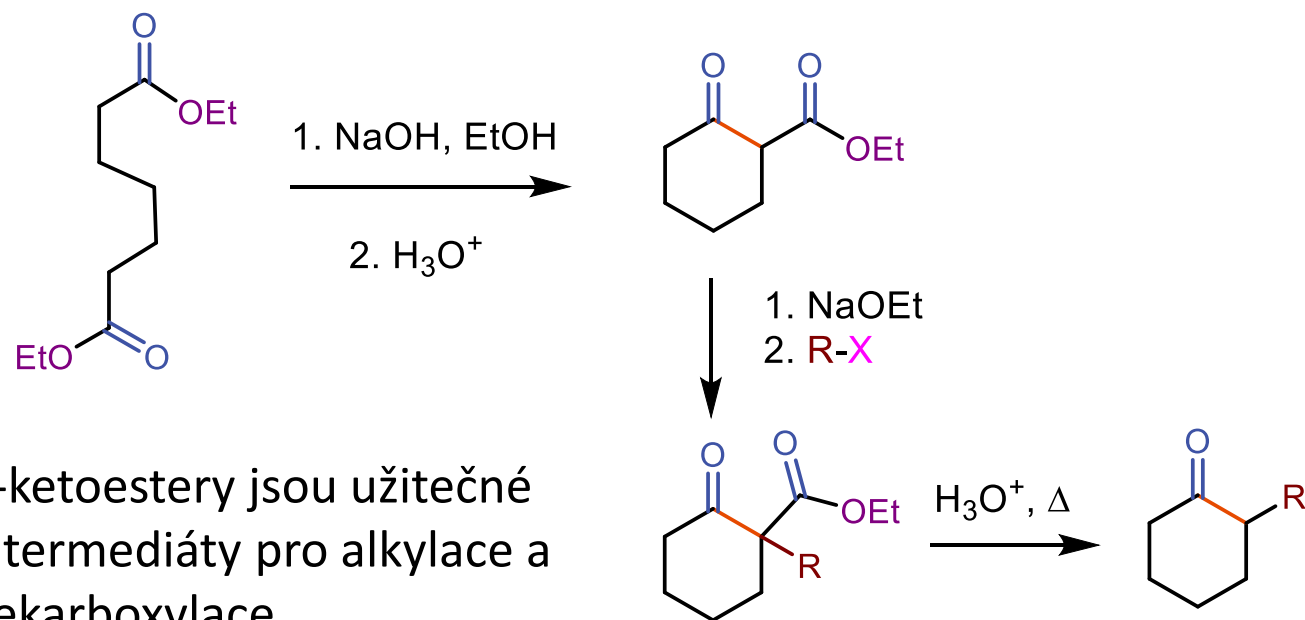
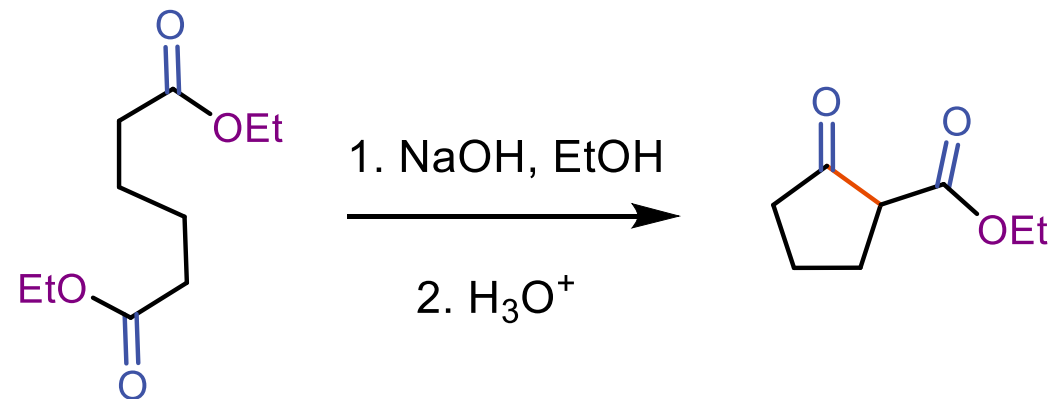
Clasienova kondenzace

Smíšená Clasiénova kondenzace

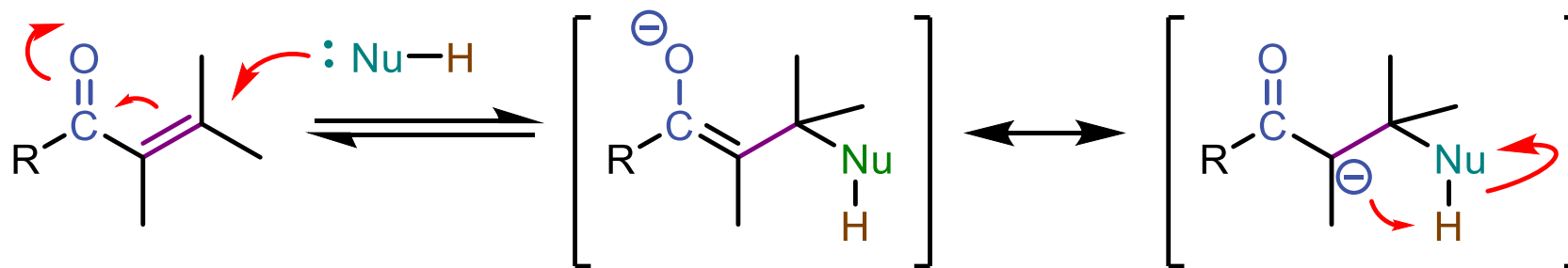

Intramolekulární Claisenova kondenzace – Dieckmannova reakce

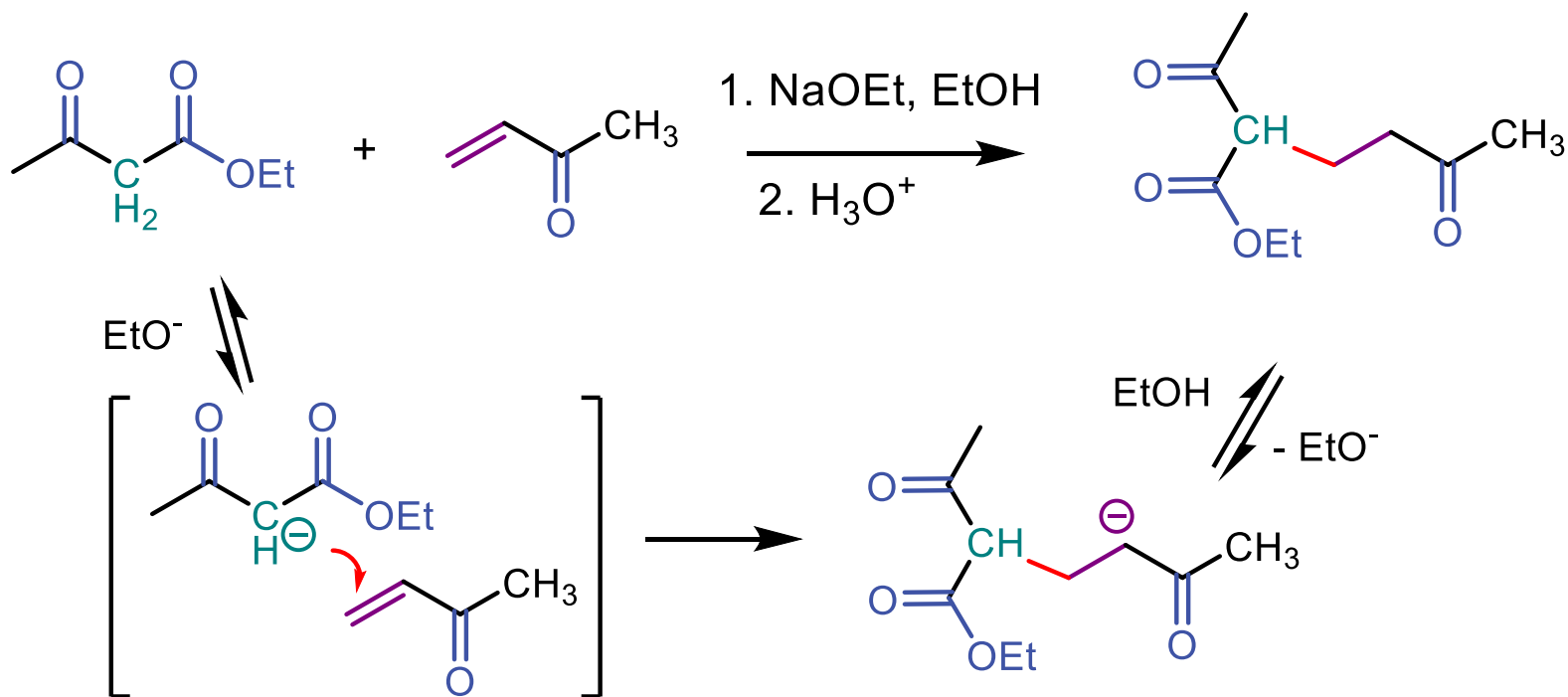

β-ketoestery jsou užitečné intermediáty pro alkylace a dekarboxylace

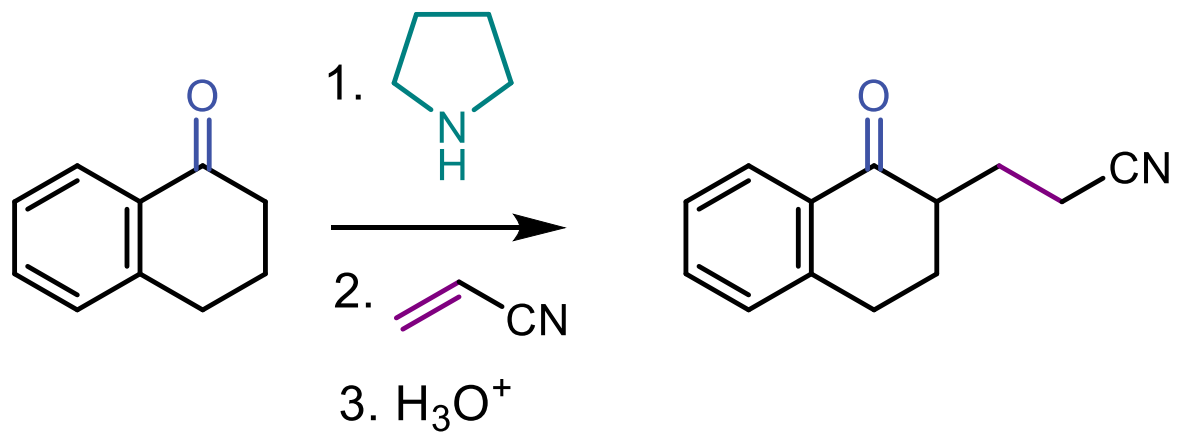
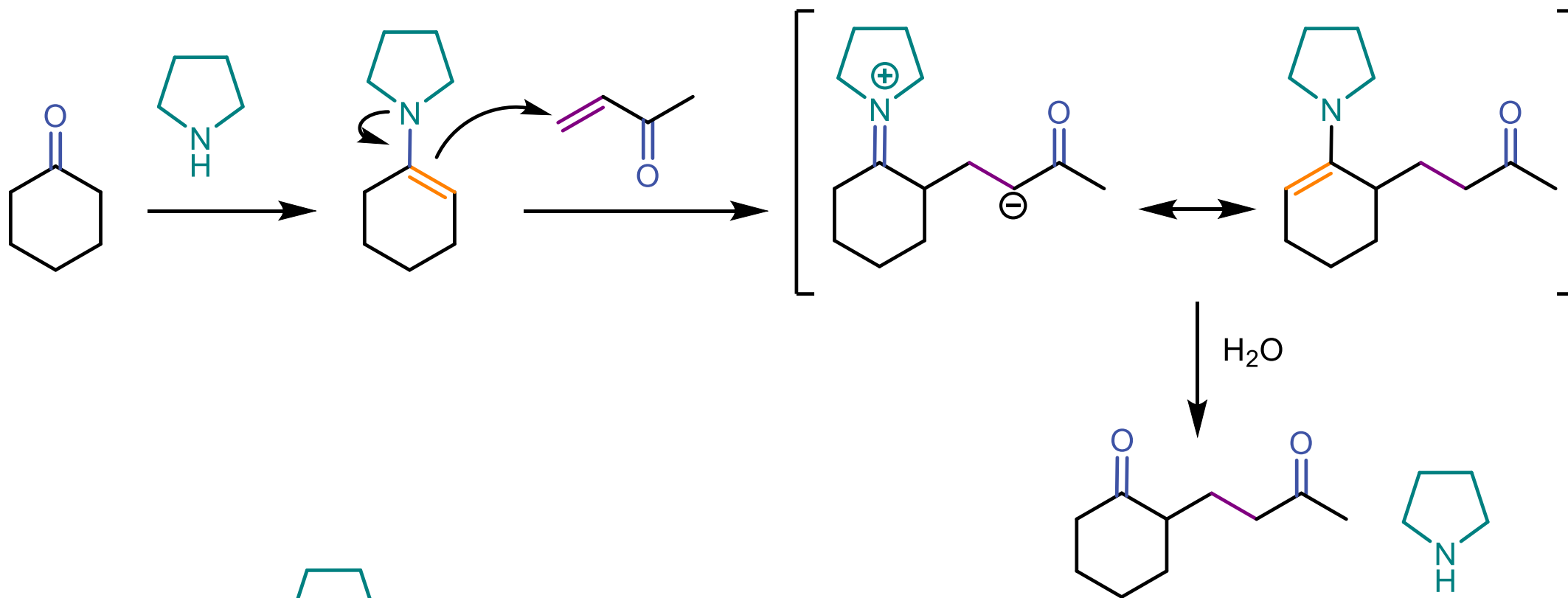
Konjugovaná adice na α,β -nenasycené karbonylové sloučeniny

Michaelova adice - konjugovaná adice enolátů na α,β -nenasycené karbonylové sloučeniny

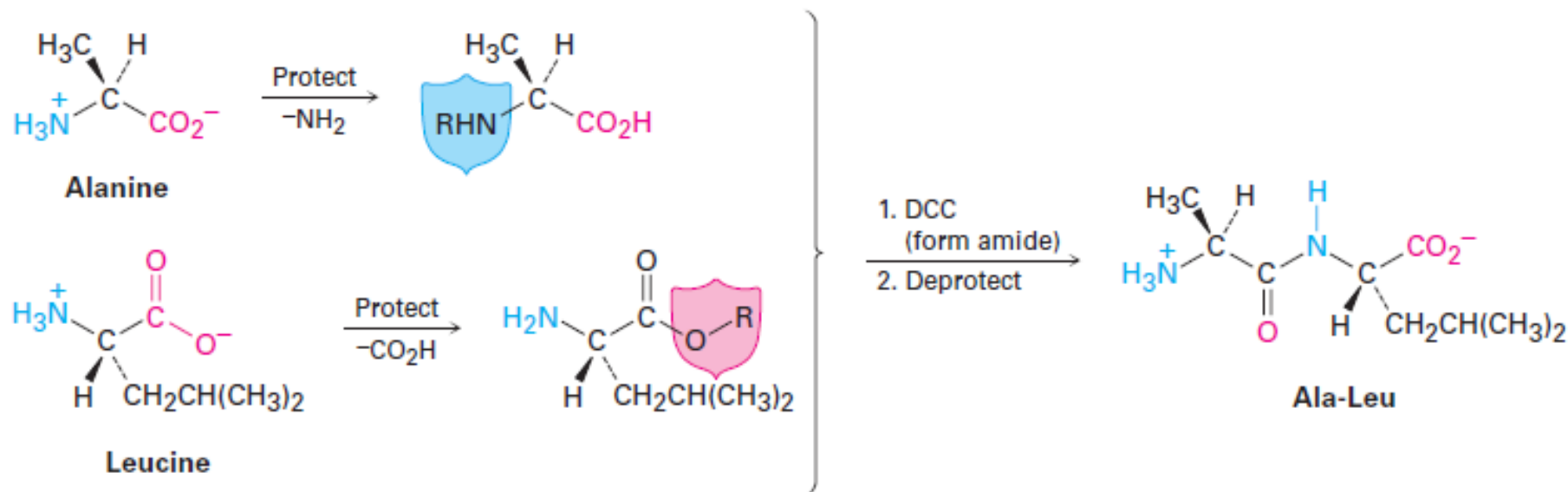

Storkova reakce - Michaelova adice enaminů

Syntéza peptidů

- **strategie:** 1) ochránit NH_2 skupinu první aminokyseliny, 2) ochránit COOH skupinu druhé AMK, 3) tvorba peptidové vazby, 4) odchránění chránicích skupin

John Mc. Murry – Organic Chemistry, Eighth Eddition, Brooks Cole, 2011

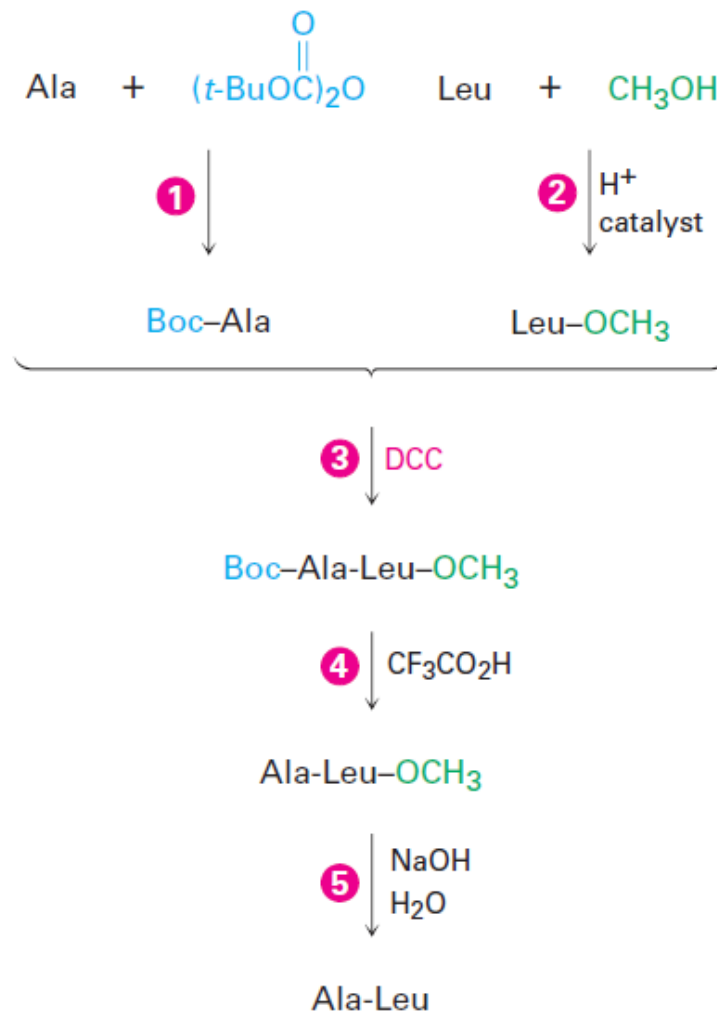
Syntéza peptidů

- 1 The amino group of alanine is protected as the Boc derivative, and
- 2 the carboxyl group of leucine is protected as the methyl ester.

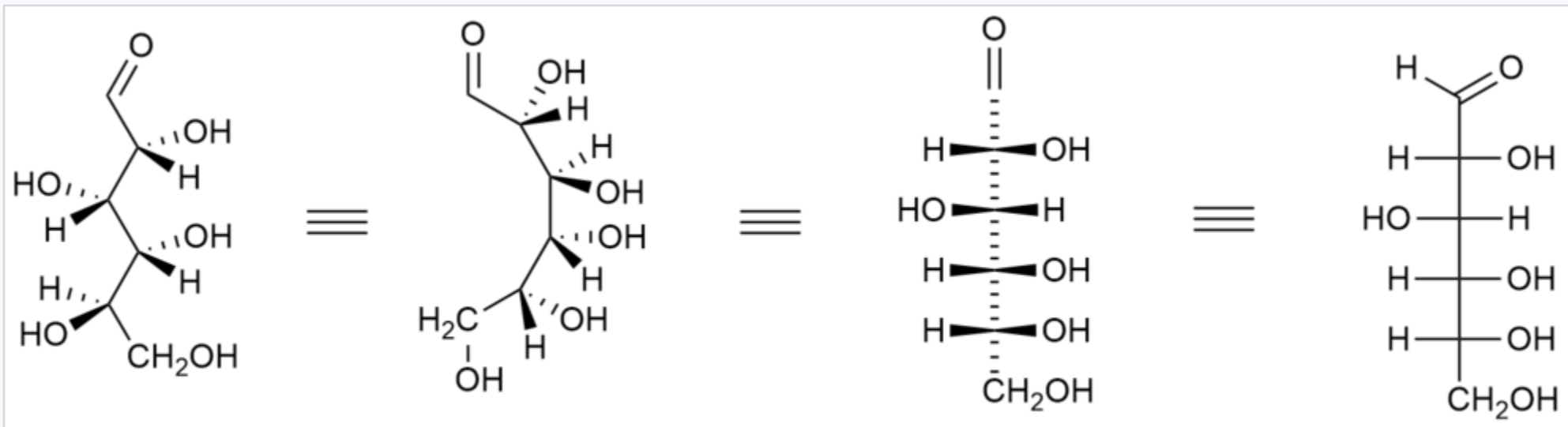
- 3 The two protected amino acids are coupled using DCC.

- 4 The Boc protecting group is removed by acid treatment.

- 5 The methyl ester is removed by basic hydrolysis.

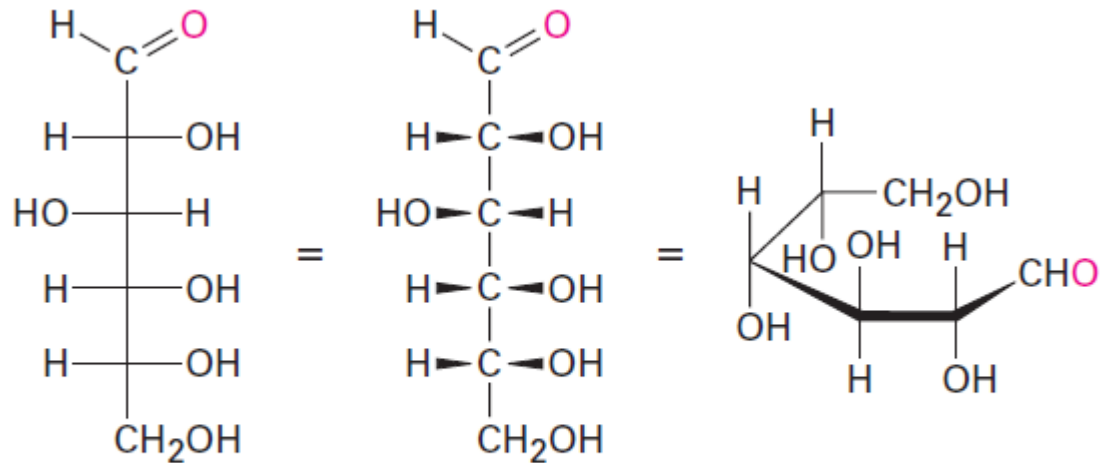

D-glukóza ve Fischerově projekci

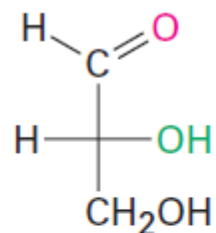
Zobrazení D-glukosy ve Fischerově projekci

https://cs.wikipedia.org/wiki/Fischerova_projekce

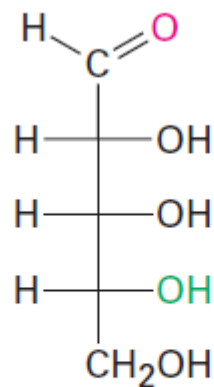

Glucose
(carbonyl group at top)

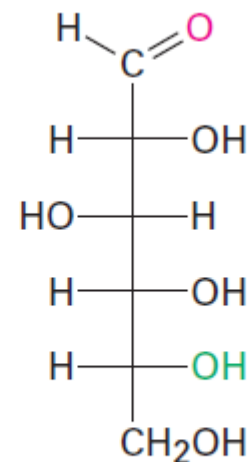
D, L - monosacharidy

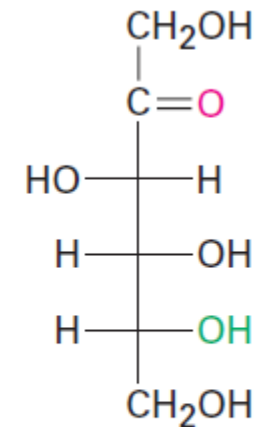
D-Glyceraldehyde
[(*R*)-(+)-glyceraldehyde]

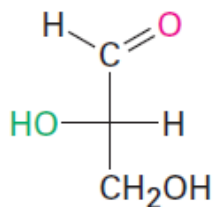
D-Ribose

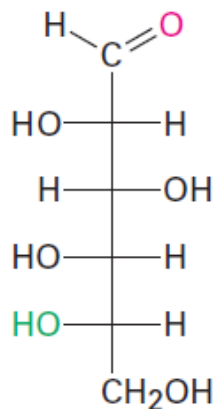
D-Glucose

D-Fructose

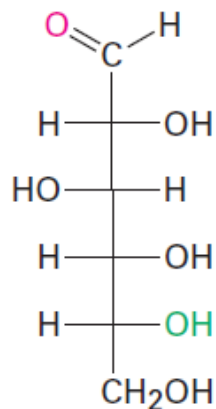

L-Glyceraldehyde
[(*S*)-(-)-glyceraldehyde]

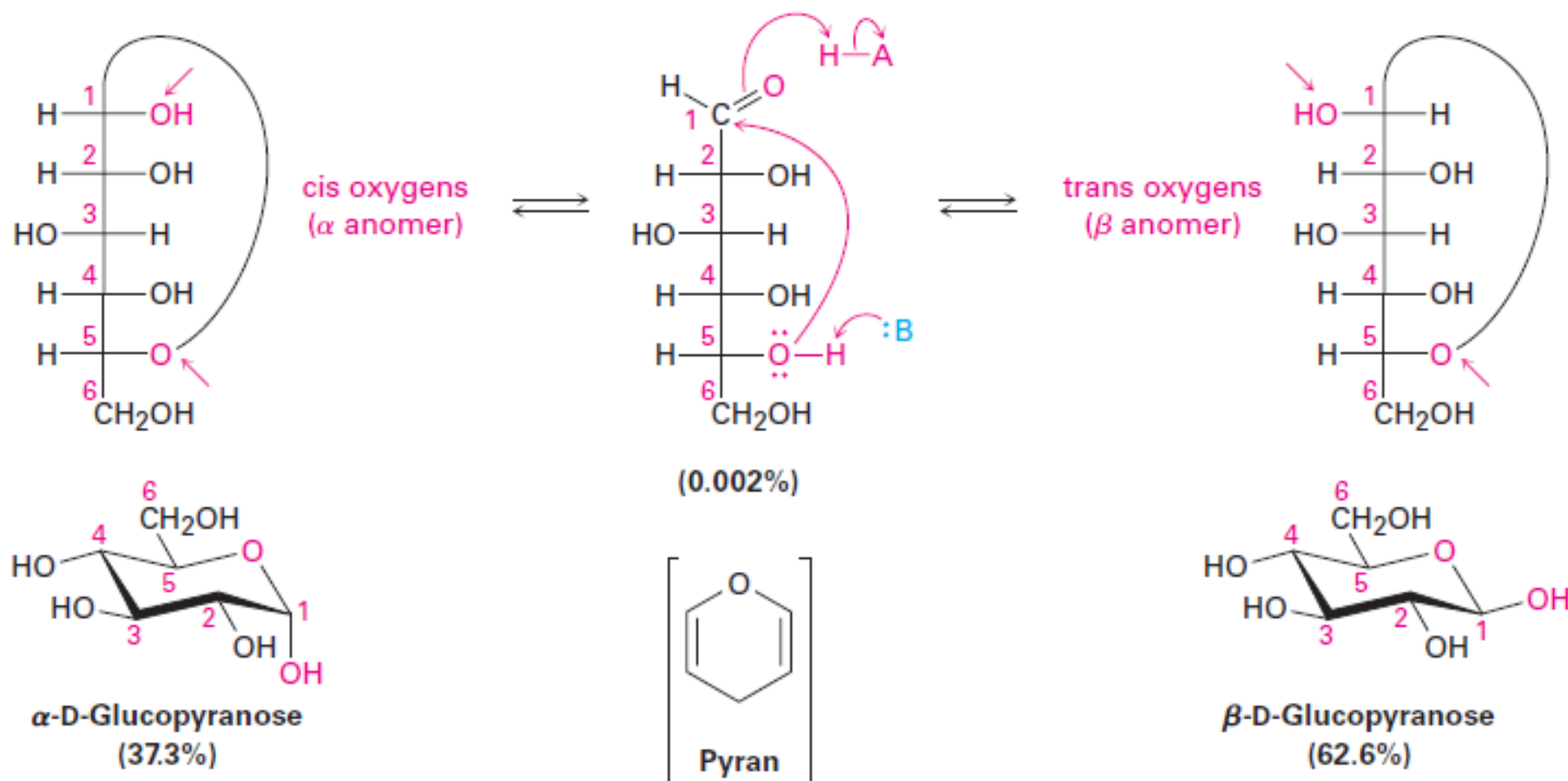
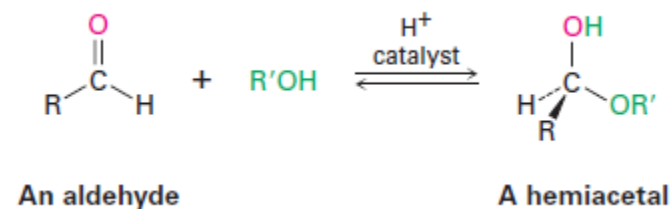
L-Glucose
(not naturally occurring)

Mirror

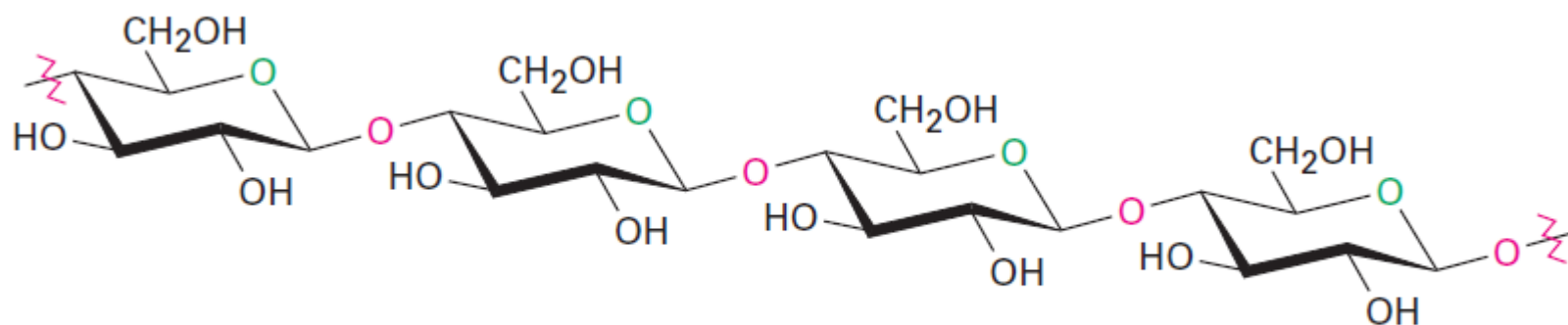

D-Glucose

Cyklická struktura monosacharidů

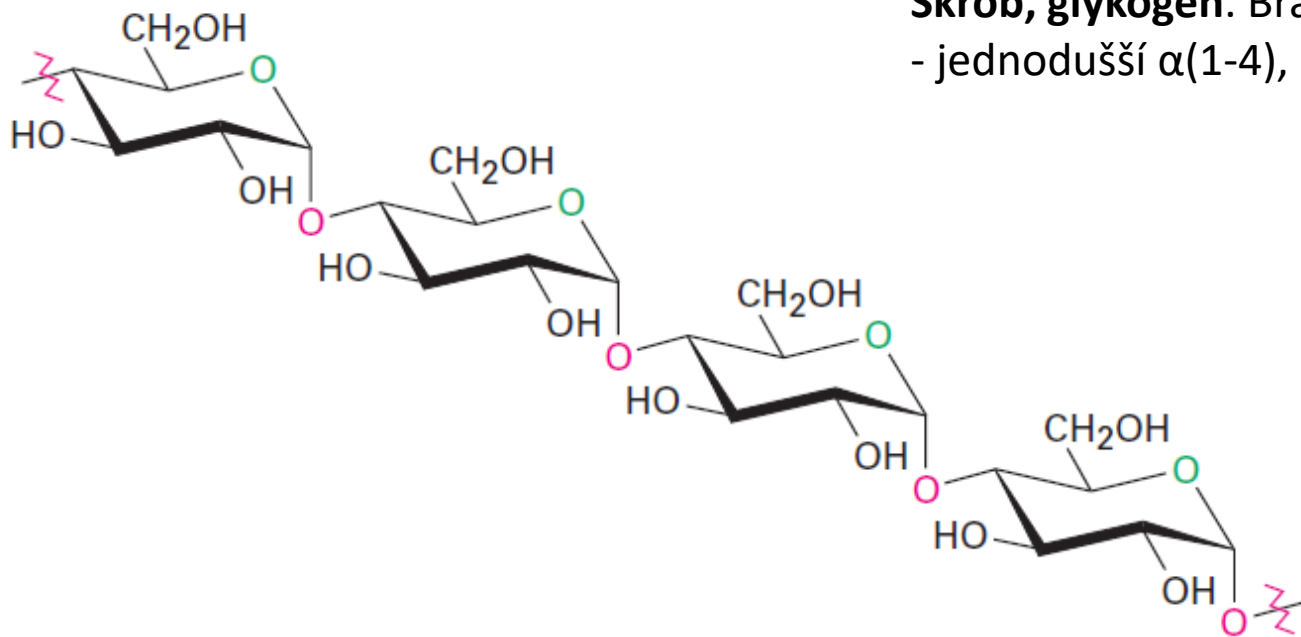

Stavební materiál rostlin (listy, tráva, kmeny, bavlna atd....
Nitrocelulóza je základní složkou moderních bezdýmných prachů.
Slouží jako uložení CO_2 - fotosyntéza

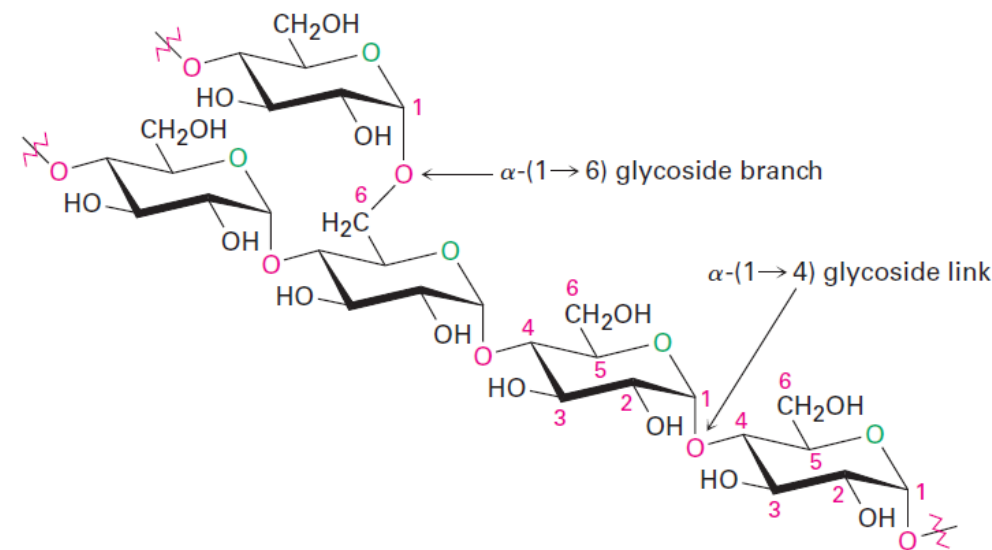

Cellulose, a 1→4-O-(β-D-glucopyranoside) polymer

Škrob, glykogen. Brambory, kukuřice, cereálie. Škrob (amylóza asi 20% - jednodušší α(1-4), amylopektin asi 80% - komplexnější α(1-6)).

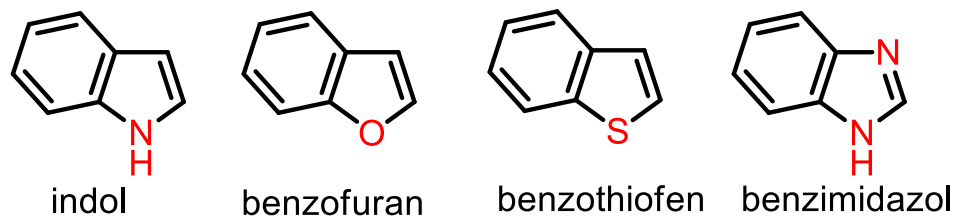
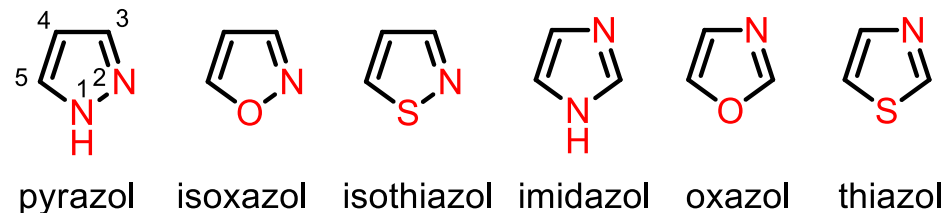
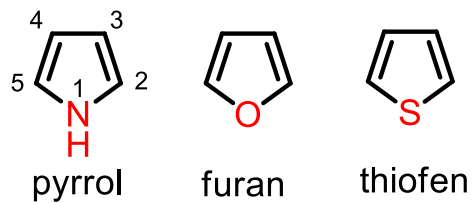
Amylose, a 1→4-O-(α-D-glucopyranoside) polymer

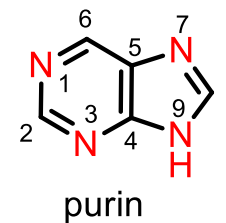
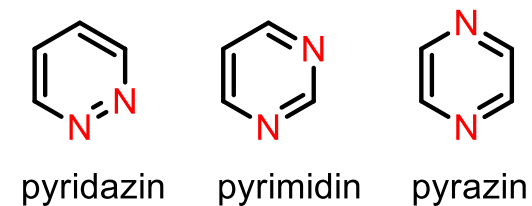
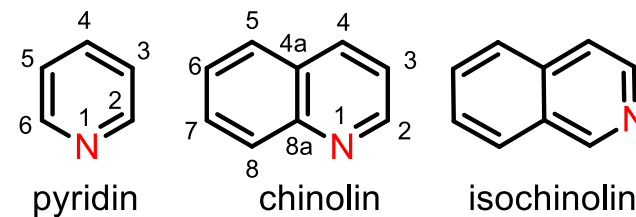
Amylopectin: α-(1→4) links
with α-(1→6) branches

Názlosloví aromatických heterocyklů

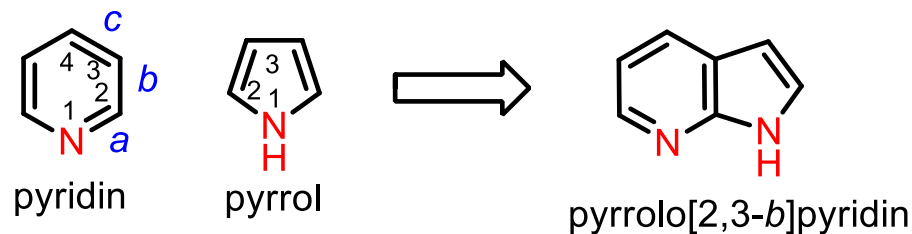
5-členné

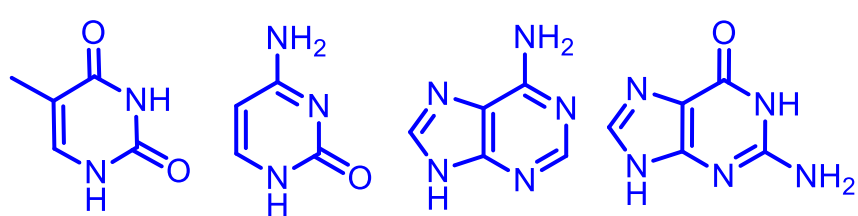

6-členné

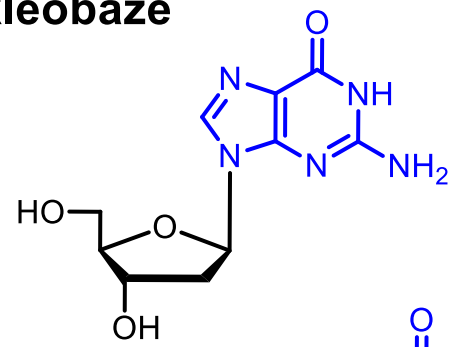

Princip tvorby názvů kondenzovaných heterocyklů

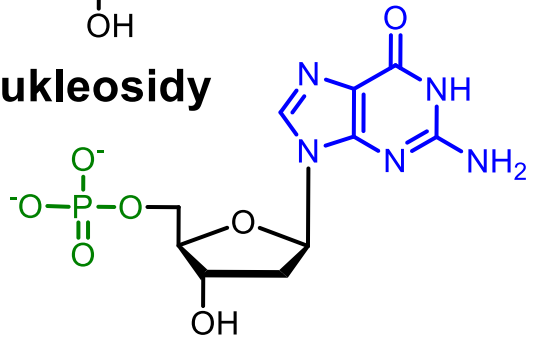

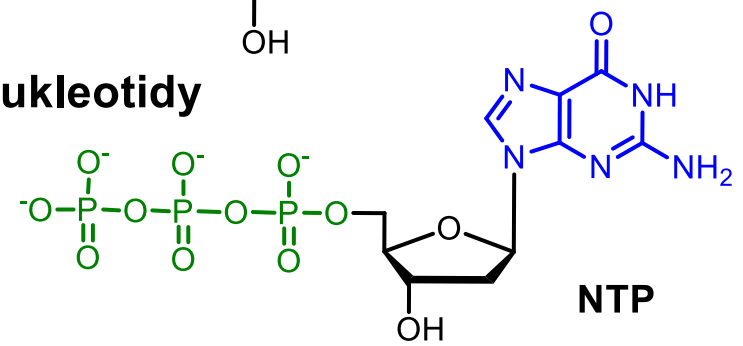
nukleobaze

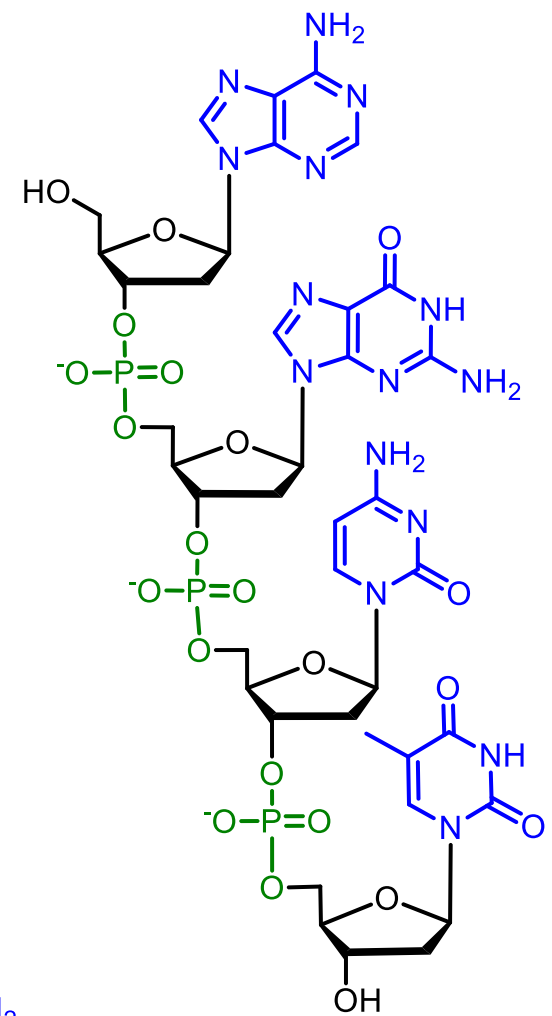
nukleosidy

nukleotidy

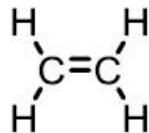
NTP

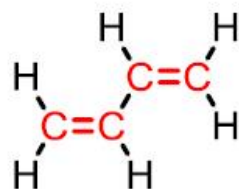
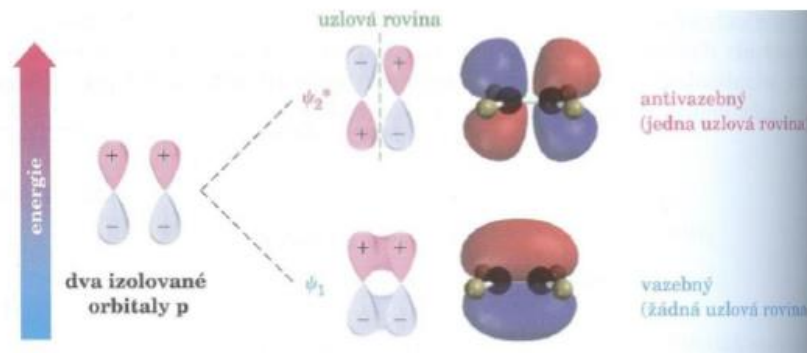
oligonukleotidy

Pericyklické reakce

Konjugované π -systémy a delokalizace elektronů

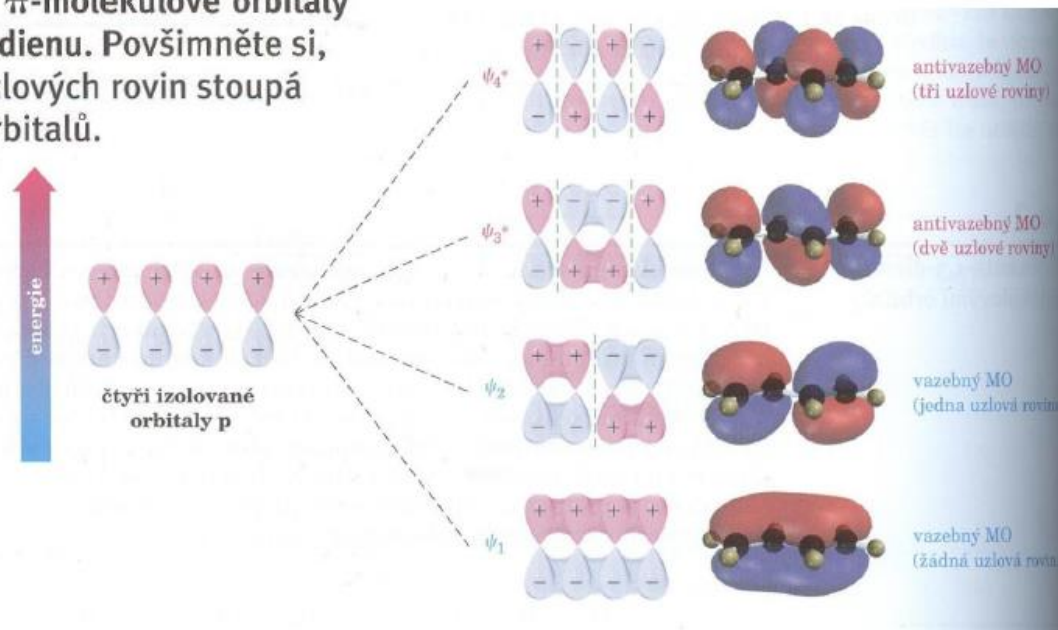

Ethen - izolovaná dvojná vazba

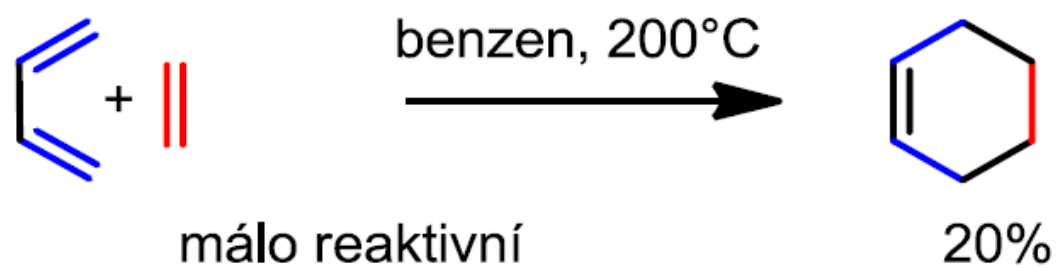
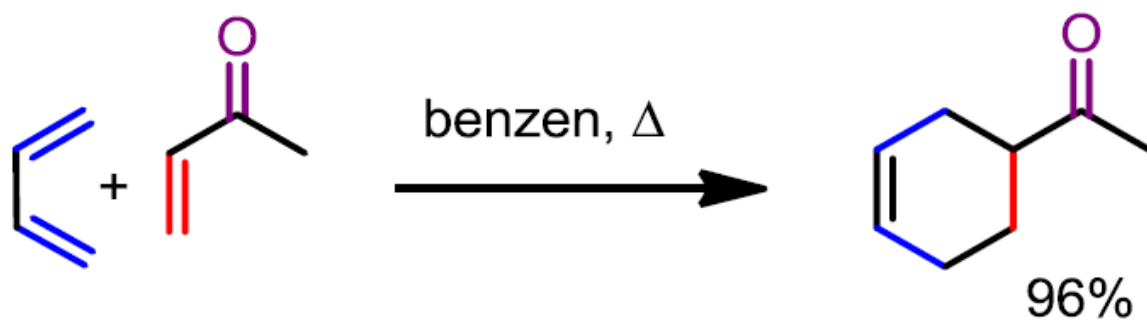

Butadien - konjugované dvojně vazby

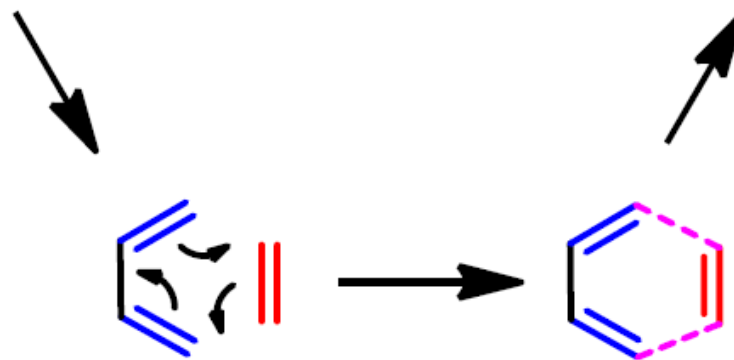
Ctyři π -molekulové orbitály v buta-1,3-dienu. Povšimněte si, že počet uzlových rovin stoupá s energií orbitalů.

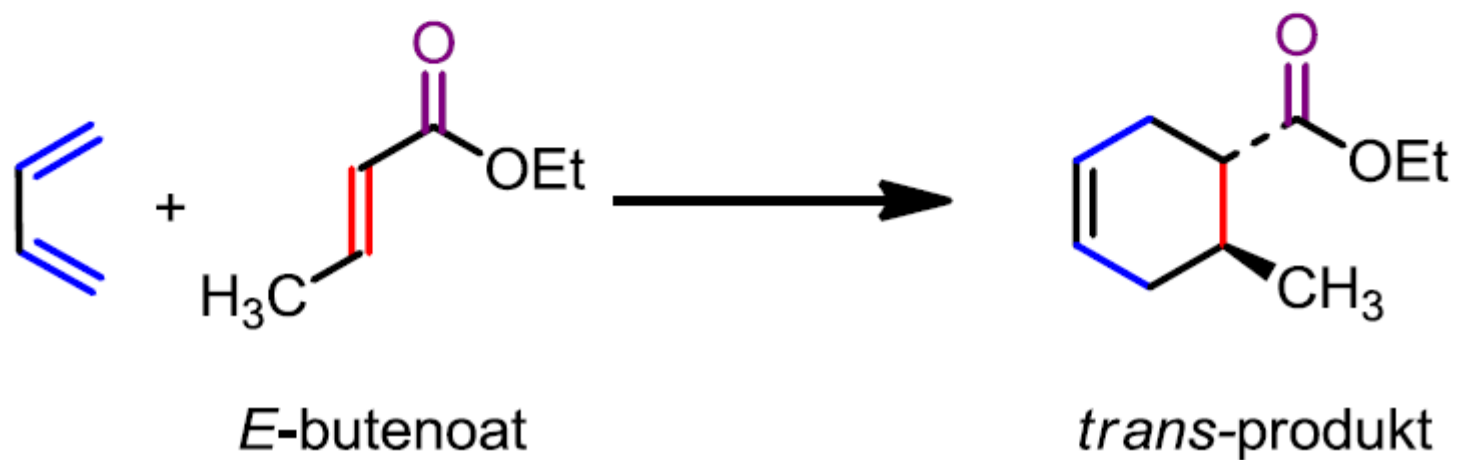
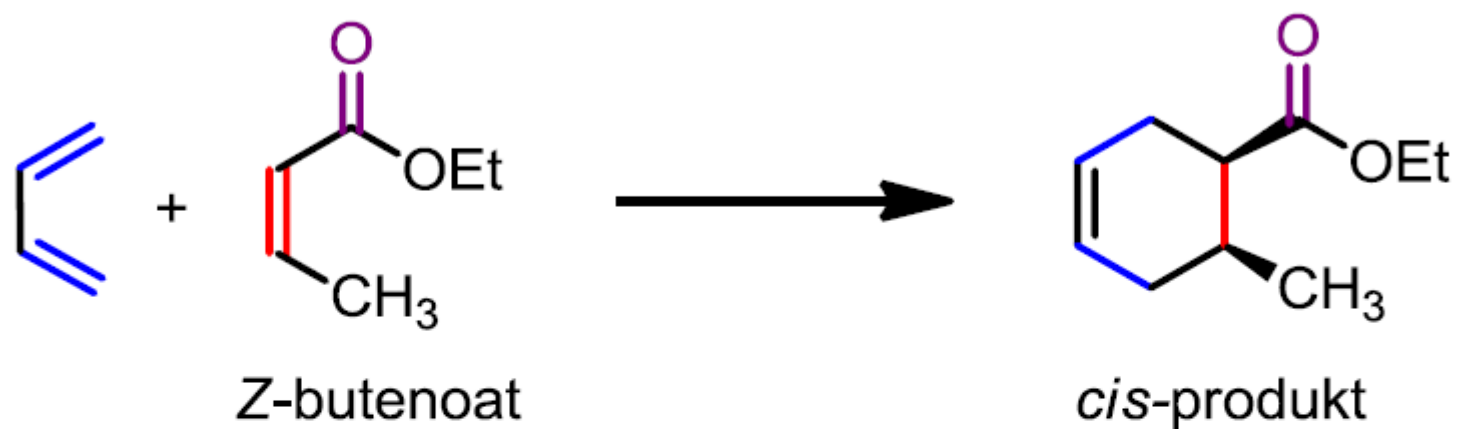
[4+2]-Cykloadiční reakce – Diels-Alderova reakce

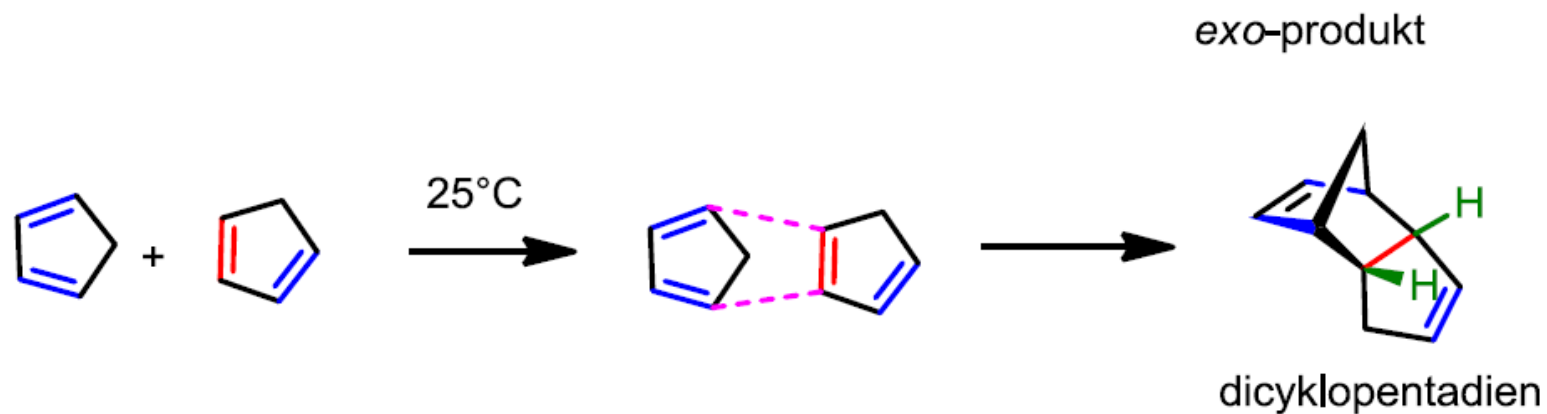
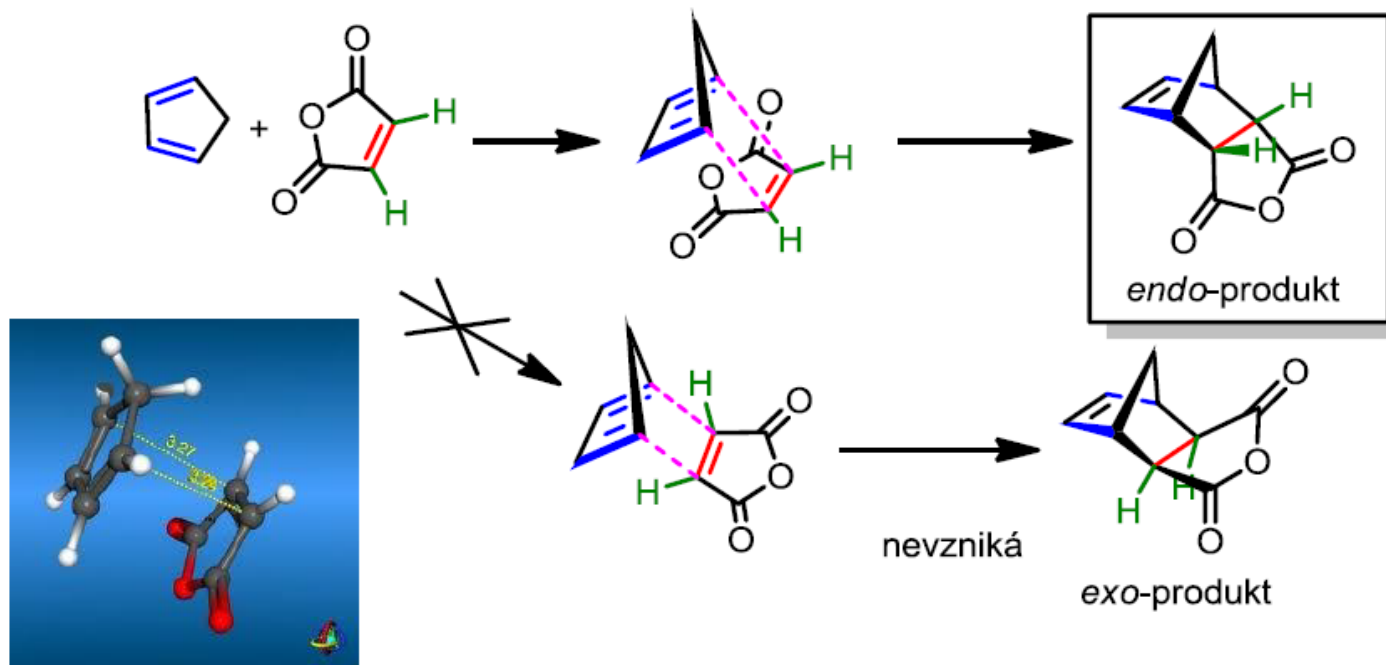
málo reaktivní

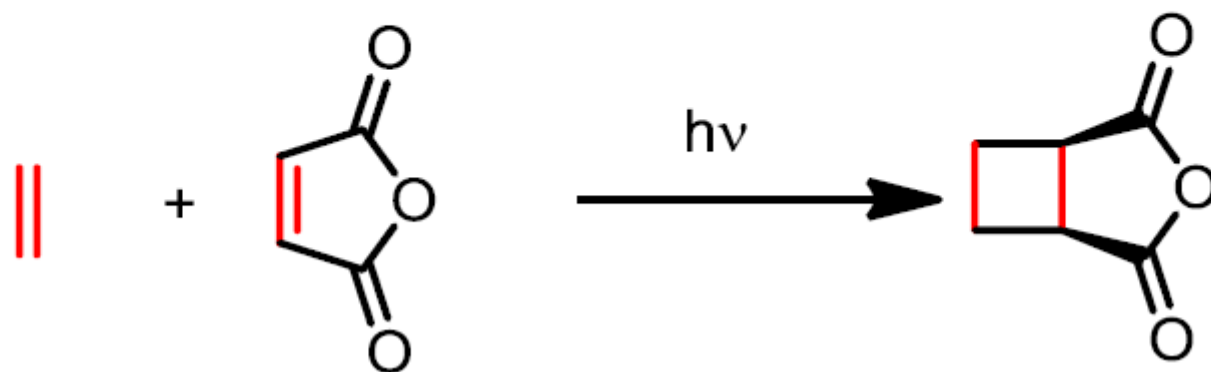
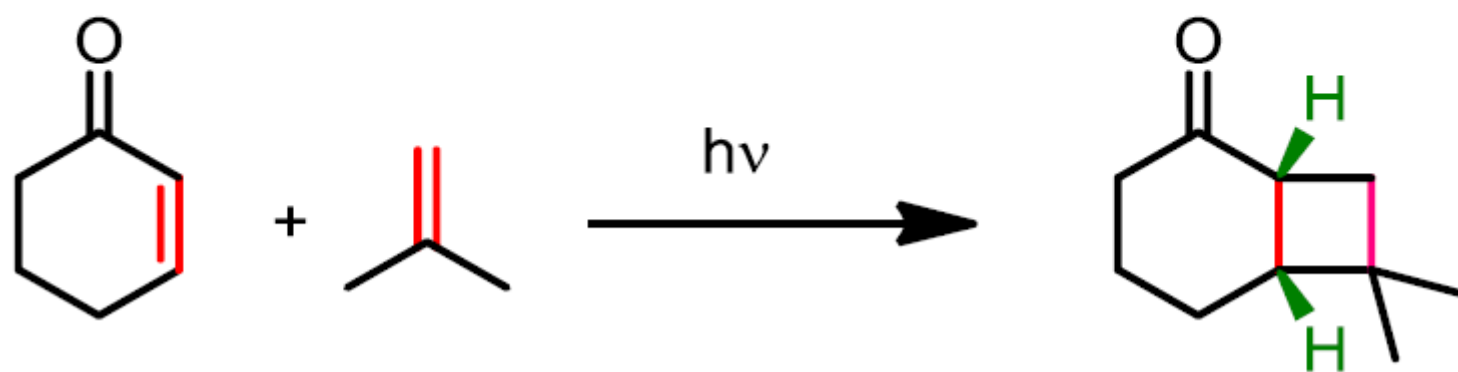
Diels-Alderova reakce je stereoselektivní

Diels-Alderovy cykloadice probíhají podle endo pravidla

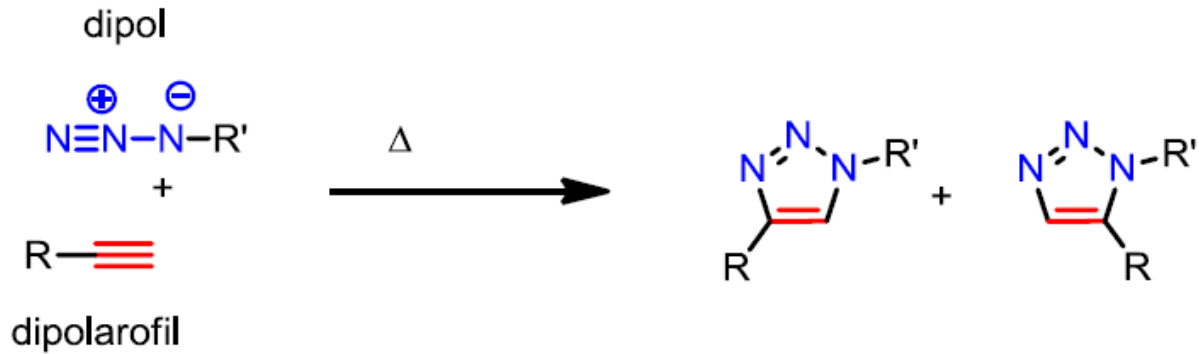

Fotochemické [2+2]-cykloadice

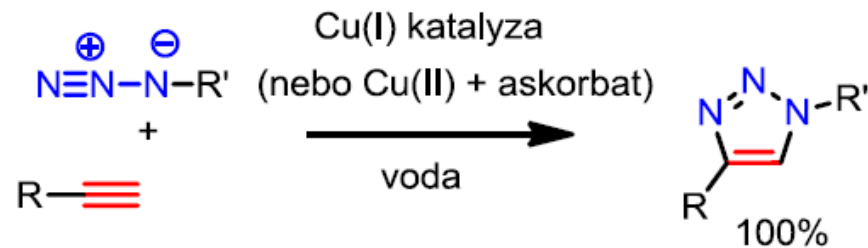

1,3-Dipolární cykloadice ([3+2]-cykloadice)

Huisgenova cykloadice

Sharpless-Meldalova “click reakce”

Cykloadice nitriloxidů

